

శ్రీ వ స ర్వ స్వ ము

ప్రమాణపరిచ్ఛేదము.

గ్రంథకర్త :

వండిత, ముదిగొండ కోటయ్యశాస్త్రి ఆయ్యవారు
ఈ మ ని.

ప్రకాశకులు :

శ్రీయుత, పసుమర్తి వీరభద్రస్వామిగారు, B. A., M. L. C.

శ్రీయుత, పెన్నం నారాయణగార్లు.

ప్రథమ ప్రచురణము.

శ్రీ కన్యకా పరమేశ్వరీ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము,
విజయ నగరం.

1942.

విషయసూచిక.

1. శాంభవదీక్ష.

శివతత్వము	-	-	-	1
చతిచతుపాశవివరణము	-	-	-	18
శాంభవదీక్ష యననేమి	-	-	-	23
షడధ్వన్యాసాదివివరణము	-	-	-	34
శాంభవదీక్షావిధి	-	-	-	66

2. ఆవరణాచారదీపిక.

భస్మము	-	-	-	51
క్షుద్రాక్షు	-	-	-	58
గురువు	-	-	-	63
మంత్రము	-	-	-	67
లింగము	-	-	-	76
పాదోదక ప్రసాదములు	-	-	-	103
భస్మదు	-	-	-	109
శివాద్వైతము	-	-	-	117
పంచాచారములు	-	-	-	120
దశావధానవిశేషములు	-	-	-	123

3. శాంభవీయ ధర్మమూత్రావళి.

వర్ణాశ్రమ ధర్మావశ్యకత	-	-	-	125
అచమనవిధి	-	-	-	127
ఆహ్నికవిధానము	-	-	-	128
భక్తి	-	-	-	130
సోమచారవ్రతము	-	-	-	131
పూజార్హ చత్రపుష్పములు	-	-	-	132
శివశాస్త్రప్రశంస	-	-	-	133
రంగవల్మాదినిర్ణయము	-	-	-	134
నమస్కారవిధి	-	-	-	135
చతిప్రాధికారము	-	-	-	135
పూజాదికవిశేషములు	-	-	-	136
రంగవల్లీధానము	-	-	-	142
శివమేధము	-	-	-	147
శివనామమాహాత్మ్యము	-	-	-	149
క్షుద్రాక్షుచారము	-	-	-	151

၈၅၀၈၄၃:

శ్రీ పసుమ ర్తి వీరభద్రస్వామిగారు బి. యే. యమ్. యల్. సి.

విజయనగరము.

శ్రీ పెన్నం నారాయణగారు, విజయనగరం.

తొలి పలుకు

శైవమహాజనులారా!

శివస్వ తత్త్వం శివవవేత్తి సందీక్ష్యరోవా సగజాకుమారః!

(పండితసూక్తి)

శివతత్వ మవాఙ్మూససగోచరము 'యతోవాచో నివర్తంతే' శివవకోధ్యేయః, విశ్వాధీ కోరుదోమహర్షిః, శివాదన్యం నకించన, ఇత్యాదులగు వేదోపనిషత్తులును, అష్టమూర్తి మృత్యుంజయ మహాదేవాది శబ్దంబులును సర్వజ్ఞతాది షడంగకలితుండై సర్వభూత గుహాశయుండునగు శివుని పరబ్రహ్మముగ నిర్ణయించినవి.

సర్వమునకుఁ బతియయి పాశబద్ధులును పశువాచ్యులునగు బ్రహ్మాదిజీవులచే నుపాసింపబడు శివుడే సంసారమోచకుఁడగుచున్నాడు.

ఇట్టి సర్వేశ్వరునుపాసింప సాంప్రదాయసిద్ధమై నిగమాగమ ధర్మసమ్మతమును, కర్మజ్ఞాన సముచ్చయమునగు శాంభవదీక్ష గైకొన్నవారై శైవులు.

ఉపసయనానంతరమే లింగము ధరింపుటయు, నిత్యనైమిత్తిక ధర్మాచరణమును అష్టావరణ పంచాచారానుష్ఠానమును, సోమనార వ్రతాది నియమంబును. వట్కాల శివపూజయు, దేహావసానంబున సమాధ్యాచారము. గణార్చనము మొదలగునవి శైవధర్మములయి యున్నవి.

శైవసిద్ధాంతము శివాద్వైతము పండితత్రయమునందలి మల్లికార్జునపండితులీవిషయమును స్వకీయ శివతత్వసారమున సిద్ధాంతీకరించియుండెను.

ఏతద్ధర్మబోధకములై శ్రీకృతప్రస్థానత్రయము, క్రియాసారము, ధర్మసంగ్రహము, చంద్రజ్ఞానోత్తరము వాత్సూల్యోత్తరము సిద్ధాంతోత్తరకాముది, విద్యాస్థానవినిర్ణయము పంచజాబాలములు, లింగధారణ చంద్రిక, దీపిక, బ్రహ్మతర్కస్తవము, శైవసిద్ధాంతదీపిక, శివతత్వసారము కాళహస్తి దీక్షితీయము, దావదశారాధ్యచరిత్రము మొదలగునవి శైవమతసిద్ధాంతగ్రంథములగుచున్నవి.

శివధర్మవిజ్ఞానమును సప్రమాణముగ వివరించిన యుత్తమ గ్రంథములలో నీ శైవసర్వస్వమొక్కటి సాంప్రదాయకానుష్ఠాన సిద్ధములగు ననేక శైవధర్మములిందు సుబోధకముగ వివరింపబడినవి. శైవ మహావీరసమావేశములందీ గ్రంథభాగములు ప్రకటింపబడి పండిత మన్ననలకుఁ బాత్రములయినవి. శైవధర్మబోధకమగు నిట్టి యమూల్యగ్రంథము శైవమహాజనుల తదభిమానుల సంపూర్ణాదరణమండి గ్రంథకర్తకు విశేషఖ్యాతిని చేకూర్చుననుటలో విశేషములేదు. పలు గ్రంథముల నవలోకించి శ్రమించి శైవసర్వస్వమును నీ గ్రంథమును రచించి శైవమండలికి సుపాయనముగ సమర్పించిన మతాభిమానులు, ఉద్భటారాధ్యవీరసాంప్రదాయక ప్రవర్తకులు శివగీతాసంగ్రహాద్య నేక గ్రంథకర్తలు, కవివతులు, బ్రహ్మశ్రీ లోకారాధ్యులగు పండిత ముదిగొండ కోటయ్యశాస్త్రి అయ్యవారు, గుంటూరు మండలమునందలి ఈమని గ్రామము వీరి జన్మభూమి. జననీజనకులు జ్వాలాంబ, వీరభద్రారాధ్యులు, విజ్ఞాననిధులును విఖ్యాతచరిత్రులు నగు మల్లికార్జునరావు, బనవయ్యగార్లు వీరి సోదరులు.

శాస్త్రిగారు ఆంధ్రగ్రంథరత్నభాండారమునుపేర నొక గ్రంథమాలను స్థాపించి చాణక్యనీతి, శివగీతాసంగ్రహము కృష్ణామాహాత్యము మొదలుగాగల గ్రంథముల ప్రకటింపుచు భావానేవ యొనర్చుచున్నారు. స్వగ్రామమున శ్రీసనాతనశైవ సమాజమును నొక మతసంస్థను స్థాపించి స్వమతాభ్యుదయమున కన్నివిధముల తోడ్పడుచున్నారు. దుర్గా బసవేశ్వర ధర్మసత్ర నిర్మాణమునకు వీరొనర్చిన కృషి అపారము. శైవ మహావీరగురుమండలి సభ్యులగు వీరికి ఆంధ్రదేశమున పలుప్రాంతములందనేకులు శిష్యులుగలరు.

దయామయుడగు పరమేశ్వరుడు శాస్త్రిగారి కాయురారోగ్య శ్రవ్యముల ప్రసాదించి రక్షించుగాక.

వరంగల్,

18—4—42,

ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రి

విద్యాన్. సాహిత్య విద్యాపరీక్షా

ఇస్కూనియా ఇంటర్ మీడియేట్ కాలేజీ లెక్చరర్.

విజ్ఞప్తి.

చతుర్విధఫలపురుషార్థసిద్ధికి బరమేశ్వరారాధనకంటె మార్గమింకొకటిలేదని సర్వశాస్త్రములందునను నిర్ణయింపబడినది. అన్యోన్య్యాశ్రయములగు భక్తిజ్ఞాన క్రియాదు లిందుకు సాధనములనకతప్పదు. ప్రసాదముమీద లోక కళ్యాణమునకిట్టి పరమోత్కృష్ట మార్గబోధకములగు వేదాగ మారులు కృపానిధియగు భగవంతునిచే బ్రసాదింపబడినవని యార్యుల విశ్వాసము. విజ్ఞానధనులైన యార్యులు దైవదత్తములు-సపారములును సకలధర్మబోధకములు నగు నాపెన్నిఁగుల నాదరించి కృతకృత్యులై భావినంతతుల యైహికాముష్మిక భాగ్యోదయమునకు హేతుభూతములగు చక్కని త్రోవల సిద్ధపరచి తదనుష్ఠానమునకు వలయు సవకాశములగూడ చేర్పగలిగిరి. భిన్నభిన్నములగు కట్టుబాట్లకు లోనగుచు దత్పరత్వముననున్న సంఘమువారలే యాస్తికమతానుగాములై - యుపాసోపాసకధర్మమున శైవాదిమతములవారను సంజ్ఞకుబాతులై భగవదనుగ్రహపాప్తి కర్తులగుచున్నారు.

శైవసర్వస్వమును నీగ్రంథమునందలి ప్రమాణ సంగ్రహముంతయు వేదాగమోపనిషత్పురాణాదులనుండి గ్రహింపబడినది. మఱియు లింగధారణ చంద్రికాదీపికాది గ్రంథములనుండియు - శ్రీకంఠ శ్రీకర భాష్యములనుండియు - మహాపాధ్యాయ బ్రహ్మశ్రీముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రిగారిచే బ్రకటింపబడిన శైవగ్రంథములనుండియు - శైవప్రచారిణి గ్రంథములనుండియు గ్రహింపబడినది. పూజ్యులగు నాగ్రంథకర్తలకును ప్రకటనకర్తలకును నా సమస్కృతులు.

స్వభాషయందు శైవధర్మములను వివరించుటయు తద్వారా మతధర్మప్రచారమునకు దోడ్పడుటయు నీగ్రంథ రచనోద్దేశ్యమై

యున్నది. శైవధర్మప్రతిపాదకములగు నిందలి కొన్ని వ్యాసముల కరపత్రరూపకముగను - కొన్ని వ్యాసముల శైవమహావీర సమావేశములందునను బ్రకటించియుంటిని. బుధులూవ్యాసముల నాడరించి గ్రంథరూపముగ బ్రకటింపుడని కోరియుండిరి. వారి యద్వోధనమే నేటికిట్లు గ్రంథరూపముగ వెలువడగలిగినది.

అవ్యాజానురాగముచే నన్నన్నివిధంబుల గౌరవింపుచు సంపూర్ణాదరంబున నీగ్రంథ ముద్రాణభారమును వహించి తమ సహజౌదార్యమును బ్రకటించిన లోకవిఖ్యాతులును - శ్రీయుతులును. మద్భిష్యవరులు విజయనగర పురపాలకాధ్యక్షులు నగు మహారాజశ్రీ శనుమర్తి వీరభద్రస్వామి B.A., M.L.C. పెన్నం నారాయణగార్లకు సర్వశుభములనుగ్రహింప బరమేశ్వరుని సర్వదా ప్రార్థించుచున్నాను. ప్రాజ్ఞులు అగాధమగు నీధర్మసంగ్రహము నిట్లు ప్రకటింప సాహసించిన నా అవజ్ఞతకు మన్నింతురని నమ్ముచున్నాను. ఈగ్రంథప్రకటనమునకు నాకన్నివిధముల సహాయులగు వారికెల్లరకు నాకృతజ్ఞతను దెలియజేయుచున్నాను.

గ్రంథకర్త.

శ్రీ మేఘాదక్షిణామూర్తి గురవేనమః.

శైవసర్వస్వము, ప్రమాణపరిచ్ఛేదము,

శాంభవదీక్ష.

శివతత్త్వము.

శ్లో॥ యశ్శివోనామ రూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా |
తయోస్సంస్మరణత్వంసాం సర్వతో జయమంగళం॥

శ్లో॥ దూర్వాస కౌశిక సుకేశి మృకండుపుత్ర
జేమేద్రబాణవిధిశకి దధీచిరామాన్ |
కావ్యాత్రిదేవగురు కుంభజగౌతమాదీన్ |
పుణ్యానిమాన్సరమచాశుపతాన్మృరామి॥

శ్లో॥ సదాశివసమారంభౌ ఉద్భూతాధ్యమధ్యమాం |
అస్మదాచార్యపర్యంతాం వందేగురువరంపరాం॥

శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తునందు 'శివ ఏవ కేవలః' శివుడొకడే కలఁడని నిశ్చయింపఁబడినది. 'నకించన శివాదన్యం నకించన శివాత్పరం శివాతిరిక్తం నహిచ సర్వం శివమయం జగత్' శివునికంటె ఎన్యమును బరమునతిరిక్తమునగునది యెద్దియునులేదు సర్వమ శివమయమని స్కాందమహాపురాణమందలి శివతత్త్వసుధానిధియంద వచింపఁబడినది.

'ననస్సచానచ్చిన ఏవకేవలః' యను వేదవచనము సృష్టిక బూర్వము స్తగ్గాని - అనత్తుగాని యుండలేదు. శివుడొక్కడే కలఁడని చెప్పుచున్నది. ఎయ్యది సృష్టికంటెను బూర్వమునఁగలదో

యదియే సర్వమునకుఁ గారణమగుచున్నది. కాననే పరబ్రహ్మభిధమగుచున్నది. ఈ విషయమునుగూర్చి మ బ్రహ్మలక్షణ నిరూపణావసరమున 'యతోవా ఇమా జాయంతే, యేనజాతానిజీవంతి, యత్ప్రీయస్త్యభిసంవిశంతి, స్వతద్బ్రహ్మ' ఎవ్వనివలన నీభూతములన్నియుఁ బుట్టి పుట్టియే మహనీయుని కారణమున జీవింపుచున్నవో, మఱి మంచి యెందు జేరుచున్నవో, యాతఁడే జిజ్ఞాసకు యో బ్రహ్మయునగుచున్నాడని వివరింపఁబడినది. వ్యాసభగ 'అథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసా' యను బ్రహ్మసూక్తిమున బ్ర యొక్క కర్తవ్యమునుపదేశించి రెండవదియగు 'జగన్మాద్య యను సూత్రముచే జగజ్జన్మాది కారణత్వమే బ్రహ్మల స్మరించియుండెను. జగజ్జన్మాది కారణత్వమే బ్రహ్మల గలుగుటకతన బూర్వోక్తమయిన 'ననన్నచా సచ్చిద్ర యను శృతియందా బ్రహ్మమే శివునిగా నిరూపింపఁబడినది. చేతనము 'అసత్' అచేతనములని చెప్పఁబడుచున్నవి. కములగు నీరెండు వెన్నడులేవో, యపుడు శివుఁడు మాత డెనని వచింపఁబడుట కార్యోత్పత్తికి బూర్వమివ్వఁడు యుండునో యాతఁడే యాకార్యమునకు, గారణయాపు కతన చరాచరములకుఁ బూర్వమందున్న యాతఁడే వ కారణమునై యుండవలయును. ఇద్దాన జగజ్జన్మాది క మగు బ్రహ్మము శివుఁడే యని సిద్ధమగుచున్నది.

బ్రహ్మయు విష్ణువును జగత్కర్తృత్వమునుగూర్చి జగత్కర్తా మయ్యే వేదం జగత్స్థితం' నేనే జగత్కర్తను యీ సర్వమును గలదని కలహించుకొనసాగిరి. పరః వారి శక్తిని హరించెను. వారొక్కమారుగ వివశులయిరి నిధియగు సందీశ్వరుఁ డటకరుడెంచి. 'ఓవిష్ణు ప్రముఖదేః

మహానుభావుడగు శివుడే సర్వమనకు గర్తయ్యున్నాడు. సర్వ సాక్షియు మహానందుడను బరబ్రహ్మయునగు నాతడు సర్వాత్మ గతుండై యున్నాడు. సర్వనియంతయగు నాతని యనుగ్రహలేశమే యీ విష్ణుదిపదములకుఁ గారణము. ఆమహాత్ముని సంకల్పములేక యేదియుఁ గాఁజాలదు కావున భ్రాంతినివీడి మహేశ్వరు శివుని శరణుబు వేడుడని శివపరంభావమును బోధించుటయు వారీశ్వరుఁబూ జించి శివపరీసాదమున లబ్ధజ్ఞానలయి యిష్టార్థముల నందిరని సూత సహితయందుఁగలదు.

‘ఋతగ్ం సత్యం పరంబ్రహ్మపురుషం శృష్టపింగళం ఊర్థ్వ రేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయవైన మోనమః’ ‘ఈ శాసస్సర్వ విద్యానా మిశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధి పతిర్బ్రహ్మణోధి పతిర్బ్రహ్మ శివోమే అస్తు సదాశివో’ అను మొదలుగాగల శృతి సంచయము పరబ్రహ్మముగ శివుని నుతించి తృప్తి నందియుండెను.

యోగసూత్రములయందు ‘తస్యవాచకః ప్రణవః’ యని పరమేశ్వరుడు ప్రణవవాచకుడని యనువదించబడినది. ఈ యర్థ మునే శివపురాణము ‘ప్రణవోహి పరబ్రహ్మ ప్రణవః పరమపదం, ప్రణవోవాచకస్తస్య, శివస్యపరమాత్మనః యని ప్రణవమే పరమేశ్వ రుడనియు నయ్యదియే పరమపదమనియు పరమాత్మయగు శివునకది వాచకమనియుఁ బ్రకటించినది. ఇట్లుగల శివుఁడు పరబ్రహ్మ మనియు బ్రణవస్వరూపుఁడనియు నిర్ధారితమగుచున్నది.

శివగీతాశాస్త్రమందలి విభూతియోగమున ‘ఆనందప్రథమమే వాహంవర్తామిచ సురేశ్వరాః భవిష్యామిచ లోకేశ్మిన్ మత్తో నాన్యోస్తికశ్చనః వ్యతిరిక్తం నమత్తోస్తి నాన్యత్కించిత్సురేశ్వరాః’ దేవతలారా! నేనురాతనుడను. నేనే ప్రథమంబునఁ బ్రవర్తింతును. నాకంటె నితరుఁడు మఱియొకడులేడు. ఇతరమగు వస్తువునులేదని శివునిచే వదించబడియె, మఱియు నేగుహాశయుండ నిష్కళంకుడ,

నద్వితీయుండను, “శృత్యేతిదేవామద్వాక్యం కైవల్యంజ్ఞానముత్తమ
జపంతో మమనామాని మమధ్యాన పరాయణాః! సర్వేతేన
దేహంతే మత్సాయుజ్యం గతాస్సరాః! అతోయే పరిదృశ్య
పదార్థాః మద్విభూతయః” సకలశేవతలును మద్వాక్యములు!
నాధ్యానమందే నిమగ్నులై నా సాయుజ్యమునందుదురు. దృ
మానంబులగు పదార్థములన్నియు నా విభూతులు. ఇట్లుని వచి
నటులగలదు. ఈ యర్థమే ‘అహంప్రథమమానం వర్తామిచ శ
ష్యామిచ నాన్యః కశ్చిన్మత్తో వ్యతిరిక్తః’ యని శృతియు ‘జడభూ
ప్రపంచేస్మిన్ శివచైతన్యయోగతః సర్వం శివమమంభాతి’ జడభూ
మగు నీసర్వప్రపంచమందునను శివచైతన్యముండుట కతన సంత
శివమయమై ప్రకాశింపుచున్నదని శివమహాపురాణ వాయవీయ
హితయందును గలదు.

‘ఏకోరుద్రో నద్వితీయాయతస్థే’ ‘విశ్వాధీకో రుద్రోమహర్షి
‘శివఏకోధ్యేయః’ అను మంత్రోపనిషదాదికములగు వాక్యము
రుద్రుని విశ్వాధీకునిగ నద్వైతునిగను ధ్యానయోగునిగ ననేక
ముల బ్రశంసింపుచున్నది. రుద్ర శబ్దార్థమును శివతత్వసుధా
యిటుల పరిష్కరించినది ‘రుచ్చక్షేచ సంసారదుఃఖంద్రావయ
ప్రభుః! రుద్రోఽత్యుచ్యతే వేదైరిపి వేదాంతవేదిభిః! రుద్రోవవశిః
ప్రోక్తః! రుద్రోవపనదాశివః! రుద్రయేవ పరంజ్యోతి రుద్రో
వీషవాక్యతః! సంసారదుఃఖమును హరించు నాతఁడు రుద్రుడని
చున్నాడని అతఁడే పరంజ్యోతియగు శివుఁడని చెప్పఁబడును.

‘సర్వేషామేవ తత్త్వానాం మూలం శివఐతన్మృతః’ అని
తత్త్వములకును శివుఁడే మూలమని వాతూల శివాగమునందు
‘యచ్చకించిజ్జగత్సస్మిన్ దృశ్యతే శ్రూయతే పినాతత్సర్వం శం
కస్యాజ్ఞా బలేన సమధిష్ఠితం’ జగమునందేది చూడఁబడుచున్నదో
నియ్యది వినఁబడుచున్నదో యా సర్వము నీశ్వరాజ్ఞాబలమున

సమధిష్ఠితమైనదని వాడుచీ కనంహితయందును 'అండం హిరణ్మయం మధ్యేసముద్రం రుద్రస్య వీర్యాత్ప్రధమం బభూవ! అండాద్విష్ణుర్బ్రహ్మ జాతవేదాశ్చతస్మేముఃశ్చివ సంకల్పమస్తు' బ్రహ్మవిష్ణాది జఃనకారణము శివుడగుననియు, 'పరాత్పరతరో బ్రహ్మ తత్పరాత్పరతోహరిః యత్పరాత్పరతః శఙ్ఖః తస్మేమనశ్చివ సంకల్పమస్తు' శివుడే పరాత్పరుడనియు శివసంకల్పాన నివత్తుయందుఁ జెప్పబడినది.

స్కాందమహాపురాణమున 'బ్రాహ్మణానాం శివోదేవః! శివోగ్నిః కర్మదైవతం శివవీవ పరబ్రహ్మశివోవేదః శివోగతిః! శివోగురుర్నిజగతాంశివః పశుపతిఃప్రభుః! శివాంగభూతాః విష్ణోద్వాతః తస్మాద్విప్రశ్చివంయజేత్' సమస్తమును శివస్వరూపమైయున్నది. శివునినుండియే విష్ణ్విందాగ్రిది సమస్తదేవతలును జనించిరి. సర్వమునకుఁ గారణమై బ్రాహ్మణ దైవమగు శివుని సదా యర్పించవలయుననియు నాదిత్య పురాణమున 'బ్రహ్మనిష్ఠ్యర్క శక్రాగ్ని ధర్మదైత్య పురోగమాః సురాసురా స్సంప్రసూతా స్సత్తన్సర్వేమహేశ్వర బ్రహ్మ విష్ణు సురేశానాం సప్తాహః ప్రభురవ్యయః బ్రహ్మాదయః పిశాచాంతాః యస్య కింకరతాంయయః' మహేశ్వరా! నీవలన బ్రహ్మ విష్ణాదులును శక్రాది దిక్పాలకులునుఁ బుట్టిరి. బ్రహ్మాది పిశాచాంతగణమంతయు నీకింకరులైయున్నారు. నీవు ప్రభుఁడవు నవ్యయుడవై యున్నావని శివుఁకింకల సర్వాధిక్య సర్వకారణ్య సర్వజ్ఞత్వ సర్వాధిశ్వరత్వములు ప్రశంసింపఁబడియున్నవి.

'ఏకవీనమహావిష్ణుశ్చివ జ్ఞానమహోదధిః' శ్రీ విష్ణువాక్యండు మాత్రమే శివజ్ఞానమును గుర్తెగియున్నాడని శ్రీ మహావిష్ణుప్రయోక్త శివోపాసనాదృఢత్వముప్రశంసింపబడుటయు సత్యసంధునకు పరదానానంతరమున 'నాహంసంనారమగ్నానాం సాక్షాత్సంసారమోచకః! బ్రహ్మాదిదేవతాశ్చాన్యాః నైవసాసామోచకాః! శివ

ఏవహీజంతూనాం మహాసంసార వర్తినాం! సంసార మోక్షకసాక్షి
తూత్ నర్వజ్ఞ స్సాంబ ఈశ్వరః! తతఃపూర్ణప్రసాదాయ సత్యసంధా
మమప్రియ! మహాదేవం మహాత్మానం భజకారణికోత్తమం! నేను
గాని బ్రహ్మాదులుగాని నిన్నుఁడరింపఁజేయగల శక్తిగలవారము
కాము అట్టి శక్తిమంతుఁడఁబికాధపుఁడును, సర్వజ్ఞఁడును మహా
దేవుఁడునగు నీశ్వరుఁడొక్కఁడే. సత్యసంధా! ఆమహాసీయుని ముక్తి
కినై ప్రార్థింపుమని నారాయణమూర్తి సెలవిచ్చినటులను - సూత
సంహితయందుఁ బ్రసక్తింపబడినది.

స్కాంద మహాపురాణ కాలికా ఖండమందలి వ్యాసనిష్ఠ్య
సంవాదమున విష్ణువచనమిట్లు గలదు. 'కర్తాహం సర్వజగత్కార
మమకర్తా మహేశ్వరః! తస్యదేవాదిదేవస్యకర్తా కోపిసవిద్యతే
యజ్ఞకర్తాచ దేవేంద్రః, వేదకర్తాచ వాక్పతిః! అహమేవ జగత్కర్తా
మమకర్తా మహేశ్వరః! వర్ణానాం బ్రాహ్మణోదేవో! బ్రాహ్మణా
నాంచ దేవతాః! దేవతానాం మహాదేవో దేవస్మాకం మహేశ్వరః!'
నేను సర్వమునకుఁ గర్తను - నాకు మహేశ్వరుఁడు కర్త! ఆమహా
త్మునకుఁ గర్త లేడు. యజ్ఞకర్త శచీపతియు వేదకర్త బ్రహ్మయు
నేను జగత్కర్తయు నగుచున్నాము. నాకు మహేశ్వరుఁడే కర్త.
స్త్రీయులకు బ్రాహ్మణుఁడును బ్రాహ్మణునకు దేవతలున్ను. నాకును
దేవతలకును శివుఁడే కర్తయైయున్నాడు.

'హాకనాథ పరానంద నిత్యంమే వర్తతేమతిః! వాసుదేవ
పరాదేవవాఙ్మనః కాయకర్మభిః! యథాత్మం దేవదేవస్య భవస్య
పరమాత్మనః! తథాభవామ్యహం విష్ణోతవదేవ జనార్దన! వాసుదేవా!
నాదిత్యము మనోవాక్కాయ కర్మములు యుష్మత్పరాయణములై
యున్నవి. తామెల్లు పరమాత్మయగు బరమేశ్వరునకుఁ బరమ
భక్తులై యుంటిరో, యోజనార్దనా! నేను నల్లైయున్నానని లింగ
పురాణోత్తరభాగమునఁబంచ మాధ్యాయమున భక్తశిఖామణియగు

ఘోషం వాసుదేవునిఁ బ్రార్థించిఁటులఁగలడు. పూర్వోక్తమగు
 గమువలనఁ బరమేశ్వరునియందు శ్రీ మహావిష్ణువునకుఁగల
 స్థలమగు భక్తిభావము ప్రకటితమగుచున్నది.

మహాభారత సాప్తిక పర్వమున 'ఆహం యథావ దారాధ్యః
 క్షిప్తకర్మణా తస్మాద్విప్రతమః కృష్ణా దన్యో మమ నవిద్యతే'
 విధిగా నన్నరాధించిన నక్షిప్తకర్ముడగు కృష్ణునికంటె నాక్షిప్తు
 ను లేరను నీశ్వరవచనమున శ్రీకృష్ణునకు శివుని యందుఁగల
 భావము దెల్లమగుచున్నది. మఱియు భగవద్గీతయందు,

స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేర్జున తిష్ఠతి భ్రామయన్ సర్వ
 యంత్రా రూఢానిమాయయా తమేన శరణంగచ్ఛ సర్వ

భారత' ఓయర్జునా! సర్వభూత హృదయ కమలములనుండి
 నాయచే నీ భూతజాలముంతటి నీశ్వరుఁడు ద్రిష్టమన్నాడు.

—శ్వరుని సర్వవిధముల శరణువేడుమని శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడువ

లెనయాత్మ సిద్ధయమును లోకమునకుఁ బదర్పించెను. భారత

దలి ద్రోణపర్వమునను "ఈశానం వరదం పార్థ దృష్టవానసి

ఁ! తంగచ్ఛ శరణం దేవం వరదం భువనేశ్వరం తస్మై నమస్తు

తు దేవా స్తిష్ఠతువైదివి! యేచాన్యే మానవాఃలోకే యేచ

త్రానిరాః! యేభక్తా వరదం దేవం శివంరుద్ర ముమావతిం!

భావేన సదా సర్వేశం నముపాసతే' పార్థా! వరదుండు

ండునగు శంకరునిఁ గాంచితివి. భువనేశ్వరుండగు నాతనినే

జూచుము. ఆ పరమేశ్వరుని నమస్కరించుచు దేవత లంత

ననున్నారు. ఏనరులు స్వర్గమును జయించువారలో వారెల్ల

వరదుండును మావతియు సర్వేశ్వరుండగు శివుని ననన్యభక్తి

యైన భజింపుచున్నారని పార్థునకు వ్యాసుఁడుపదేశించి యసం

ననోకాంతేయా! 'ప్రపద్యే శరణం దేవం శరణ్యం చీరవాసిసం'

నేను మహాదేవుడగు శివునే శరణము వేసుచున్నానని వచించుట శిష్యులకు గల దృఢతముమగు శివప్రపత్తి నిరూపింపఁబడుచున్నది.

‘నామతశ్చార్థశోవాపి మహాదేవో మహేశ్వరః | తద కేవలందేవాః మహాదేశ సతేఃఘాః | మహాదేవం వినాయోమా భజతే శ్రద్ధయాసహ | నాస్తితస్య వినిరోక్షః సంసారా జన్మ కోటిశతం | నామార్థముల రెంటును మహేశ్వరుడే మహాదేవుడని చెప్పఁబడున ఇతర దేవతలందరును గేవలము దేవశబ్దవాచ్యులు ఎవరు మహాదేవ వీడి నన్ను మాత్రమే సేవింపుచున్నారో వారు జన్మ కోటిశతంబు కైనను విముక్తులు కానేరరని మాత్ర సహితయందలి యజ్ఞవేదా ఖండమున విష్ణువచనము పరమేశ్వరు సర్వాధిక్యతను దెలియజేయుచున్నది

శైవసిద్ధాంత శిఖామణి యందీయర్థమే ‘శివఏవ సమస్తాన శరణ్యశ్శరణార్థినాం | సంసార రోగ దష్టానాం సర్వజ్ఞ సర్వదోషక శరణార్థులందఱకు శివుడే శరణ్యమగునని చెప్పఁబడియె

కవికులమండనుడగు కాళిదాస మహాకవి ‘మహేశ్వరస్త్రోత్ర బక ఏవనావరః’ మహేశ్వరుఁడు త్ర్యక్షుడగు నీశ్వరుడే యను ప్రాయమును వెలిబుచ్చెను. ఆచార్యశంకరులు “సాంబోనః కైవలతం” అంబికాధవుడగు నీశ్వరుడే మా బ్రాహ్మణకులమున కైవలమనియు యుద్రాఫలప్రదాతలగు దేవులనేకులున్నారు; స్వమందయిన వారిచ్చు ఫలములఁగాని వారలఁగూర్చిగాని నేనాసిం చులేదు; ఈశ్వరా! బ్రహ్మవిష్ణాదులకు సహితమలభ్యమగు భవదీపాదభజనము మాత్రమే యాచింపుచున్నాను; ‘యథాబుద్ధిశ్చైవ రజతమితికాచాశ్మని మఃశిర్జలేపైష్టేక్షీరం భవతి సృగతృష్ణానుసలీల తథాదేవభ్రాంత్యాభజతి భవదవ్యంజడమతిః మహాదేవేశాతా నసిచనమత్వోపశుపతే’ ఓయీశ్వరా! ముత్యపుగుల్లను చుట్టింజడము - గోజుపంకును రత్నమనియు - పిండినీటిని బాలని

నెండమావులను జలమనియు లోకము భ్రమించులాగున మూఢుఁడు నీకంటె నితరుని మహాదేవుఁడని భ్రమచెందుచున్నాఁడనియును వచించి 'సత్యంబ్రవీమ్యఖిలలోకహితం బ్రవీమి సారంబ్రవీమ్యపనిష్కర్తృదయం బ్రవీమి సంసారముఽబ్బణమసారమవాప్యజంతోస్తారోయమీశ్వరపదాంబురుహోస్యసేవా' సర్వహితమును సత్యమును నుపనిష్కర్తృదయమును జెప్పుచున్నాను, అసారముగు సంసారబంధితులకు నీశ్వరపాదసేవనమే తారకమని స్మరించి, లోకమును శాసించియుండిరి.

"విష్ణోదిదేవనఁఖానాం రక్షకత్వాత్సదాశివః" విష్ణోది సర్వదేవతలకును రక్షకుఁడగుట సదాశివుఁడయ్యెనని క్రియసారమునఁ గలదు.

సాయణాచార్యులవారును 'శివఃకల్యాణరూపస్స్వయం నిష్కల్మషః' యని శివుని నిష్కల్మషుఁడగు కల్యాణ స్వరూపునిగఁ దలఁచియున్నారు.

కూర్మపురాణమున 'సేతుమధ్యే మహాదేవమీశానం కృత్తివానసః| స్థాపయామాసన్వైలింగం పూజయామాసరాఘవః| తస్య దేవో మహాదేవః సార్వత్వ సహశఃకరః| ప్రత్యక్షమేవ భగవాన్ దత్తవాన్ వరముత్తమం' 'సేతుమధ్యమున శ్రీరాముఁడు పరమాత్మయగు శివలింగమును స్థాపించి పూజించి యిష్టార్థముల నందినటులఁ దెలుపఁబడియున్నది. మఱియు నీయర్థమే పద్మపురాణమున 'రామః పుష్పకాదవరుహ్యామహాదేవః| సతిష్ఠాపితవాన్ సోస్మైప్రసన్నోభూత్' పుష్పకమునుండి దిగి శ్రీరాముఁడు శివలింగమును బ్రతిష్ఠించెను. పరమేశ్వరుఁడు ప్రసన్నుఁడయ్యెననియు వచింపఁబడినది. వాల్మీకమునందు నీయర్థమే 'అత్రపూర్వం మహాదేవః ప్రసాదమకరోత్ప్రభుః' అని గలదు. మఱియు నందే 'నాన్యం వశ్యామిభైషజ్య మంతరేణ వృషధ్వజం| నాశ్వమేధాత్పరోయజ్ఞః ప్రియశ్చైవమహాత్మనః' వృషధ్వజుడగు శివుని విడచి సంసారవైద్యునితరునిఁజూడను. అట్టిమహాత్ము

నామంబునఁ బ్రసిద్ధంబయ్యెను. ఆతడే విష్ణు మొదలగువారిని సృజించి పాలించుచుండును. భక్తోపచార గ్రహణంబునకాదేవుడు రుద్రాది నామంబుల విఖ్యాతుండయ్యెను. భక్తవత్సలుడగు నామద్రుండు సాక్షాచ్ఛివరూపంబగుచున్నాడు. బ్రహ్మ మొదలుగ జనియించిన వారందఱును కాలానుసారంబుగ లయమందుదురు గాని రుద్రుండు మాత్రమిట్లుగాక శివునియందు పీలినడగును. బ్రహ్మాదులు కేవల ప్రకృతియందే లయముగాంతురు. రుద్రుండు బ్రహ్మాదులతోఁ గలసి లయుండుగాడని శృతిప్రసిద్ధము. సమస్తలోకములు రుద్రుని భజియించునుగాని రుద్రుండెవ్వరిని భజియింపటలేదు. మరియు నీవిషయమునుగూర్చియే శివపురాణమునజ్యోతిర్లింగ ప్రాదుర్భావసందర్భ కథనమున ప్రసన్నమూర్తియగు శివుఁడు 'ఓవిష్ణూ! ప్రజాపతీ! మీరు కలహమునువీడి కారణకారణుండఁగు నన్ను శరణమువేడుటచే నేను మీయెడఁబ్రసన్నుండనయితి నిజముచెప్పుచున్నాను మీరుభయులును ప్రకృతినుండి వెలువడి మరియు సందెలయమందుచున్నారు మహేశ్వరుఁడు మాత్రమిట్లుగుటలేదు ఆతడు నాయంశముగుట నాయందే చూడబడి నాయందే చేరుచున్నాడు నేనే సర్వమునకును ప్రభువును నాశక్త్యంశమే 'ఉమ' యగుచున్నది నేతురీయుండనై చతుర్థమన్యంతే శివమదైవతం మొదలుగాగల మహావాక్యాదుల నిక్కారణమునఁ గ్రింపబడుదునని చెప్పినటుల గలదు.

సృష్టిస్థితిలయకారణత్వము బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర సాధారణమే యయినను పంచకృత్య కారణత్వము పరమేశ్వర సాధారణ లక్షణమై యున్నది. త్రిమూర్తులకంగల సృష్ట్యాది యేకైకకారణత్వము పరమేశ్వరునిచే నాజ్ఞారూపమున దత్తమయినదియు పంచకృత్యంబులు పరమేశ్వరునకు స్వతస్సిద్ధంబులు నగుచున్నవి.

ప్రకరణవిభాగముల ననుసరించి రుద్రాదిశక్త్యములతో జెప్పఁబడిన విష్ణ్వాదులకంటె శివునకుగల హీనత నీలలోహితాది రుద్రుల

విషయమును- ఈశానాదికములగు శబ్దములతోఁ జెప్పబడిన మోక్ష ప్రదత్వ-సర్వజ్ఞత్వ-సర్వాధికత్వాదు-లుపరశివవిషయములుగ శాస్త్రములందు సమన్వయింపబడి సార్థకములగుచున్నవి. నారాయణాద్రుద్రోజాయతే' ధ్యాయాతేశానఁ' మొదలుగాగలవాక్యసంచయము లిట్టివిషయమున కుదాహరణములు.

శైవసిద్ధాంత దీపికాయందు బ్రహ్మము సమస్తమగు సంసార దోషములు లేనిదియు, సకలమాంగశ్యగుణముల కాధారభూతమైనదియు నగును. ఇట్టి బ్రహ్మమే జగమునకు నిమిత్తకారణము నుపాదానకారణము నగును. సూక్ష్మచిదచిత్తులతోఁ గూడిన బ్రహ్మము కారణంబును, స్థూలచిదచిత్తులతోఁ గూడిన బ్రహ్మము కార్యంబు నగును. ఈజగత్తుపరమేశ్వరునకు శరీరమగును. పరాశక్తి చేతనా చేతనాత్మకమగు సకలప్రపంచమైయున్నది అట్టి పరమశక్తికి లిగిన పరమేశ్వరుఁడొక్కడే యుండునని నీలకంఠాచార్యులవారు సిద్ధాంతీకరించి యుండిరి.

చంద్రజ్ఞానాగమమున 'బిందునాదాత్మకం సర్వం జగత్త్వావర జంగమం! బిందుశ్శక్తిః శివోన దః శివశక్త్యాత్మకం జగత్' జంగమ స్థావరాత్మకమగు సకల జగంబును బిందునాదరూపమేయగును. బిందువు శక్తియు నాదమే శివుఁడగుట జగమతయు శివశక్త్యాత్మకమై యున్నది. నాదాధారమునంది బిందువును-బిందువే జగమునకాధారము నగును. కాన బిందునాదములు జగమున కాధారములగును. బిందునాద సమ్మేళనమున జగమేర్పడుచున్నది గాన బిందునాదాత్మకఁడగు శివుఁడే కగత్కారణమని చెప్పబడుచున్నది.

'ఆనందేవస్య శుభోశ్చ పురాణపురుషస్యచ! తస్యశక్తిర్గుణమ యీ రజస్సత్వతమోన్వితా! ఆదిశక్తిర్మహామాయా సచ్చిదానంద రూపిణీ! చిన్మయీచిత్ప్రభాశాంతా శంకరస్యాననాయినీ! శక్తిస్సాక్షిః సద్మహాదేవీ మహాదేవస్సశక్తిమాన్! తయోర్విభాతిలేశోవై సర్వమేత

చ్చరాచరః। యథాశివస్తథా దేవీ యథాదేవీ తథాశివః। నానయో
రంతరం వింశ్యాచ్చుంద్రో చంద్రికయోఽపి చంద్రోఽఖిలు భాత్యేవ.
యథాచంద్రికయావినా। సభాతివిద్య మానోపితథా శక్త్యావినాశివః।
ఏవం పరస్పరాపేక్షా శక్తి శక్తి మయోస్థితః। శివేన నవినాశక్తిః సశక్త్యా
చ వినాశివః, యమాచురఖలేశస్య త్రైస్థైరనుగుణైర్గుణైః। స
మానధర్మిణీ సైవశివస్య పరమాత్మనః। సైకాపరాచచిద్రూపశక్తిః
ప్రసవధర్మిణీ విభజ్యజహుథావిశ్వం విదధాతి శివేచ్ఛయా

మహాదేవుడు శక్తిమంతుఁడు మహాదేవి సాక్షాచ్ఛక్తిస్వరూ
పిణి చరాచరంబగు జగంబంతయు వాగలవిభూతిలేశము. శివశక్తులకుఁ
బుద్ధకౌముదులంబోలే నెట్టిభేదంబునులేదు, అట్టి శివశక్తియగు నద్వి
తీయ పరాశక్తి యాద్యాశక్తి నామంబునఁ బ్రసిద్ధమయినది. ఆశక్తి
శివునికనురూపగుణంబులచే విభూషితయై యుండుటచే శివసహధర్మిణి
గా నాశక్తినిఁబండితులు ప్రశంసించుచుందురు. అద్వితీయయు చిత్స్వ
రూపియు ప్రసవధర్మిణియు పరాస్వరూపిణియునగు నాశక్తి శివేచ్ఛా
క్రిమంబున విశ్వంబును బహువిధంబులుగ రచించుచుండును. అదియే
మూలప్రకృతి. అదియే త్రిగుణాత్మకయగు మాయ అదియే సహ
స్రానేకంబులగు రూపంబుల భాసెల్లుచు వరమేశ్వరు నాజ్ఞాస్వరూపిణి
యగుచున్నదని శివపురాణమునఁ గలదు.

మూలప్రకృతిశివాశ్రయయ్యు పశులోకంబున మాయయనఁ
బ్రకాశింపుచు ప్రకృతి ప్రధానావ్యక్త మాయయనెడు నామంబులు
గలిగి యణురూపమయ్యు నఖిలాత్మలకుపాదానకారణంబై యనభివ్య
క్తయయ్యు నిమిత్తంబుల నభివ్యక్తము వెలుంగునని స్కాందమహా
పురాణమున గలదు.

శక్తియందు పరమాత్మాశ ముండుటచే నది పరాశక్తి
నామముకలది యగుచున్నది. ఆశక్తియే యీశ్వరేచ్ఛాయో
విశ్వసృష్టి గావించునని శివపురాణమున గలదు. 'పరాస్వశక్తి ర్విగంబున

పరిమళము మీది పుష్పముండనటుల శక్తిరహితుడై శివుడు లేడు. స్వశక్తితో భూమాతృమున లీలాభిముఖుడైన శివునిచే బ్రేరేపింపబడిన పరాశక్తి కార్యములజేయుచున్నది. లీలాంతమునందయ్యది యాశివతత్వముననే లీనమగుచున్నది. కాలయోగమున బీజమెటుల యంకురించి పల్లవించి పుష్పించి ఫలింపుచు ననేక విధములుగఁ గన్పడుచున్నదో యటులనే శివునియందు శక్తియోగమున నంతములగు మూర్తులు పరకాశింపుచున్నవి. తత్త్వమొక్కటి యయ్యు చిత్రములగు ననంతశక్తిగూడి శివసజ్జ కలదియై ప్రకాశింపుచున్నది. ఇద్దాననే భేదము లేకయు గల్పింపఁబడినది.

శివజ్ఞానశేఖరమున 'రాజులకు భుజశక్తియు - బలవంతులకు బంశక్తియు నెటుల స్వతస్సిద్ధముగానున్నదో యటులనే యీశ్వరునకుఁగూడ స్వతస్సిద్ధముగు శక్తిగలదు. శక్తిచలనముగలిగినవెంటనే సృష్టి లీలాభిముఖుడైన శివునిచే బరాశక్తి ప్రేరేపింపబడి సర్వకార్యములను జేయును. ఎపుడతని లీల యంతముగునో యపుడతని యందది లీనమైయుండునని గలదు.

'మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యాన్మాయినంతు మహేశ్వరం' ప్రకృతి మాయాస్వరూపిణి. ఇట్టి మాయగలవాడే శివుడని చెప్పుటండేసి సర్వమును దానయై తన మాయాబలముననే పరమేశ్వరుఁడు సమస్తమును దిగ్విషయన్నాడనుట నిర్వచాదాశ్చమ.

సకల కల్యాణగుణాంబుధియు ననంతమహిమోన్వితుండును విశ్వాధికుండును విశ్వతోమఘుండును విశ్వవిశ్వతుండును విశ్వతోహస్తుండును విశ్వనాథుండును సర్వజ్ఞుండును సర్వకర్తయు సర్వపూర్ణుండును పరాజ్యోతియు పరబ్రహ్మయు లింగస్వరూపియు పంచకృత్య పరాయణుండును అనాదిమలమున్నుండును వ్యాపకమూర్తియు పశు షాశహర్షయు పతియు కార్యకారణుండును షడ్భావతీతుండును॥ నగు

కిరాత-కంకాశధర-చండీశానుగ్రహ-విషాపహరణ-చక్రప్రదాన-
విఘ్నప్రసాద-ఉమాస్కంద-ఏకపాద-సుఖావహ-దక్షిణామూర్తి-
ఉరులింగోద్భవములను పంచనిశితీ లీలల నీ మహేశ్వరుడు
ధరించెను.

ఇద్దాననే జీవభావని వృత్తిద్వారా పరమేశ్వరాను సాధానము
నైకే నాదబిందుకళావిధాన రూపకమున నిధింపబడిన శివమేధమునం
దునుపితృపితామహ ప్రపితామహవృద్ధ ప్రపితామహులు మహేశ్వర,
సదాశివ శివ పరశివులను నాల్గుపూర్వములుగ నెన్నబడి క్రమముగ
మహేశ్వరాది పితరు పరశివతత్వము నలయింపఁబడుట ద్వారాచతుర్థ
పురుషనివృత్తి సూచింపఁబడుచున్నది. ఈయర్థమే.

చంద్రజ్ఞానాగమమున పితరస్మ్యర్మహేశ్వర సదాశివశివౌ, మహేశ్వర
సదాశివశివులు పితృపితామహ ప్రపితామహులగుచున్నారనియు,
తత్వసంయోజనమున మృతునకు మహేశ్వరత్వాదులు సిద్ధించుననియు,
పరశివతత్వ సంయోజనమున చతుర్థ పురుషుడు నివర్తించుననియు,
గలదు. నాదబిందు కళావిధానమగు అంగము బిందువు నాదము
లింగము లింగాంగసంయోగమే కళయగుచున్నది.

మహేశ్వరుడిరువదియైదు తత్వములును నిరువదియారు కళ
లను, సదాశివుడు పదితత్వములునుఁ బదునొకండు కళలను, శివుం
డొక్క తత్వంబును నొకేకళయుఁ గలిగియుండురని శైవాగమముల
చెప్పఁబడుచున్నది.

‘అధర్వశిరమునందు ‘కింతద్భావం - కోవాధ్యాత్మ - కశ్చిధ్యే
యః’ అను ప్రశ్నలకు సమాధానరూపకమగు ‘ధ్యానితేశానం
ప్రధ్యానితవ్యం సర్వమిదం బహు విష్ణు రుద్రేంద్రాస్సంప్రసూ
యంతే సర్వాణి చేంద్రియాణి సహభూతైర్నకారణం కారణానాం
ధ్యాతాకారణంతుధ్యేయః సర్వైశ్వర్యశ్శంభురాకాశమధ్యే....’.....
ఈశానునేధ్యానము చేయవలెను సర్వ ప్రపంచమును బ్రహ్మ విష్ణు

రుద్రేంద్రాదులు. నాతనివలననే గలుగుచున్నాడు. అతడెవరి వల్లను బుట్టుటలేదు, సర్వేశ్వరుడగు నాతడే హృదయాకాశమున ధ్యానింపఁదగినవాఁడు. అన్యదేవతలనువీడి యతనినే ధ్యానింపుఁడని వివరింపఁబడినది.

పతిపశుపాశ వివరణము

‘బ్రహ్మద్వాస్థావరాంతశ్చ దేవదేవస్యశూలిసః! పశవః పరి కీర్త్యంతే సంసారవశవర్తినః! తేషాం పతిత్వాద్దేవేశః శివః పశుపతి స్స్మృతః! మలమాయాదిభిః పాశైః సంబధ్నాతి పశూన్ పతిః! నవవమోచకస్తేషాం భక్తానాం సముపాసితః!’ సంసారవశవర్తులగు బ్రహ్మది స్థావరపర్యంతయుగల సకల జీవులును మహాదేవునకుఁ బశువులని చెప్పఁబడుదురు. వారికందఱికిని జతిగావున నీశ్వరునకుఁ బశుపతినామము ప్రసిద్ధంబైనది. శివుఁడు బ్రహ్మది పశుసముదాయమునంతను మలమాయాది పాశములచే బంధించి తదుపాసితుండై తన భక్తులగువారి నాపాశములనుండి ముక్తులఁజేయుచుండునని శివపురాణ వాయవీయ సంవాత కుండలి పాశుపత జ్ఞాననిరూపణమున వివరింపఁబడియున్నది.

ఈయర్థమే స్కాందపురాణ కాళికాఖండమునను ‘బ్రహ్మద్వాస్థావరాంతశ్చ పశవః పరికీర్తతాః! తేషాంపతిద్వాద్దేవేశః భవః పశుపతిస్మృతః’ యని గలదు. ‘పషామీశానో పశుపతిః పశూనాం చతుష్పదా ముతద్విపదాం రుద్రః పశూనామధిపతిః! ఉమావతయే పశుపతయే’ మొదలుగాగల శృతిసంచయ మీశ్వరునకుంగల పశుపతిత్వమును ఘంటాపథముగ వెల్లడింపుచున్నవి.

శివుఁడు పతియును-జీవుఁడు పశువును - పాశముబంధమునగుచున్నవి. నృప్తిసిద్ధి సంహారతిరోభావానుగ్రహములను నైదు కార్యములును పతికార్యములుగ శాస్త్రములయందు నిర్దేశింపఁబడియున్నవి.

వాయవీయ సంహితయందు 'అజడంచ జడంచైవ నియంతా
చతయోరపి పశుః పాశః పతిశ్చేతి కథ్యతేత్రితయం కృమాత్'।
అక్షరంచ త్తరంచైవక్షరాక్షరపరం తథా తదేవం త్రితయంభూయః
కథ్యతే తత్త్వవేదిభిః॥ పశువు అజడండు అక్షరండునియు పాశము
జడముక్షరముననియు, పతియగు నియంతక్షరాక్షర పరుండును -
పతియు నగుచున్నారని గలదు. పాశయ్యక్తోభవేజ్జీవః పాశముయ్యక్తోభవే
చ్చివః॥ పాశబంధితుండు జీవుండు పాశముక్తుండు శివుండు నగు
చున్నారు

ప్రపంచమునఁ దెలివితేనిచో నెంతటివానినైనను బశువనియే
బొవచారికముగఁ జెప్పుచున్నారు. కాని స్వభావమువలననే యం
దలు పశువులని వ్యవహరింపఁబడుదురు. పాశములచే గట్టఁబడి
స్వకర్మఫల మనుభవించుచు ననాది మలములతోఁ గూడుకొని జడ
త్వమునొందుచుఁ గించిజ్ఞుండై పతిస్వాధీనుండై యుండువాడే పశువు.
పరాఖ్య సూత్రమందుఁ బశులక్షణమిట్లు చెప్పఁబడినది. 'దేహన్యో
నశ్వరోవ్యాపీ విచిన్నస్సమలోజడః। స్వకర్మఫల భుక్క్రూ కించిజ్ఞస్సే
శ్వరః పశుః' పశువు దేహముకంటె నితరుండు-నిత్యుండు-వ్యాపకుండు
విభిన్నుడు-మలముతోఁగూడినవాడు-నజడుండు - తానుజేసిన సుకృత
దుష్కృత భోగముల ననుభవించువాడును - కించిజ్ఞుండును-గర్భతోఁ
గూడియుండినవాండు నగుచున్నాడు సామ్యంభవమునందు 'అచే
తనో విభుర్నిత్యోగుణహీనో క్రియాప్రభుః। వ్యాఘాతభోగసత్తత్స
శోధ్యోబోధ్యోకలః పశుః' చైతన్యరహితుండై-వ్యాపకుండై - నాశ
రహితుండై సత్వరజస్తమోగుణ కార్యములయిన సుఖదుఃఖ మోహ
ములులేనివాండై సూక్ష్మకళారహితాత్ముండై - దేహేంద్రియాంతఃకర
ణాదులయందుఁ బ్రవృత్తి క్రియాశూన్యుండై మలశక్తిచే నిరోధింపఁ
బడిన జ్ఞానక్రియాశక్తిగలిగి (అనగా మలప్రభాతిశయమున జ్ఞాన
క్రియాశక్తిలేనివాండై) మలశక్తినిఁ బోగొట్టుటకుఁగాని శివత్వమును .

వ్యక్తికరించుటకుఁ గాని యసమర్థుఁడై - యీశ్వరానుగ్రహ శక్తి వ్యాపారమయిన దీక్షచే మలశక్తి నిరోధమును బోగొట్టి శోధించుటకును - శివత్వమును వ్యక్తికరించి భోధించుటకును దగినవాఁడై పశుత్వమున జీవుఁడు ప్రవర్తించుచుండునని శివస్వరూపమిట్లు నిరూపింపఁబడినది.

విజ్ఞానాకలులు, ప్రళయాకలులు (కేవలులు) సకలులని బంధభేదముచే పశువులు త్రివిధములుగఁ జెప్పఁబడుచున్నారు. మలముతోఁ గూడినవారు విజ్ఞానాకలులును - మలకర్మములతోఁ గూడినవారు ప్రళయాకలులును - మాలమాయాకర్మలతోఁ గూడినవారు సకలులు నగుచున్నారు.

విజ్ఞానాకలులు మలసహితులు. మలసహితులు నని రెండు విధములుగనున్నారు. మలసహితులు నయోనిజులునగు అనంతేశాదులు వారలకు శివుండు విద్యేశ్వరత్వాధికారిం బాసఁగెను. ఇందలి మలయసహితులగు జీవాత్మలను బరమేశ్వరుండు మంత్రస్వరూపులుగఁ జేయుచున్నాఁడు. కర్మయు-శరీరములేనట్టి కేవల మలరూప పాశబంధితులగు నీజీవాత్మలేమి క్రొత్త మంత్ర స్వరూపులై యితర జీవాత్మలమీఁద కృపారసంబును సూపుచుండురు.

ప్రళయాకలు:- ఆణవ-కార్మిక (మల-కర్మ) బంధబద్ధులే పక్ష్యమలులు అపక్ష్యమలులని రెండువిధములుగ నుండురు. అందు మలకర్మలు నశించిన పక్ష్యమలులు ముక్తి నందుచున్నారు. కొందఱు భువనాధిపత్యము బొందుదురు. ఇతరులగు నపక్ష్యమలులు కర్మవశమునఁ బుర్యష్టకదేహముఁ సూక్ష్మదేహముతోఁ గూడుకొని సకల యోగులయందును జనించుచుండురు. ఈపుర్యష్టకదేహము సృష్టి మొదలుకొని ప్రళయమువఱకుగాని మోక్షమువఱకుఁగాని యుండును.

సకలులు పక్ష్యకలుషులు-అపక్ష్యకలుషులు నని రెండువిధములుగనున్నారు. ఇందు మలమాయాకర్మలు శివముచేదినవారలు

నూటపదు నెనిమిదిమంది మత్తేశ్వరులై యేడుకోట్ల మంత్రస్వరూపులయందధికారము కలిగియుందురు. నూటపదు నెనిమిది మందిలో నూర్గురు రుద్రులును మండలేశ్వరు లెనిమిదిమందియు, కోర్ధేశ్వరుడు మున్నగు వారెనిమిదిమందియు శ్రీకంఠ వీరేశ్వరులిద్దరును గలరు. వీరేశ్వరుడు బ్రహ్మాండరక్షకులగు నూర్గురు రుద్రులకుఁ గర్త. ఆధోభువన కర్త శ్రీకంఠేశ్వరుడు. ఈమంత్రేశ్వరులకంటె భిన్నముగా నుండి మలమాయాకర్మల పక్వముచెందిన వారలను పరశివుఁడు గురుమూర్తియై శక్తిపాతమునఁ బాశమును దొలగించి దీక్షనొనఁగి సత్కృష్టమగు పదము నందించుచున్నాడు. మలమాయాకర్మల పరిపాకములేని యాత్మలను మలపరిపాకముకొఱకు నాపరశివుఁడు సర్వకర్మఫల భోగమునకై ప్రపంచమునందు మానవ యోనుల యందుఁ బుట్టించుచున్నాడు. విద్యారణ్యస్వామి సూతసంహితయందలి పాశుపతవ్రత మహాత్మ్య విషయిక దీపికా వ్యాఖ్యయందును పశు నిర్వచనమునుగూర్చి 'మలమాయా కర్మలక్షణ పాశబద్ధాజీవాః పశవః| తత్ర మలపాశమాత్రబద్ధా విఙ్గానకలాః| తేద్వివిధాః| సమాప్తకలుషా అసమాప్తకలుషాశ్చ| ఆద్యావిద్యేశాః| ద్వితీయా స్సప్తకోటి మహామంత్రాత్మకాః| మలకర్మలక్షణ పాశద్వయబంధాః ప్రళయాః తేపికులకర్మణోః పరిపాకాభావా భావాభ్యాం ద్వివిధాః ఏషాం తత్పరిపాకోనాస్తితే కర్మవశా నాన్నాయోనిషుజాయంతే| యేషాంతు మలపరిపాకోస్తి తేషుకేషుచి దీశ్వరానుగ్రహాత్ భువన పతయోభవంతి| పాశత్రీయబద్ధాసుకలాది యోగాత్సకలాః తత్రాప్తాదశసంఖ్యాకా శ్శివానుగ్రహాత్తత్తన్మంత్రేశ్వరాః భవంతి| తత్రాశ్చతురదాః| మండలిన్మోష్టా కోధాదయోష్టా శ్రీకంఠ వీరేశౌచేతి| తద్వ్యతిరిక్తానాం మధ్యేషేషాం మలత్రీయ పరిపాక స్తానాచార్య రూపేణ శివపదదీక్షయా అనుగృహ్యతి| అపరిపక్వములాంస్తు మలపరి

శక్తిపాశము:- శివేతరముగు వస్తువంతయు సత్యమును భ్రాంతిని గల్గించి జనన మరణాది దుఃఖముల ననుభవింపజేయును. అజ్ఞానమును వృద్ధిచేయునది యగుటవలన శక్తిపాశముని వ్యవహరింపబడుచున్నది. అగ్నియందు జ్వలనశక్తియు జలమందు శీతలశక్తియు తేజమందు ప్రకాశశక్తియు అంధకారమందు వస్తువును గప్పివుచ్చు శక్తియు నుండునటుల నీపాశమందజ్ఞానశక్తిగలదు. ఈశక్తి యాత్మయొక్క స్వరూపమును గప్పుచుండును గాని రోధశక్తియనియుఁ జెప్పబడును. రోధశక్తి రూపమగు నీపాశము మాయాయము - కార్మికము-ఆణవము - బైందవమునను న్నాల్గు పాశములకు, అనాది ధర్మమునకను గారణమగును. శివశక్తియే ఔపచారికముగా పాశముని వ్యవహరింపఁబడుచున్నది.

బిందుపాశము:- మనస్సును పాపకార్యములందుఁ దగుల్కొనఁజేయును. విషయసుఖములనిది కలుగఁజేయును. అనుభవింపఁదగిన భోగముల ననుభవింపఁజేయును. బైందవమును నీబంధము విద్యా తత్త్వమునకు విద్యేశ్వరులు మున్నగువారి శరీరమునకు గారణమై సకలలను జీవులయొక్క భోగమునకు సాధనమై సూక్ష్మము మొదలుకొని వైఖరిదనుకనున్న శబ్దమునకు హేతువునగును.

మాయాపాశము శివజ్ఞానమునుగాని శివభక్తినిగాని యెప్పుడు గల్గునటులఁజేయును. మాయాయమును బంధము 'కలమొదలుకొని పృథివివఱకు గల తత్త్వములు భువనములు - భువనపదార్థములుననుసరియే, రూపముగాగలది

కర్మపాశము పెద్దలు చెప్పునట్టి సద్విషయముల విన నడ్డు పెట్టును జన్మమును భోగము నాయువును గర్మయే యొనఁగును' అనిభౌతికమని ఆధ్యాత్మికమని అధిదైవికమని కర్మకు మూడు సాధనములుగలవు. వీటికే తాపత్రయమనిపేరు. తాపత్రయరూపమగు నీకర్మ యనుభవించినగాని నశించదు. గ్రంథాంతరమునఁ గ

ఆగామిసంచిత ప్రార్థనములని మూడు విధములుగఁ గన్పడుచున్నది. ఆగామిసంచితములు పుణ్యకర్మలవలన నశించునుగాని 'ప్రార్థనాభోగతోనశ్యేత్తని' యనుభవించినఁగాని ప్రార్థనము నశింపదు. కార్మికమును బంధము జ్యోతిష్టోమము మొదలగు సుకర్మలచేతను బ్రహ్మహత్య మొదలగు దుష్కర్మలచేతను బుట్టి యపూర్వమును సంస్కారమే రూపముగా గలదియై పుర్యప్తకము నడుమనున్న బుద్ధితత్వము నాశ్రయించి సుఖమును దుఃఖమును మోహమును గలిగించునదియై యుండును. పుర్యప్తకమునగా లింగశరీరము.

శైవసిద్ధాంతదీపికయందొన్ని గలదు. బైందవము మాయాయమునను పాశేషులొగంతుకములు కర్మపాశమునాదియు భోగముచే సంత మొందునదియు సగును. ఆణవపాశమైననో యనాదియు స్వపరిపాకమునందుఁ బరమేశ్వర ప్రసాదరూపముగు దీక్షచే నివర్తించునదియునగును. కార్మికమును పాశమైననో జ్ఞానము యోగము సన్యాసము నను వానిచేఁగాని భోగముచేఁగాని నశించును.

జీవజాలముల జీవిత పరమావధి మోక్షమైయున్నది. మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమేశ్వరోపాసనము సాధనమని యాస్తికమతము వారెల్లరును నిర్వివాదముగా నంగీకరించియున్నారు. నిగమాగమము లీవిషయమును సహస్రధాసిరీకరించినవి.

శివజ్ఞానశేఖరమందు 'క్షరంమాయాచాక్షరం జీవరూపంక్షరాత్మానాదిశతేదేవవక్తః తస్యధ్యానాద్యో జనాత్తత్త్వ భావాదృభియశ్చాంతే చిత్వమాయానివృత్తిః' క్షరముమాయ, అక్షరము జీవుఁడు ఇట్టి క్షరాక్షరముల నాదేశించు మహానుభావుని సర్వదా ధ్యానించుటవలనను తత్త్వభావనవలనను మాయానివృత్తి గలుగును. మరియు 'జ్ఞాత్యాదేవం సర్వపాశాపహానిః క్షీణేః క్షేణైర్జ్యోతుః ప్రహానిః తస్యధ్యానాత్ మూలమాయానిభేదే విశ్వేశ్వరం యాతికైవల్యరూపం ఏతత్క్షేపం నిత్యమేవాస్త సంస్థం నాతః పరంవేదితవ్యంహి

కించిత్' యిట్టి సర్వేశ్వరునిఁ దెలిసుకొనుటవలన సర్వపాశములు నశించును. సర్వక్షేత్రములు తొలంగును. మాయానివృత్తిగలిగిన కైవల్యదాతయగు విశ్వేశ్వరుని దయకుఁ బాత్రుఁడగును గాన యాత్మయందు వసించు నీతనిఁదెలుసుకొనవలెను. ఇంతకంటె నెవరును దెలుసుకొనఁదగినవారులేరు. 'విశ్వస్యజగతః కర్తాపశోరన్యః పరశ్శివః| తమేవ పరమంజ్ఞాత్వామృత్యు పాశాన్విముచ్యతే' పశుపాశ విలక్షణుఁడును జగత్కర్తయుఁ బరశివుఁడగు నాతనిఁదెలుసుకొనుట వలనఁ బ్రాణులు మృత్యుపాశమునుండి విముక్తులగుచున్నారని గలదు.

'జ్ఞాత్వాశివంశాంతి మత్యంతమేతి ఈశంతంజ్ఞాత్వా అమృతా భవంతి' అట్టి యీశ్వరునిఁదెలుసుకొని జీవులు ముక్తులగుచున్నారు. 'యదాచర్మ వదాకాశం వేష్టయిష్యంతిమానవాః తదాశివమవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాంతోభవిష్యతి' చర్మమువలె నాకాశము చుట్టబడినచో శివునిఁదెలియక మోక్షముచెందవచ్చును. అనగా నాకాశము చర్మమువలె చుట్టబడదు. శివునిఁదెలియక మోక్షము కలుగనేరదని వేదశిఖలయందు స్మరింపబడినది మఱియు 'వరంవరేణ్యం వరదం పురాణం నిజ ప్రభాభాసిత సర్వలోకం| సకల్పితార్థ ప్రధమాది దేవం స్మృత్వా ప్రజ్ఞేన్నోక్షవదం మనుష్యః' సర్వవ్యాపియు పురాణుఁడును శ్రేష్ఠుఁడును అదిదేవుఁడనగు శివుని జిజ్ఞాసయొనర్చి మానవుఁడు మోక్షమును బొందుచున్నాడనియుఁ జెప్పబడినది.

సిద్ధాంతశిఖామణియందు 'వినాప్రసాదమీశస్య సంసారో ననివర్తతే' యీశ్వరానుగ్రహములేక భవమువశించ నేరదనిగలదు. అద్వాన ననంత జన్మ మరణ కారణులై పాశబద్ధులగు జీవులకుఁ బరమేశ్వరోపాసనయే ప్రధానతమ మనియు సౌతదనుక పతియగు నా మహనీయుని యనుగ్రహమునకుఁ బశువులగు జీవులు గురికాకుండురో

యంతదనుక సంసారవశవర్తనులై దుఃఖభాజనులగుట తప్పదనియు నేర్పడుచున్నది.

శాంభవదీక్ష యననేమి ?

బృహజ్జబాలమున 'వ్రతమేతచ్ఛాంభవం సర్వేషు వేదేషు వేదవాదిభిరుక్తంభవతి తత్సమాచరే స్మముక్షుర్న పునర్భవాయ' శాంభవమను నీదీక్ష సర్వవేదములయందును - వేదవిదులచే తను బ్రశంసింపఁబడినది. మోక్షముగోరునాతఁడు జన్మ రాహిత్యమునకై యిద్దాని నాచరింపవలయుననియుఁ గాలాగ్నిరుద్రమున 'వ్రతమేతత్పాశుపతః తత్సమాచరే స్మముక్షుర్న పునర్భవాయ' పాశుపతమను నీవ్రతమును ముముక్షువు జన్మరాహిత్యమునకై యాచరింపవలయునని చెప్పఁబడియున్నది.

'అనంత జన్మమరణ కారణాత్పాప సంచయాత్ ముముక్షు రాచరేద్దీక్షాం శాంభవం పాశకృంతినీ' జన్మమరణ కారణముగు సంసారమునుండి కడతేరి జన్మరాహిత్యమందుటకు శాంభవదీక్ష నవలంబింపుమని శివాగమములయందు వచింపఁబడినది. ఇట్లుపదేశించుటఁ జేసి శాంభవ పాశుపతాది శబ్దితమగు నీవ్రత మీశ్వరోపాసనారూపక మగుట కతన పాశహరమై మోక్షసాధనమగుచున్నది.

పరమేశ్వరుని దేవి మోక్షధర్మములఁ బ్రశ్నించుచు 'జ్ఞానా దేవత కై వల్యం జ్ఞానమువలనగాని కై వల్యము కలుగదని సెలవిచ్చి యుంటిరి. మఱియు శాంభవదీక్షవల్లనే ముక్తి గలుగునని చెప్పుచున్నారు. జ్ఞానములేక ముక్తి లేదుగాన నీదీక్షతోఁ బరియేమి? ఇది మోక్షసాధనమెట్లగున'ను దేవి ప్రశ్నములకు 'దీక్షాసంస్కారము లేక యపవిత్రముగల చిత్తముగలవానికి జ్ఞానముపదేశింపఁబడియు మరుభూమియందు విత్తిన విత్తనమువోలె జ్ఞానముదయింపఁజాలదు. దీక్షాసంస్కారముచే నిర్మలమయిన చిత్తమున నిలుపఁబడిన నాజ్ఞా

ఁ (శివజ్ఞానము) నిశ్చయముగ మోక్షమునొసంగును. నా
ఁగ్రహములేకున్న సంసారమునుండి జీవులకు ముక్తి సంభవింపదు
నుగ్రహము నా జ్ఞానములేక కలుగదు. ఈదీక్ష గ్రహించి
నా జ్ఞానము సులభసాధ్యమగును. కావున నీదీక్ష మోక్ష
కమగునని సరమేశ్వరుడనియెను.

అందులకాదేవి 'యీ దీక్షవలన జ్ఞానలాభమగునంటిరి.
వీరా యీదీక్ష మోక్షప్రదమని చెప్పటచే నీదీక్ష జ్ఞానసాధనమే
యనుచున్నది. ఈదీక్షను గ్రహించినవాఁడు జ్ఞానాభ్యాసేగాక రాగ
హదియుతుండగుచో నాతనికి ముక్తికలదా? అట్టివానికి ముక్తి
యిచ్చినయెడల జ్ఞానాపేక్షలేక దీక్షగ్రహించిన మాత్రముననే ముక్తి
యిచ్చు గాన జ్ఞానాపేక్ష వ్యర్థమగును. ముక్తి లభింపకున్నచో
తోఁబనియేమి? దీక్షయుండియు జ్ఞానాపేక్షలేని కారణమున
ముక్తి లభింపలేదు. కాఁబట్టి దీక్ష వ్యర్థమగుచుండలేదా?' యనియెను
సంభవవృత్తుఁడు మూఁడుఁడయినను ప్రాణోత్క్రమణవేశయందు
రణానియందువలె నాస్వరూపమును దెలియఁగల జ్ఞానముపదేశిం
చును. ఆజ్ఞానముచే మానవుఁడు నాయనుగ్రహమునంది ముక్తుఁ
డను. శాంభవవృత్తుఁడు నాయనుగ్రహముచే జన్మబాధలనందఁ
యీశ్వరుఁడు కాగణోత్తరమునఁ జెప్పటవలన శాంభవమును
హదీక్షనఁది తద్వారా మానవుఁడు మోక్షమునందగలఁడనుట నిష్ప
దాశము.

'అత్యాశ్రమం పాశుపతం శాంభవం వైశిరోవృతం| ఇతీదం
మఖిఃపుణ్యైర్నిగమాంతేషుగీయతే' అత్యాశ్రమము పాశుపతము
సంభవము శిరోవృత మను బుణ్యనామములచే నీవృత్తము వేద
సాంతాగమములయందు వివరింబడినది. బ్రహ్మచారియు గృహ
ఁడుడు వానప్రస్థుఁడును యతియు స్త్రీయు నీవృత్తము వరిగ్ర
హింపవచ్చును.

‘వైదికం తాంత్రికంచేతి వ్రతమే తద్విధాభవేత్’ ద్విజానాం వైదికంప్రాక్తమన్యేషాం తాంత్రికం స్మృతం’ వైదికమనియు తాంత్రికమనియు నీవ్రతము రెండువిధములుగ విభజింపబడెను. ద్విజులు వైదికముగను ద్విజేతరులు తాంత్రికముగ నీవ్రతము నవలంబింపవలయునని కారణోత్తర దివ్యాగమమునంగలదు ఇట్లు విధి-పుట వలన నెల్లఱు మోక్షసాధనమును బరమేశ్వరానుగ్రహకారణము నగు నీవ్రతమును గ్రహింప వర్జులని తెలియుచున్నది. ఈమహావ్రతము నందు, ఆణవ కాత్మిక మాయికములను పాశములను త్సముంపుటం జేసి యిష్టప్రాణభావములను మూడులింగములయొక్క సంబంధ మొనంగబడుచున్నది. గాన దీనికి దీక్షయను నామము సార్థకమగు చున్నది. మఱియు నీదీక్ష శివసంబంధమయినదగుట కతన శివదీక్ష యనియుఁ చెప్పబడును. శ్రీకృష్ణాద్యనృప్తితమై కాలాగ్నిరద్రా వాయవీయ సంహితాదులయందుఁ బ్రకటింపబడిన యీ శాంభవ వ్రతము కేవలము భస్మధారణ రూపమైనదని కొందఱభిప్రాయ పడుచున్నారు. అథర్వశిరమున నీవ్రతమును జెప్పెటి సందర్భమున ‘ఇష్టమూర్జంతుపసానియచ్ఛత’ ‘వ్రతమేతచ్ఛాంభవం’ అని యిష్టలింగ విభాగముగ వాక్యము యిష్టలింగధారణమును ‘నమో బ్రహ్మణేధారణమేఅస్తు’ “అమృతస్య దేవధాన్యో భూయాసం” ‘సర్వలింగస్థాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రం’ అను వచనములం బోలె విధింపుటంజేసి లింగధారణమును పాశుపతదీక్షాంగమగుట శాంభవ పాశుపతాది శబ్దములచేఁ గీర్తింపబడిన యీవ్రతము (దీక్ష) భస్మరూద్రాక్షలింగధారణ లింగార్చనాది రూపమయిన దనుటలో సందియములేదు.

శివానుభవ సూత్రమున నిష్టలింగ నిర్వచన సంగతియందు ‘ఇష్టమూర్జం తపసానియచ్ఛత’ యను పూర్వోదాహృత వచనము నకు సర్థరూపమగు ఇష్టమూర్జంతుతపసా మనుయచ్ఛతి సర్వదా

తదిష్టలింగమిత్యాహుస్తస్మాదాధర్వణీ శృతిః' యను వాక్య మిష్ట
లింగధారణపరముగా సిద్ధాంతీకరింపఁ బడియుండెను. లింగాంగ సం
బంధమే సంసార పాశబంధమును భేదీంపఁజూలినదగుట మోక్షసాధన
మగు నీదీక్షకు లింగధారణము ప్రధానాంగమగుననిగూడఁ దెలియు
చున్నది.

కొన్నిచోట్ల నీవ్రతము భస్మరూపముగను గొన్నిచోట్ల రుద్రా
క్షధారణ రూపముగ సంకొకచో రుద్రాధ్యయనము లింగార్చనము
మొదలుగాగలిగి వచింపఁబడుచుండుటకతన శాంభవ పాశుపతాది
శబ్దిత్రయగు నీమహాదీక్షకు మోక్షసాధనములయిన భస్మరుద్రాక్ష
లింగధారణ లింగార్చనాదులంగ భూతములనియు నందుఁ బశువుల
మలత్రయమును హరించి పరబ్రహ్మమగు లింగమునందంగసంబంధ
సంధానకమగు లింగధారణమగు నీదీక్ష ప్రధానాంగమనుటలో విశేష
మేమియులేదు. కాననే యీమహావ్రతమునుగూర్చి 'వేధామను
క్రియాభిజ్ఞ దీక్షాత్రయ సుశోభితం పడధ్వశుద్ధికలితం గురుకారుణ్య
సంభృతం భస్మరుద్రాక్ష శ్రీలింగ ధారణాత్మక ముత్తమం శాంభవ
వ్రతమేతద్ధి వేదశాస్త్రైకచోదితం' యీశాంభవవ్రతము వేధామను
క్రియలను మూడు దీక్షలతోఁ గూడినదియు పడధ్వశోధనచే నొప్పు
నదియు గురుకటాక్ష పాప్తమగునదియు భస్మరుద్రాక్ష లింగధారణా
త్మకమై వేదశాస్త్ర విహితమై శివానుగ్రహ కారణమైనదని చంద్ర
జ్ఞానోత్తరమున వచింపఁబడి (ఇదం...భవవారణం' యిదియే జన్మ
రాహి్య కారణమైనదని వచింపుటతో ముగింపుచేయఁబడినది.

అతిరక్షస్మవారాశం నానాదుఃఖగ్రహాకలం నిగమాగ
మాంతవిదితం శాంభవ వ్రతమాచరేత్' నానాదుఃఖగ్రహసంకుల
మయిన జన్మ సముద్రమును దాటవలయుననిన నీవ్రతమునే యను
ష్ఠింపవలయుననియు 'శాంభవవ్రత మాహాత్మ్యయోగ్ధవాదం హిమ
స్యతే ససర్వయాలనాభోగీ భవత్యేవ ససంశయః' యెవఁడు శాంభవ

పంచేంద్రియార్పణ-అహింస-లింగనిష్ఠ - లింగరూప మనోలయ-సద్యోముక్తి - ఆజ్ఞ-ఉపమ-అభిషేక-స్వస్తి కారోహణ - భూతిపట్ట - ఆయత్త స్వాంతలను నవాంతర దీక్షలచే నొప్పారుచున్నది.

ఆజ్ఞదీక్షలో సచాచారములను వీడనను ప్రతిజ్ఞచేయుచుట యందును ఉపమదీక్షలో శిష్టాచరణ రూపకములగు పర్ణాశ్రమాది వ్యవస్థాపోషణమందును భూతిపట్టాఖ్యలో భస్మధారణ భస్మావకుఠన భస్మోద్ధూళన భస్మస్నాన కర్మలయందును ఆయత్తదీక్షలో శక్తిపాత వశమగు దళానధానములయందును సమయదీక్షలో భక్తగణభ్రాంతి యందును నిస్సంసార దీక్షలో శివపూజోపచారమే సంసారమని భావించుటయందును నిర్వాణదీక్షలోఁ బ్రాకృత శరీర నిరాసయందును తత్త్వోపదేశినిలో శివైక్యవిచారమందును తత్త్వదీక్షలో తత్త్వమని వాక్యాను సంధానురూపకములై ముప్పదియారుగు వత్త్వములఁ దెలియఁజేయుటద్వారా లింగాంగ సంయోగ విధియందును ఏకాగ్ర మతిలో నన్యదేవతా పూజనాదిక త్యాగమునందును ఆధ్యాత్మిలో లింగాంగ సాహిత్యమందును తత్త్వసంశోధనలో వర్జింగాంగ వివేక మందును దృఢవ్రతములో శరీరపాతవర్జ్యత మీవ్రతానుష్ఠాన విషయమందును పంచేంద్రియార్పణలో సర్వకర్మల నిష్కామియై శివారాధన రూపముగ నర్పించు విషయమునందును అహింసాదీక్షలో దధర్మాచరణమందును లింగనిష్ఠాదీక్షయందు శివోహమను శివాద్వైత జ్ఞాననివరణమందును లింగమనోదీక్షలో నమనస్కు విచారమందును సద్యోముక్తిలో విగతసంశయఁడగుటకై శివజ్ఞానోపదేశమందును స్వాంతలదీక్షలో మాంసపింసనివృత్తి ఫలకమగు షడధ్యశోధనమందును కలశాభిషేచనలో స్యదేహగత పంచభూతి పరిశుద్ధియందును శిక్షితుఁడగుటయేగాక యష్టావరణ పంచాచార ధర్మములందును నుశిక్షితుఁడై శిష్యుఁడు పరమగురు శారుణ్యపాత్రుఁడగుచున్నాఁడు.

శివజ్ఞానశేఖరమందు శాంభవదీక్ష సర్వోత్తమమయినదనియు మలత్రేయమును నశింపజేసి శివసంబంధము కలుగజేయు నీదీక్ష సాధార నిరాధారమును రెండు భేదములు గలిగియున్నదనియు ప్రత్యక్షుడై ప్రసన్నుడయిన శివునిచే నొసంగబడినదీక్ష నిరాధార దీక్ష యనియు గురున్వహుపముచే నొసంగబడినదీక్ష సాధారదీక్షయనియు వచింపబడినది.

స్కాందపురాణమున 'సముద్రతీరే నద్యాంవా కోష్ఠే దేవాలయేశుచా| దేశేగురుస్మహేక్షేత్రే దీక్షాకర్మసమాచరేత్' సముద్ర తీరమందుగాని నదీతీరమునగాని శుశువుల కోష్ఠముందుగాని దేవాలయముందుగాని శుచియగు దేశమునగాని గురుగృహంబునగాని తేత్రమునందుగాని దీక్షాకర్మ నొనర్పవలయునని గలదు

వేదామనుక్రియాత్మకమగు శాంభవదీక్ష పురుషుల కుపనయ నానంతరమునను స్త్రీలకు వివాహానంతరమునను కర్తవ్యముగ శైవ శాస్త్రముల నిర్ణయింపబడినది.

పరమపవిత్రమగు నీదీక్షారంభమునకు నైశాఖ శ్రావణ ఆశ్వీజ కార్తిక మార్గశిర మాఘ ఫాల్గుణమాసములు శుభావహము లగుచున్నవి. క్షేప్తంబున బండ్లెందు దినంబులును చైత్రంబున నిరునది దినంబులును ఆషాఢంబున పదునైదు దినంబులును భాద్రపదంబున నైదురాత్రులును పుష్యమాసంబున బడమూడు దినంబులును మాసాదియందు వదలి యాపైదినంబుల గురుడు శిష్యుని దీక్షితునిగఁ జేయవలయును. శుక్లపక్షమందలి జవితి నవమి షష్ఠి అష్టమి చతుర్దశి పూర్ణిమతిథులు విషర్జింపవలయును. మాసశివరాత్రి యందు దీక్షయాచరింపవచ్చును. ప్రతిపత్తినందయ్యది యనర్థదాయకమగును. సోమ బుధ గురు శుక్రవారములు దీక్షాకాలము నకు శ్రేష్ఠతమములుగఁ బేర్కొనబడినవి. అందు సోమవార మత్యుత్తమమగును. సూర్యచంద్ర గ్రహణసమయములందును విషు

యుగ్మంబున స్థోదయ మహోదయములందును మకరసంక్రాంతి
యందును శిష్యుని జన్మసక్షాతముందును దీక్షనందుట యుత్తమమగు
చున్నది. అశ్వినీ రోహిణి మృగశిర ఆరుద్ర పురర్వసు పుష్యమి
ఆశ్లేష మఖ ఉత్తర హస్త స్వాతి అనూరాధ జ్యేష్ఠ మూల ఉత్తరా
షాఢ శ్రవణ శతభిష పూర్వాభాద్ర ఉత్తరాభాద్ర రేవతి యీ
సక్షాతములు శుభకరమనియు బవ బాలవ శకుని భద్ర గరజ
తైత్తిల యను నీకరణములు శుభప్రదమునియు జెప్పబడుచున్నవి.
కన్యా వృశ్చిక మేష వృషభ కంభలగ్నములు త్యాజ్యములగు
చున్నవి. గురుమూర్తి కరుణచే సిద్ధమయిన కామిని కేవిధమయిన
విచారములేదు. ఇట్లు కాలశుద్ధిగూర్చి జ్యోతిషసూత్రవియోమల
యందు జెప్పబడినది.

మలత్రయ రహితుడై యిష్టాదిలింగ తీత్రయానుసంధాన
ద్వారా ముక్తుడగుటకుఁగాను శిష్యునకు గురువు షడధ్వపూర్వక
శాంభవ వ్రతముచేతను శక్తి సాతివిధితోడను దీక్షనొసంగుచున్నాఁడు.

షడధ్వన్యాసాదిక వివరణము

శివస్వరూపిగాక నెట్టి శివారాధనముచేయఁజనదుగాన జీవభావ
నివృత్తిగలిగి శివత్వసిద్ధి నొందుటకును సర్వబంధ విముక్త్యర్థమును
శిష్యుని, ఆచార్యుఁడు షడధ్వది న్యాసాదికముచేఁ బరిశుద్ధునిగ
నొసర్పవలయును. సర్వోత్తమమగు నీశాంభవ మహాదీక్షకుఁ
బూర్వాంగమగు షడధ్వవిచారము సద్యోముక్తిదముగ శైవాగమ
శివపురాణాదికములందు బహుధాప్రశసించబడినది షడధ్వదిన్యాస
సంపన్నమగు శరీరము పరమశివధామమగుచున్నదని శివధర్మమునఁ
గలదు. వాతూలాగమమున నాదబంధుకళావహ తత్రస్థానేషువిన్య
సేత్ మట్పుక్రంచ మఱుగంచ షడధ్వంచ మతానన! తత్రస్థానేషు
విన్యస్య పంచబ్రహ్మర్యసేత్తతః నాదబిందుకళల నాయాస్థలంబుల

స్వశించవలయును. పట్టుకృములు పడుంగములు పడధ్వలునుఁగూడ స్వశించిన యనంతరము పంచబ్రహ్మన్యాసము చేయవలయుననికలదు. ఇట్టి న్యాసములన్నసింతుటచే శిష్యశరీరము శివజ్ఞానదీప్తిసాగమును, న్యాసశుద్ధుఁడగు సాధకుఁ డన్యభావమునువీడి శివభావమునే శివోహమని తలంచుటకు సమర్థుఁడగుచున్నాఁడు.

శాంత్యతీతోత్తరుఁడగు పరశివ్రనానతిచేతనే మూలప్రకృతి పడధ్వరూపముగు నీసమస్తమును సృజింపుచున్నది. పరమేశ్వరియగు నాయాదిశక్తి యాపరిమేశ్వరుని యజ్ఞాస్వరూపిణి చిచ్ఛరూపిణియగు నాశక్తి శివునికంటె బిన్నముకాదు. ఆజ్ఞారూపిణియైన నీశక్తివలననే సమస్తంబునుఁ బ్రవర్తిల్లును. శివుఁడు కర్త. శక్తికారణము శివ శక్తులకుఁగల భేదమితమాత్రమే యగుచున్నది. ఆశక్తియే సమస్త కార్యంబులకును మూలప్రకృతిత్వము నందియుండును. కుంభాది నానావిధముఞ్మయ పదార్థములకు మృత్తికవ్యాపికయైనటుల సమస్తంబునకును శివతత్త్వము వ్యాపకమగుచున్నది. ప్రకృతి శివతత్త్వ స్వరూపమునందలి యీ పడధ్వములయందును నిలచియుండుటవలన శక్తినుండి వృధివీతత్త్వమువలకుఁగల సమస్తంబును శివతత్త్వమునుండి యేసముద్యాతమయ్యెను.

నాగర్థమయంబులగు నీపడధ్వములలో యీసమస్తప్రపంచ స్వరూపమును బరిణమింపుచున్నది ప్రధమమున మూలప్రకృతి నివృత్త్యాది పంచకళారూపములగు నైదువిధములుగఁ బరిణామమొందెను. పరస్పర వ్యాప్తంబులగు నాపడధ్వములకభిన్నముగు పగా శక్తియే దానికి వ్యాపికయయి విభక్తరూపంబులచే పడధ్వాకృతులవర్ధిల్లజేయునుకళాధ్వము తత్వాధ్వము వర్ణాధ్వము పదాధ్వము మంత్రాధ్వము భువనాధ్వము నను నీయారును పడధ్వములగును. ఈపడధ్వములును జీవులకు వారివారి చిత్తశుద్ధులననుసరించి భోగమోక్షములుగల్గింపసమర్థములై యుండును. మంత్రాధ్వపదాధ్వ వర్ణాధ్వములను

నీమూడును శబ్దసంబంధములై నవి భవనాధ్వ తత్త్వాధ్వకలాధ్వమునను
నీమూడును సద్ధాంతర్గతములయినవి. మంత్రములన్నియు వాక్య
స్వరూపములు. అవి పదసమూహములచే వ్యాప్తములై యుండును.
పదసమూహమంతయు వర్ణవ్యాప్తమైయుండును. సకలవర్ణములును
భవనంబులచే వ్యాప్తములై యుండును. ఇద్దాననే భవనమధ్వమునందే
వర్ణవిజ్ఞానమగుచున్నది. భవనంబులన్నియు బ్రహ్మాండమునకు బహి
రంతరంబులంగల మహదాదితత్త్వ సమూహముచే వ్యాప్తములై
యుండును. తత్త్వస్వరూపములగు కారణంబులవలననేనేకవిధంబులగు
కార్యారంభములగుచుండును. ప్రతి భవనంబునను పదునాల్గు
బ్రహ్మాండములును జీవకోటులును వశింపుచుందురు. సకల
తత్త్వంబులును స్వోపయోగములగు కళలచే వ్యాప్తములయ్యుం
డును. కళాధ్వంబులకు వ్యాపకత్వమును నితరాధ్వములకు వ్యాప్య
త్వమునుంగలిగియుండును.

సద్యోజాతాదికములగు పదునొకండు మంత్రములు మంత్రా
ధ్వయు మహాదేవాదికములయి యాద్యోంకారాంతములగు నెనుబది
యొక్క పదములు పదాధ్వయు అకారాది క్షకారాంతములై రుద్ర
రూపంబులగు ఏకపంచాశద్వర్ణములు వర్ణాధ్వయు అశుద్ధ మిశ్ర శుద్ధ
బేధంబులుకలిగి పృథివ్యాది శివశక్త్యాంతములగు ముప్పదియారు
తత్త్వములు తత్త్వాధ్వయు భద్రాకాశాదికములగు భవనములు
రెండువంతుల నిరువదినాల్గును భవనాధ్వయు నివృత్త్యాదిశాంత్యతీ
తాంతములగు నైదును కళాధ్వయులగుచున్నవి పంచవిధములగు
నీపరిణామమే పరిశ్రుతి సద్యో తాది పంచముఖములుగను. సృష్ట్యాది
పంచకృత్యములుగను పరాదిశ్చ పంచముగను పంచాక్షరరూపములు
గను గ్రంథాంతరములం బేర్కొనఁబడియున్నవి. నివృత్తికళాను
పర్యంతమును ప్రతిష్ఠాకళ నాభివర్ధంతమును విద్యాకళకళపర్యంతము
శాంతికళ లలాటపర్యంతము శాంత్యతీతకళ తదూర్ధ్వపర్యంతము నావ

రించియుండునని శివపురాణమునఁగలదు. కారణోత్తర దివ్యాగమమున లింగమునందు శివకళాప్రవేశమునకును, శిష్యుని శరీరము మాంసపిండ నివృత్తిద్వారా మంత్రపిండ మగుటకును పడఁదన్వన్యాసక్రమమిట్లు విధి పఁబడియున్నది. అందు లింగమున భువనాభిఖ్యమధ్యానం పట్టికాయానుభివ్యసేత్ తత్కంఠేషు పదాధ్యానం హృద్యానంగళేషిచి త్త్వికజే కళాధ్యానం పట్టికాయాంతథాపునః తత్వాధ్యానం చవిన్యస్సేదధాదాద్యప్రదారికం మంత్రాధ్యానం చవిన్యస్యగంధాద్యైరభి పూజయేత్ అధఃపట్టిక కంజము కంఠము అబ్జము. ఉర్ధ్వపట్టిక అద్యుచిదారికయచి లింగమున పద్మాగములగుచున్నవి. ఇందు భువనాధ్యన్యాసము పట్టికయందును పదాధ్యన్యాసము కంజమునందును నర్ణాధ్యన్యాసము కంఠమునందును కళాధ్యన్యాసము నబ్జమందును తత్త్వాధ్యన్యాసము నాద్యప్రదారికయందును న్యసింపవలయును సంహారకమనో విద్యానీ శబ్దార్థాత్మపడఁదన్వనః పాదాదిషుతువిన్యస్సేచ్ఛిష్యస్యనియతాత్మనః! పర్ణాధ్యానం శబ్దరూపం విన్యసేత్పదయోదబ్బధః! అధ్వరూపం కళాధ్యానం మేఢేన్యస్సేదనంతరం శబ్దరూపం పదాధ్యానం నాభావిన్యస్యదేశికః! తత్త్వాధ్యానం తత్పరూపం హృదిన్యస్సేద తందితః! మంత్రాధ్యానం శబ్దరూపం వ్యాస్తేనం మఖేతథా అర్ధరూపంచ భువనాధ్యానం న్యస్సేచ్ఛిరస్యపి. పడఁదన్వలను శిష్యుని పాదాగ్రవయవయములందు నుపన హఃక్రిమమున న్యశింపవలయును. శబ్దరూపమగు పర్ణాధ్యను పాదములయందును అర్ధరూపమగు కళాధ్యను మేఢక్రిమమునందును శబ్దరూపమగు పదాధ్యను నాభిమందును అర్ధరూపమగు తత్త్వాధ్యను హృదయమునందును శబ్దరూపమగు మంత్రాధ్యను మఖమునందును అర్ధరూపమగు భువనాధ్యను శిరమునందును న్యసింపవలయును ఏదువిధమైన వ్యాప్యత్వలక్షణల

క్షీతములగు నివృత్త్యాది కళలయందు తత్త్వాభ్యాసుల వ్యాకత యిట్లు శాస్త్రంబుల సూచింపబడినది.

నివృత్తికళ

ఇందు సద్యోజాతపద్భ్యాసముః హృదయాయనముః అను మంత్రములుండును.

1 మహాదేవపదము, 2 సద్భావేశ్వరపదము, 3 మహాతేజ యోగాధిపదము, 4 ముంచముంచపదము, 5 ప్రధమప్రధమ పదము, 6 సర్వసర్వపదము, 7 భవభవపదము, 8 భవోద్భవ పదము, 9 సర్వభూత సుఖప్రదపదము, 10 సర్వసాన్నిధ్యకరపదము, 11 బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రప్రదపదము, 12 అనార్చితానార్చితపదము 13 అస్తతాస్తతపదము, 14 పూర్వస్థితపదము, 15 సాక్షిసాక్షి పదము, 16 కురుకురుపదము, 17 పతంగపతంగపదము, 18 పింగ పింగపదము, 19 జ్ఞానజ్ఞానపదము, 20 శబ్దశబ్దపదము, 21 సూక్ష్మ సూక్ష్మపదము, 22 శివపదము, 23 సర్వసర్వప్రదపదము, 24 ఓన్నమశ్శివ పదము, 25 ఓన్నమోనమో పదము, 26 నమశ్శివ పదము, 27 ఓన్నమ పదమును నిరుపదేడు పదములుండును. త్తయను వర్ణమును పృథివీతత్వమును నిందుగలవు. పృథివీతత్వమందు భద్రా కాళి భవనము మొదలగు రుద్రభవనాంతఃకుల వజ్రకల నూరి యెనిమిది భవనంబులుగలవు. భవనముల నామములే శత్రుదీప్తియ నంజగల భవనాధిపతుల నామములై యున్నవి. బ్రహ్మాండమునకు నూడ, భద్రాకాలీభవనమున 2 వీరభద్రభవనమునుగలవు. దాని పైః 1 త్రిలోచనభవనము 2 అశ్వుభవనము 3 భోభవనము 4 వివాహభవనము 5 సంహారభవనము 6 త్రిదశేశ్వరభవనము 7 త్రిక్షుభవనము 8 గణాద్యక్షభవనము 9 విభుభవనము 10 శం భుభవనము అని పది భవనములుకలవు.

కౌండిభాగమున 1 దంష్ట్రభువనము 2 పజ్జభువనము
3 ఘోద్రభువనము 5 గౌననభువనము 6 మారుతాశనభువనము
7 కౌగ్రధ భువనము 8 ఆనంద భువనము 9 వృషధర భువనము
10 వృషభువనములని పది భువనములు కలవు.

అండమధ్యమునందు 1 రుద్రభువనము 2 విష్ణుభువనము
3 బ్రహ్మభువనము 4 హాటకేశ్వరభువనము 5 కూశ్మాండభువనము
6 కాలాగ్నిరుద్ర భువనములు కలవు.

తూర్పుదిక్కునందు 1 తీర్థిదళాధిపభువనము 2 పినాకిభువ
నము 3 శాస్త్రభువనము 4 అవ్యయభువనము 5 విభూతిభువనము
6 వివర్ధనభువనము 7 వజ్రదేహభువనము 8 బుధభువనము 9 అజ
భువనము 10 కచాలీశభువనములను పది భువనములు కలవు.

ఆగ్నేయదిశయందు 1 అక్షయంతక భువనము 2 భస్మాం
తక భువనము 3 వజ్రబాహుభువనము 4 దహనభువనము 5 జ్వలన
భువనము 6 హరణభువనము 7 ఘాతకభువనము 8 పింగళభువ
నము 9 హుతాశనభువనము 10 అగ్నిరుద్రభువనములను పది భువ
నంబులు కలవు.

దక్షిణదిక్కుయందు 1 ధర్మపతిభువనము 2 అధర్మపతి భువ
నము 3 వియోక్తభువనము 4 సంయోక్తభువనము 5 కర్తృభువ
నము 6 విధాతృభువనము 7 ధాతృభువనము 8 హరభువనము
9 మృత్యుభువనము 10 ధర్మభువనములను పది భువనంబులు కలవు.

ప్రాయశః 1 బలభువనము 2 దంష్ట్రభువనము
3 లోహితభువనము 4 విరూపాక్షభువనము 5 ఊర్ధ్వకేశభువనము
6 భయాంతకభువనము 7 కూరదృష్టిభువనము 8 హంతృభువనము
9 మూరణభువనము 10 నిరుతిభువనములు పది భువనములు కలవు.

పశ్చిమదిశయందు 1 మేనమామనభువనము 2 కషర్దిభువ
నము 3 పంచశిఖభువనము 4 పంచాంతకభువనము 5 క్షయంతక

ము 6 తీక్ష్ణభువనము 7 సూక్ష్మభువనము 8 వాయువేగభువ
9 లఘుభువనము 10 శీఘ్రభువనములను పది భువనములు

వాయువ్యదిశయందు 1 సుసాదభువనము 2 మేఖనాధభువ
3 జలాంతక భువనము 4 దీర్ఘశాహుభువనము 5 జయభద్ర
ము 6 శ్వేతభువనము 7 మహాబలభువనము 8 పాశహస్త
ము 9 అతిబలభువనము 10 బలభువనములను పది భువన
కలవు.

ఉత్తరదిక్కునందు 1 ప్రకామదభువనము 2 ప్రసాదభువ
3 శ్రీధరభువనము 4 రత్నధరభువనము 5 లక్ష్మీధరభువనము
6 గాధర భువనము 7 సౌమ్యధరభువనము 8 ధన్యభువనము
9 పవభువనము 10 నిధీశభువనము నను పది భువనములుకలవు.

ఈశాన్యదిశయందు 1 బలిప్రియభువనము 2 భూతపాల
ము 3 జ్యేష్ఠభువనము 4 శర్వభువనము 5 సురేశ్వరభువనము
6 పారగభువనము 7 జ్ఞానభూభువనము 8 సర్వజ్ఞభువనము
9 శానభువనము 10 విద్యాధిపభువనము నను పది భువనములు

ప్రతిష్ఠాకళ

ఇందు 2 మంత్రములును 21 పదములును 24 వర్ణములును
త్వములును 56 భువనములును చేరియున్నవి.

మంత్రములు

1 వామదేవగుహ్యాయనమః 2 శిరసేస్వాహా.

పదములు

1 రూపి 2 అరూపి 3 ప్రథమప్రథమ 4 తేజస్తేజ 5 జ్యోతి
 జ్యోతి 6 అరూప 7 అనగ్ని 8 అధూమ 9 అభస్మ 10 అనాది
 11 నానానా 12 ధూధూధూ 13 ఓంభూః 14 ఓంభువః 15 ఓం
 సువః 16 అనిధన 17 నిధన 18 నిధనోద్భవ 19 శివ 20 సర్వ
 పరపరాత్మ 21 భువనేశ్వర పదములు.

తత్వములు

1 ప్రకృతి 2 బుద్ధి 3 అహంకార 4 మనస్సు 5 శ్రోత్ర
 6 త్వక్ 7 చక్షు 8 జిహ్వ 9 ఘ్రాణ 10 వాక్ 11 పాణి
 12 పాద 13 పాయు 14 గుహ్య 15 శబ్ద 16 స్పర్శ 17 రూప
 18 రస 19 గంధ 20 ఆకాశ 21 వాయు 22 వహ్ని 23 జల
 తత్వములు.

వర్ణములు

1 ట 2 క 3 డం 4 ఢం 5 ణం 6 తం 7 థం 8 దం
 9 ధం 10 నం 11 పం 12 ఫం 13 బం 14 భం 15 మం
 16 యం 17 రం 18 లం 19 వం 20 శం 21 షం 22 సం
 23 హం 24 క్షం. వర్ణములు.

భువనములు

ప్రకృతి తత్వమున 1 శ్రీకర్ణ 2 అకమ 3 కౌమార 4
 వైష్ణవ 5 బ్రాహ్మ్య 6 భైరవ 7 కృత 8 అకృత భువనములు
 కలవు.

బుద్ధితత్వమున 1 బ్రాహ్మ్య 2 సుబ్రహ్మణ్య 3 పాశేత
 4 సామ్య 5 ఇంద్రియ 6 గాంధర్వ 7 యక్ష 8 రాక్షసభువన
 ములు కలవు.

అహంకార తత్వమున స్థలేశ్వరభువనముకలదు.

మనస్తత్వమున సుస్థలేశ్వర భువనముకలదు.

శోత్రాదివిష్టానే ద్రియ తత్వపంచకమందు శంఖకర్ణభువనము
వాగాదికర్మేంద్రియ తత్వపంచకమందు కాలాంజనభువ
దు.

1 శబ్దాదితన్మాత్ర తత్వపంచకమందు మండలేశ్వర భువనము
ండభువనము 3 ద్విదండభువనము 4 పకలాండభువనములు

ఆకాశతత్వమందు 1 స్థాన 2 స్వర్ణాక్ష 3 భద్రకర్ణ 4 గోకర్ణ
లయ 6 అవిముక్త 7 రుద్రకోటి 8 వస్త్రావదభువనములు

వాము 1 భీమేశ్వర 2 మహేంద్ర 3 అట్టహాస 4 విమలే
నఖలనాథుల 6 కురుక్షేత్ర 7 గయా 8 అక్షమహాభువన
కలవు.

అగ్నితత్వమున 1 భైరవ 2 కేదార 3 శ్రీశైల 4 మహా
మధ్యమేశ్వర 6 ఆమ్లాదికేశ్వర 7 జలేశ్వర 8 హరిశ్చంద్ర
లుండును.

జలతత్వమునందు 1 అశులేశ్వర 2 డుంతి 3 ముండి 4 బార
5 బౌషధి 6 పుష్కర 7 నైమిశ 8 అమరేశ్వర భువనము
న.

విద్యా క శ

ఇందు మంత్రములు 2 పదములు 20 వర్ణములు 7 తత్వ
7 భువనములు 8 యునుంగలవు.

మంతములు

1 అఘోరహృదయాయనమః 2 శిఖాయైవాషట్.

పదములు

1 ధ్యానహార 2 ఓంనమశ్శివ 3 సర్వప్రభు 4 శివ 5 ఈశాన
మూర్ఖి 6 తత్పురుషవక్త్ర 7 అఘోరహృదయ 8 వామదేవగుహ్య
9 సద్యోజాతపాద 10 ఓంనమః 11 గుహ్యతిగుహ్య 12 గోప్త
13 అనిధన 14 సర్వయోగాధిక్యత 15 సర్వవిత్కాధిప 16 జ్యోతి
రూప 17 పరమేశ్వర పరమేశ్వర 18 చేతనాచేతన 19 వ్యోమ్ని
వ్యోమ్ని 20 వ్యాపివ్యాపిని యను నిరువది పదములు కలవు.

వర్ణములు

1. ఘం 2. జం 3. చం 4. ఛం 5 జం 6 ఝం
7 ఞం అను వర్ణములు కలవు.

తత్వములు

1 మాయ 2 కాల 3 నియతి 4 కళా 5 విద్యా 6 రాగ
7 పురుషతత్వములు గలవు.

భవనములు

మాయాతత్వమునందు 1 అంగుష్ఠమాత్ర 2 అర్క 3 ఈశాన
4 ఏకేక్షణ 5 ఏకపింగళ 6 ఉద్భవ 7 భవ 8 వామదేవ 9 మహా
ద్యుతియను తొమ్మిది భవనములును.

కాలతత్వమునందు 1 శిఖేద 2 ఏకవీరభవనములు రెండును
నియతితత్వమున 1 క్రోధ 2 చండ 3 శూర 4 పంచాంతకములను
నాలుగు భవనములును.

కలాతత్వమునందు 1 సంవర్త 2 జ్యోతిషములను రెండు భువను.

విద్యాతత్వమునందు 1 మహాక్రోధ 2 మహాచండభువనములు 3 రాగతత్వమున 1 ఏకశిర 2 అనంత 3 అజ 4 ఉమాపతి ఉడములను నైదు భువనములును.

పురుషతత్వమునందు 1 ఏకపాద 2 ఈశాన 3 భవ 4 ఉగ్ర సువనములను వైదు భువనములుంగలవు.

శాంతికళ

ఇందు 2 మంత్రములును 12 పదములును 3 వర్ణములును ములును 17 భువనములుకలవు.

మంత్రములు

1 తత్పురుషవక్త్రాయనమః 2 కవచాయహుం.

పదములు

1 వ్యోమవ్యాపి 2 వ్యోమరూప 3 సర్వవ్యాపి 4 శివా అనాధ 6 అనాశ్రిత 7 ధ్రువ 8 శాశ్వత 9 యోగసీత త 11 నిత్యయోగి 12 ధ్యానహారమును పదములును.

వర్ణములు

1 కం 2 ఖం 3 ఘం అను వర్ణములును.

తత్వములు

1 సదాశివ 2 ఈశ్వర 3 శుద్ధ విద్యాతత్వములును.

భువనములు

సదాశివతత్వమునందు 1 అనంత 2 సూక్ష్మ 3 శివోత్తమ
4 ఏకనేత్ర భువనములును

ఈశ్వరతత్వమునందు 1 ఏకరుద్ర 2 త్రిమూర్తి 3 శ్రీక.శ
4 శిఖండి భువనములు.

శుద్ధవిద్యాతత్వమునందు 1 వామదేవ 2 జ్యేష్ఠ 3 రాధి
4 కాల 5 కలవికరణ 6 బలవికర్ణ 7 బలప్రమథ 8 సర్వభూత
దమన మనోన్మోచి నామక భువనములునుగలవు.

శాంత్యతీతకళ

ఇందు 3 మంత్రములు 1 పదము 16 వర్ణములు 2 కథ్య
ములు 15 భువనములుండును.

మంత్రములు

1 ఓంశివాయనమః 2 ఈశానమూర్ధ్వీనమః 3 అస్త్రాయ
ఘట్ అను మంత్రములును ఓంకారపదమును 1 శివ 2 శక్తియును
రెండు తత్వములును 1 అం 2 ఆం 3 ఇం 4 ఈ 5 ఊ 6 ఊ
7 ఋం 8 ఋం 9 ఌం 10 ఌం 11 ఏం 12 ఏం 13 ఓం
14 ఔం 15 అం 16 ఆః అను వర్ణములుండును.

శివతత్వమునందు 1 అనాగ్రీత 2 అనాధున 3 అనంత
4 వ్యోమరూప 5 వ్యాపిని 6 ఊర్ధ్వగామిని 7 రోచిక 8 మోచిక
9 దీపిక 10 ఇందిరభువనములు పదియును.

శక్తితత్వమునందు 1 శాంత్యతీత 2 శా.తి 3 విద్యా
4 ప్రతిష్ఠా 5 నివృత్తి భువనములను నైదు భువనములుగలవు.

ఇట్లు షడధ్యములయందు సిద్ధాంతభేదము ననుసరించి 11 మం
త్రములును 51 వర్ణములును 36 తత్వములును 224 భువనములును
5 కళలునుఁ బ్రసీతములయి యున్నవి.

ఇందు ప్రతిష్ఠానివృత్తియను 2 కళలును శశుద్ధాధ్యమనియు
నిందుండవారలు పాశపంచకబద్ధులై కించిజ్ఞత్వము - కించిత్రత్వము
నుదుఃఖమోహములు కలిగియుండురనియు.

మిత్రాధ్యయగు విద్యాకళయందుండువాడు బైందవరోధ
అణవకార్మికములగు నాల్గుపాశములచే బంధితులై సర్వజ్ఞలయ్యు
నుఖదుఃఖములు మాత్రమనుభవింపవలసినవారై యుండురనియు.

శాంతిశాంత్యతీతకళలు 2 ను శుద్ధాధ్యములగుచున్నవి. బైందవము
రోధశక్తియను పాశములంగూడి నిందుండవారలు ముక్తులకుంబలె
నెల్లకాలము నిరతిశయ సుఖమనుభవింపుచు దుఃఖమోహముల

నొందనివారుగ నుండురనియు శైవశాస్త్రవిర్ణయము ఇట్టి షడధ్య
పరిణామమునుంగూర్చి శివమహాపురాణమున శక్త్యాద్యత్వత్తికధనం
బున, పరమేశ్వరుఁడీ విశ్వంబునంతను దని యాజ్ఞచే నెల్లు సృష్టించి

సృతిష్టించి పరమంబగు లీలాభేలనమొనర్చుచున్నాఁడను మునుల ప్ర
శ్నంబునకు వాయుదేవుఁడిటులవచించెను. శాంత్యతీ పదాలంకృతయగు
శక్తియే పరమేశ్వరునుండి మొట్టమొదట నుదయించెను దానినుండి

శాంత్యతీతపదంబును దానినుండి విద్యాపదంబును దానినుండి ప్రతిష్ఠా
పదంబును దానినుండి నివృత్తిపదంబునుం గలిగెను. ఈశ్వర సృష్టి
యిట్లు సంక్షేపముగఁ జెప్పఁబడినది. ఏకమముగా సృష్టియయ్యెనో

దానికి బ్రతిలో మక్రమంబుగా సంహారంబు జరుగుచుండును. ఈ
పరమవోద్దిష్టంబగు సృష్టికంటెనితరసృష్టి యేమియునులేదు నివృత్త్యా
దులగు నీపంచకళలచేతనే జగంబుతయు వ్యాప్తంబునున్నదని

చెప్పఁబడినది. నివృత్త్యాదికములగు కళాపంచకముగఁ గరిణామ
మొంది పరాశక్త్యాది నామకమై పరమవ్యోమనామంబునఁ గీర్తింపఁ

బడుచు శివాజ్ఞారూపిణియై శక్తి శివవ్యతీతయై యుండఁజాలదు. కావున శివు డీనమస్త జగదుత్పత్తికిని కారణుడై యున్నాఁడు. ఇట్టి పరమోత్కృష్టమగు న్యాససంస్కారముచే సాధకుఁడు శుద్ధుఁడును శివజ్ఞానియై ముక్తి నొందుచున్నాఁడు. మకారం మనసం చైవ త్రికారం తాణిముచ్యతే మననత్యామిత్యాహుర్మంత్ర మిత్యభి ధియ్యతే. అను న్యాయముచేత పరశివుండు మననరక్షణములకు విలక్షణుండగుట మంత్రాధ్వాతీతుఁడును సర్వదేశ వ్యాపకుండగుట పదాధ్వాతీతుఁడును అవర్ణుండగుటవలన వర్ణాధ్వాతీతుఁడును సర్వతత్త్వ విలక్షణుండగుటవలన తత్వాధ్వాతీతుఁడును సర్వమునకు స్వామి యగుటవలన భువరాధ్వాతీతుఁడును నిష్కళుఁడుగుట కళాధ్వాతీతుఁ డును నయి పూర్వోక్త పడధ్యముల కతీతుఁడును నియంతయునయి సర్వమునకు మూలమగుచున్నాడు.

యాయర్థము 'అధ్వనామధ్వపతేః పారమశీయ' అమశృతి ప్రమాణముచే నిశ్చితమగుచున్నది. కావున యుపాసనాధికార పద మును యీశ్వరప్రాప్తికి సాధనమైన యీ అధ్వశోధనము దీక్షాకాల మున విధ్యుక్తమై దీక్షాపూర్వాంగమగుచున్నది.

శాంభవదీక్షావిధి

అచార్యుఁడు యథోక్త లక్షణుండగు శిష్యునకు దీక్షనొనగూ టకు సాలంకరణమగు మండపమును నిర్మించి కుండముగాని ప్లాస్తి శయందు స్థండిలమునుగాని యేర్పాటుచేసి యందు గౌరీలతామండల మును రచించి తద్వారములను బూజించి క్రమముగఁ బ్రాద్విశ్రమండి నంది మహాకాళాదులను బూజించి పశ్చిమద్వారమున లోనఁ బ్రవేశించి సుఖాసీనుడై శిష్యుననుగ్రహింపువాఁడై గణానుజ్ఞనొంది దేశకాలములఁ గీర్తించి గణాధిపతినఁ బూజించి స్వస్తి పుణ్యాహవాచన మాచరించి గణానమస్కారముగావించి యీశిష్యుని దీక్షితునిగా

నొసర్చుచున్నానని సుకల్పముచేసి శిష్యుని కాజ్ఞాదీక్షయు, నుపమ
దీక్షయు నొనఁగి పాపహరమునకై పంచగవ్యసాధనమొనర్చి పంచకల
శార్చనకై ఋత్విక్కురణముగావించి పంచబ్రహ్మమంత్రములచే
ఋత్విక్కులచేత వాటినిఁ బూజింపజేసి తాను మధ్యకలశమును
బూజింపవలయును. మంటపోతర దిశయందలి వేరొక మండలమున
శివలింగము నొక పాత్రయందుంచి శాణాదిఘర్షణదోష పరిహారము
నకై హిరణ్యశృంగాది యనువాకములచేతను బంచగవ్యముచేతను
బంచామృతములచేతను బంచబ్రహ్మ మంత్రములచేత నభిషేకించి
తదుపరి శుద్ధోదకముచే నభిషేకించి యాలింగమును నైరుతి దిశయం
దలి పద్మమండలముననున్న వేరొక పాత్రయందుంచి పుష్పాదులచే
బూజించి శాణదోషనిర్హరణార్థము జలాధివాసమొనర్చి వాయువ్య
దిక్భాగమందున్న మండలమున స్నానపాత్రమునం దాలింగమునుంచి
భవ్యగంధాదులతోఁ బంచబ్రహ్మమంత్రములతో స్నానముచేయించి
తుడిచి యుత్తరదిశయందున్న సోమమండలమున వేరొక పాత్రయందుం
బెట్టి పుష్పాదులచే బూజించవలయును. అనంతరము సప్తధాతు
ప్రకాశప్రాప్తికై ధాన్యాధివాసముచేసి శివాగ్నిముఖమొనర్చి
శయ్యాధివాసముననున్న లింగము నాగ్నేయదిశయందున్న మండల
మున రుద్రసూక్తాదులచే నభిషేకించి ప్రాజండలముననుంచి
ప్రాజింపవలయును. అనంతర మిశానదిశనున్న పాత్రమున లింగము
నుంచి ధాన్యాధివాసమందలి కలశోదకముచే బంచరుద్రముఁ
స్నానముచేయించవలయును. లింగమందు శివకళ ప్రవేశించుటకై
షడధ్వన్యాపమును శివకళ స్థిరపడుటకై మూడుపదల యిరువ
నాల్గుమార్లు పంచాక్షరీ మహామంత్రములతోను వ్యాహృతులతోఁ
జయాదులతోను హోమముచేసి యగ్నినిఁ గాపాడవలయును. గురు
శిష్యునకుఁ బంచబ్రహ్మమంత్రములచే గరన్యాసముచేయి
ప్రాణాయామాదులచే దేహశోధనగావించి భూతశుద్ధిచేయవలయున

సకలీకరణముచేసియు పంచగవ్యముల నొసంగియు శిష్యునకు బాహ్యం
తరశుద్ధి చేయవలయును. అభిషేకదీక్షయొనర్చి పంచబ్రహ్మ ము
త్రముల జపించుచు శిష్యుడేహగత పంచభూతములు శుద్ధినిొందుటకై
పంచకలశోదకములచే నభిషిక్తునిజేసి శిష్యునిహస్తమున 'విశ్వేత్తాతే'
యను మంత్రమునఁ గంఠణముగట్టి మాంసపిండ నివృత్తికై పడధ్వ
శోధనద్వారా న్యస్తికారోహణ దీక్షనొసంగవలయును శిష్యుని
పాదాద్యవయములయందు పడధ్వల న్యసించి పడక్షరీ మహామంత్ర
ములోని యారు యక్షరముల నారేసిమార్లు పాదముమొదలు శిఖ
వఱకుఁగల నారు స్థానములయందు న్యసింపవలయును. భూతిపట్ట
మను దీక్షనొసంగి భూతిరుద్రాక్షర ధరింపజేసి యొక రుద్రాక్షను
బూజించి శిష్యుని దక్షిణహస్తమున బంధించి మలత్రయ నివృత్తికై
మూడువందల యిరువదినాల్గు మారులు పంచాక్షరీ మహామంత్రము
నుచ్చరింపుచుహోమము చేయవలయును. లేరువాత జయాదుల
చేతను వ్యాహృతులచేతను హోమముచేసి పూర్ణాహుతియొనర్చి
యూయగ్నిని శిష్యుని హృత్కమలమున నారోపించి రెండుమండలయు
లంబు రుద్రాది త్రైత్రీహలాంతము ఇంద్రాది యీశానాంతము
బలులొసంగవలయును. అనంతరము శిష్యునకా యత్తదీక్షనొసంగి
సకలమంత్ర న్యాసములచేసినదియు శాంతేశ్వరమను పేరుగల్గినదియు
నగు యిష్టలింగమును మధ్యమండలమునుండి గ్రహించి తన వామ
హస్తముననుంగి యీ లింగమును జూడుమని చూపించి గురుశిష్యుల
మధ్య తెరనుబట్టి చూర్ణికాదులఁబఠించి శిష్యుడా! మూడుదేహ
ములయందును మూడు లింగములను ధరించినవాడవగుమని తెరను
తొలిగించి 'ధృవతే' యను మంత్రముతో శిష్యుని శిరంబున గుడ
మిశ్రితజీరకంబుంచి మంగళాక్షతలనుంచవలయును. శిష్యుని ప్రాజ్ఞ
ఖముగాఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని తానుత్రరాభిముఖుండై మూలమం
త్రముచే శిష్యుని వామహస్తము నేకుమారు పూజించి త్రియంబక

యను మంత్రము పఠించుచు లింగము నాతని వామహస్తమున నుం
పలయును. ఇదియే స్వాంత్రదీక్షయనంబును శిష్యుని శిర
స్సును బూజించి పడతరీ మంత్రముచే దన కుడిచేతిని నాడుమార్లు
ఁజేసింది శివహస్తముగా భావించి శిష్యుని శిరముననుంచి యేకాగ్ర
త్రముతో 'అయంమహస్తో భగవాన్' యను మంత్రమును జను
చు శిష్యునిఁజూచుచు సమయ - నిస్సంసార - నిర్వాణ - తత్త్వ-
స్వాత్మ తత్త్వసంశోధన - తత్త్వోపదేశిని యను వేదాదీక్షాంతర్గత
గు నీయేడు దీక్షల నొసంగి నర్వతత్వోపదేశితమగు చిత్కళను
వమునందుఁ బ్రవేశపెట్టవలయును. అనంతరముదు మంత్ర
క్షాంతర్గతములగు ఏకాగ్రచిత్తత దృఢవ్రత పంచేద్రియార్పణ
హింస లింగనిష్ఠ లింగమనోలయ సద్యోముక్తి యను నేడు దీక్షల
'సంగినవాఁడై 'ప్రాణేష్వంతర్మనసో లింగమాహుః' 'శివేనవచ
త్వా' యను మంత్రములఁ బఠించి శిష్యుని కుడిచేయియందు పడ
కి మహామంత్రమును మెల్లగా ముమ్మా రుపదేశింపవలయును.
దుఁడు పూర్వోక్తమును దీక్షచే భావింపఁబడిన శివకళను శిష్యుని
వామహస్తముదలి లింగమునఁ బ్రవేశపెట్టి యాలింగమునందు స్థిరు
గ్రగమ్మనియు భక్తుడే శరీరముగాగలవాఁడ వగుమనియుఁ బ్రార్థించి
ప్రస్తావరణ పంచాచారముల శిష్యునికి బోధించి పాదతీర్థ ప్రిసాద
ల నొసంగి యాలింగమునుబట్టు వస్త్రమునఁగట్టి 'నయోబ్రహ్మణే
రణామేలస్తు' యను మంత్రమును బఠింపుచు శిష్యుని మెడయందు
ఁపఁజేయవలయును. అనంతరము కృతార్థుడగు శిష్యుఁడు సభక్తి
బుగ దండప్రణామంబుల నాచరించి గోభూ హిరణ్యదుల గురు
స్త్వని సంతసింపఁజేయవలయును. అనంతరము ఋత్విక్కులను శివ
స్త్రులను బంధుగణముల భోజనదక్షిణ తా.బూలాదుల దృష్టిపరచ
యనునని కారణోత్తరమున గలదు.

గురుమూర్తి స్సమాదాయకళాం శిష్యస్యమస్త కే నిజసద్భావ
మాత్రేణ విలోక్యాకృష్యతాం కళాం యథాకళా తథాబావో యథా
భావస్తథామనః యథామనస్త ధాదృష్టిః యథాదృష్టి స్తథాస్థలం
జలకుం భాగ్నిశీప్తతై లబిందుర్య ధాతథాదేహప్రాణాత్మనోవ్యాప్య
సంస్థితాశాంభవీ పరాజ్వలత్కాలానలాభాన తటితోక్తి సమప్రా
భాతదూర్ధ్వేతు శిఖాంతే వైచిద్ర్యాపాపరమాకళా సాకళా పరమా
నూత్నోతత్వా నాంబోధినీ పరాతామాకృష్య యథాన్యాయం లిం
గేన మువవేశయేత్ కళ సనునరించి భావమును భావము నను
సరించి మనంబును మనస్సు ననుసరించి దృష్టి దృష్టి ననుసరించి
స్థలంబును నుండును. తైలబిందువు జలకుంభమున వ్యాపించియుండు
నట్లు శివకళయు దేహప్రాణదిత్తముల వ్యాపించియుండును హృదయ
కమలమున బ్రజ్వలించు కాలానలసమమైన వహ్ని శిఖామధ్యంబున
చిద్రూపమగు శివకళకలదు సకలతత్వములను బోధించు పరమ
సూక్ష్మమైన యాశివకళను (శిష్యసంబంధమగు) లింగమునందు
ప్రాణప్రతిష్ఠామంత్రముతోగూడ మూలమంత్రమును పఠించుచు
ప్రవేశబెట్టవలయునని శాంభవదీక్షయందుగలదు.

పరమగురు కారుణ్యలబ్ధమై కిర్మజ్ఞానసముచ్చయ విలసితమై
సద్యః పాశేక్షయకరమును నిగమాగమాది సమ్మతిమును సదాచార
కవితంబును పూర్వాంగీకృత షడధ్వశోధనముతో గూడినదియు
అష్టావరణ పంచాచార మండితమును పరమేశ్వరానుగ్రహ కారణమై
మోక్షమే కారణముగాగల్గు నీమహాదీక్ష భక్తకల్పకమనుటకు సందే
హమేమి. శివానుగ్రహమే లభింప నిక కోరతగినదేమియుండగలదు?

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి గురవేనమః

అశ్వేనసర్వస్వము—ప్రమాణపరిచ్ఛేదము

అ వ రణా చా ర దీ పి క

అష్టావరణములు

శాంభవీయదీక్షాంగములగు అష్టావరణములు 'గురుర్లింగం జగమశ్చతీర్థం చైవప్రసాదకః| భస్మ రుద్రాక్ష మంత్రాశ్చేత్యష్టావరణ సంజ్ఞకాః' గురువు లింగము మహేశ్వరుడు తీర్థము ప్రసాదము భస్మము రుద్రాక్ష మంత్రములని యెనిమిది విధములై యున్నవి. 'ఇమాని శివభక్తానాం భవదోష తతేస్సదా| నివారణైకకార్యాణి ఘృతాన్యావరణాఖ్యయా' సంసార సంబంధమగు దోషజాతముల భక్తుల దరిఁజేరకుండఁ బారఁదోలునవి గాన నివి యావరణసంజ్ఞచేత ఖ్యాతములయ్యెనని చంద్రిజ్ఞానాగమమునఁగలను.

భస్మము: భస్మోత్పాదనము కల్పము అనుకల్పము ఉపకల్పము అకల్పము యని నాలుగు విధములు. కపిలాదుల గోమయమును నద్యోజాత మంత్రమున గ్రహించి వామదేవ మంత్రమునఁ బింఁములనొసల్పి శివురుషమంత్రమున నెఁడించి యుఘోరమంత్రమున శివాగ్నియందు దహించిన భస్మము కల్పమనంబడుననియు, పితృసంభవమగు గోమయమును దహింపఁజేసిచూర్ణించిన భస్మము అనుకల్పమనంబడుననియు, సప్త్రకాలితముగఁ జేయఁబడిన భస్మమును గోమనాత్రిముచేఁ బిండికృతముచేసి కల్పోక్త విధానమున రచిం

పంబడిన భస్మము ఉపకల్పమనంబడుననియు, సన్యాసాదితమయిన భస్మము అకల్పమనియుఁ జెప్పబడును.

మఱియు సీ భస్మము, గోమయమును భూమియందుఁ బడ నీయఁజేయఁ గ్రహించి పంచబ్రహ్మ మంత్రములచే భస్మమొనర్పఁ బడిన శాంతికమగు సంజ్ఞకలదగుననియు, నట్లులే గ్రహియింపఁబడి షడంగమంత్రములతో హోమమొనర్పగా పౌష్టిక సంజ్ఞకలదియగు ననియు, బరిశుద్ధదేశముననున్న గోమయమును గ్రహించి ప్రాసాద మంత్రములచే గాల్పగానగు భస్మము కామదమనయగుననియునందే గలదు.

ఆధర్వణియ బృహజ్ఞాబాలమున నీయర్థమే 'ప్రథమ మను కల్పం ద్వితీయ ముపకల్పం ఉపాపకల్పం తృతీయం అకల్పం చతుర్థం అగ్నిహోత్ర సమ ద్భూతం విరజానలజం ఆనుకల్పం పనే శుష్కం శక్తత్వం గృహ్యకల్పాక్త విధినాకల్పితం ఉపకల్పం స్యాత్ శుష్క- గోమయం చూర్ణీకృత్యాను సంగృహ్య గోమూత్రైః పిండికృత్వ యథాకల్పం సంస్కృతం ఉపాపకల్పం శివాగ్నిదగ్ధస్థ మకల్పం ఇత్థం చదుర్విధం భస్మ పాపనివృత్తియే మోక్షం దదాతీతి భగవాన్ కాలాగ్నిరద్యోః' అని వర్ణితమయినది.

'విభూతిర్భూతం భస్మతూరం రక్షేతి భస్మనోశ్వంతి పంచ నామాని' విభూతి భూతము భస్మ తూరం రక్షయను పేర్లుగలగి భస్మము ఐశ్వర్య ప్రదమగుట భూతియనియు, తక్షభాసనమగుట భూతమనియు, పాపహారిమగుట భస్మమనియు, నాపదల తొలగించునదియగుట తూరమనియు, భూత భయాదులనుండి రక్షించు నదగుట రక్షయనియుఁ బ్రశంసింపఁబడుచున్నది.

'భూత్యై నవోమదితవ్యం' విభూతిశేషయమై యప్రహర్యమై కాకుండుమని శృతి విధించినది. 'అతోపి పాశనిచ్ఛేద లాభాయ

'సిద్ధయే ఉద్ధాశనం త్రింపుడ్రించ మమక్షుస్సమ్యగాచరేత్'

మూర్ఖాదులయందు నుంచుకొనుటయే భస్మస్నానమగుననియు నిది యాగ్నేయస్నానమని చెప్పబడుననియుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు సర్వకర్మ సమృద్ధిర్ధము దీని నాచరింపలలయుననియు సర్వజ్ఞతీర్థ ఫలాదులు భస్మధారణముననే పొందించుననియు యతులకు జ్ఞానదమును వనస్థులకు వైరాగ్యమును గృహస్థులకు ధర్మవృద్ధికరమును బ్రహ్మచారులకు స్యాధ్యాయప్రదమును సర్వలక్షనంత ఫలదాయయునై భస్మధారణము ప్రశంసింపఁబడుననియు జ్యోతియను సమామ్నాయము గల భస్మమును ధరించి సంసారసాగరమునుండి నరుఁడు ముక్తుఁడగు ననియు బృహజ్జాబాలాద్యుపని షత్తులయందు శివాగమములయందును బ్రకటనముచేయఁబడియున్నది.

‘త్రిపుండ్రేన వినాసంధ్యా త్రిపుండ్రేన వినాజపం త్రిపుండ్రేన వినాశార్ధం రాక్షసం పరిక్రితం’ త్రిపుండ్రధారణములేక యొనరిచ్చిన జపతపాదులు రాక్షసములని యాద్యుల యభిప్రాయము. త్రిపుండ్రమును ధరించక విప్రుఁడు శివార్చనచేయుట కధికారి కాఁజాలఁడు. అగ్రీవర్ణములనుండి క్రమముగా క్రిందివర్ణములవారు భస్మమును గ్రహింపవలయును. భస్మధారణము జ్ఞానమోక్షాది సాధనమని శిష్టులు వదించిరి.

‘యత్రభుంజిత భస్మాంగీ మూర్ఖోవా పండితోధవా తత్ర భుక్తో మహాదేవః సపత్నీకో వృషధ్వజః’ ఎచట మూర్ఖుఁడుగాని పండితుఁడుగాని భస్మధారి భుజింపుచున్నాఁడు? యెచట సపత్నీకుఁడగు శివుఁడు భుజింపుచున్నాఁడని స్మృతులయందుఁగలదు. బృహజ్జాబాలమున విష్ణ్వాదిప్రశంసా శరము ‘సర్వేతేభస్మదిగ్ధాంగాః’ వారందరు భస్మముధరించినచెప్పుటచే యిది నిశ్చిందృఢమని చెప్పకయే చెప్పుచున్నది. మధ్యం వీత్వాగురుదారాంశ్చైతన్యస్థైర్యం కృత్వా బ్రహ్మహత్యాంచ కృత్వాభస్మభుక్తో భస్మ మూర్ఖశయా నోరుద్రాధ్యాయీ ముచ్యతే సర్వపాపైః’ అను శాతాతప

స్మరణములు మహా పాపాపహములు భస్మధారణముచే హరించు నను నభిప్రాయమును వెల్లడింపుచున్నది. వేదమంత్రములచే ధరించిన భస్మ త్రిపుర్రాక్షాసులకు శివ బ్రహ్మ విష్ణువేద సర్వదేవతల తృప్తియే కారణముగుచున్నది

‘బ్రాహ్మణానామయం ధర్మః’ ఇది బ్రాహ్మణ ధర్మమని త్రిపుండ్ర ధారణము విధిపబడియున్నది శివాగ్ని జనితమగు భస్మమును ధరించుట శివయోగులకు ముఖ్యమైనది.

‘ఊర్ధ్వపుండ్రం భవేత్సామ మధ్యపుండ్రం యజ్ఞాంషిచ| అధః పుండ్రమృచస్సత్తోత్ తస్మాత్ పుండ్రం త్రియాయుషః’ త్రిపుండ్రములు క్రిమముగా సామవేద యజుర్వేద ఋగ్వేదములని చెప్పబడినది. మహాభారతానుశాసనిక పర్వమున ‘అహం పశుపతి ర్నామ మధ్యక్తాయేచమానవాః సర్వేపాశుపతాజ్ఞేయాః భస్మదిగ్ధత నూరుహః’ రక్షార్థం మంగళార్థంచ పవిత్రార్థంచ భామిని లాంచ నార్థంచ భక్తానాం భస్మదత్తం మయాపురా| ఆయుష్కామోధవా రాజన్ భూతికామోధవానరః నిత్యం వైధారయేద్భస్మ మోక్ష కామీచయోద్విజః’ నేను పశుపతిని భస్మమునుధరించు నాభక్తులందరు పాశుపతులు. రక్షణముకొఱకును మంగళముకొఱకును పవిత్రమునకు లాఁఛముకొఱకును భక్తులకు భస్మమనొసఁగితినిని పరమేశ్వరుఁడు దేవితోఁ జెప్పినట్లును మఱియును నాయువునుగాని యైశ్వర్యమునుగాని మోక్షమునుగాని కోరునాతఁడు ముఖ్యముగా భస్మమును ధరింపవలయుననియుఁ గలదు.

‘ఆగ్నిహోత్రాగ్నిజం తద్విద్విరజాహోమజం తథా| ఔపాసన సముత్పన్నం సమిదగ్ని సముద్భవం పచనాగ్ని సముత్పన్నం దావానల సముద్భవః| భస్మాని షడ్విధాన్యాహుస్సర్వ పాపహరాణిచ’ కల్ప భేదముననుసరించి భస్మము, అగ్నిహోత్రజము విరజాహోమజనల ఔపాసనాగ్నిజము సమిదగ్నిజము పచనాగ్నిజము దావామజము

అని భస్మ మారు విధములుగాఁ జెప్పుచున్నారు. అందుఁ దైవ్య కులకు నిత్యాగ్నిహోత్రజంబును విరజాహోమజఃబునగు భస్మమును, గృహస్తులకు నౌపాసనాగ్నిజమగు భస్మమును, బ్రాహ్మచారులకు నమిదగ్నిజమగు భస్మమును, సూదులకు శ్రోత్రియాగారపచనాగ్నిజ మగు భస్మము నితరులకు దావానలజమగు భస్మమును ధరింపఁదగి నని. అదిత్యపురాణమందు, బ్రాహ్మణుఁడు గృహ్యగ్నియందుఁగాని శివాగ్నియందుఁగాని జనించిన భస్మమును సకల కర్మములు చేయు నపుడు ధరింపవలయునని గలదు.

జాబాలుఁడు 'త్రియాయుషేణమంత్రేణ ద్విజాస్తిర్యక్తిపుం డ్రకం మేధావీత్వాది నావాపి బ్రహ్మచారి దినేదినే త్రియంబకేన మంత్రేణ ప్రాణవేన శివేన వాగృహస్థశ్చ వనస్థశ్చ ధారయేచ్ఛ త్రిపుండ్రకం ఓంకారేణ తిరుక్తేన సహంసేన త్రిపుండ్రకం ధారయే ద్భిక్షకోనీత్యం ఇతిజాబాలకీస్మృతిః' త్రియాయుష మంత్రముచేత ద్విజులును మేధావీభూయాస మిత్యాది మంత్రములచే బ్రహ్మచారి యును త్రియంబకం యజామహే యను మంత్రముచేతగాని ప్రాణ నముచేతగాని శివనామముచేతగాని గృహస్థ వనస్థులును హంస మంత్రముతోఁగూడిన న్నిణవత్రయముతో యతియును భస్మమును ధరింపవలయునని శాసించెను.

'ప్రాతఃకాలేచ మధ్యాహ్న సాయాహ్నాచ త్రిపుండ్రకం పితేన భస్మనాకుర్యాత్ సరుద్రోనాత్రసంశయః' ప్రాతఃకాలమం దును మధ్యాహ్నమందును సాయంకాలమునందును పరిశుద్ధమయిన భస్మముచే ద్త్రిపుండ్రముల నెఁడు ధరింపుచున్నాఁడో యాతఁడు శివస్వరూపుఁడగుచున్నాఁడు.

భస్మధారణ మాత్రమే క్తిని నిర్మలమొనర్చి పెంపొందించును అహంకారము నణచి తామసప్రభావమును నిర్వర్యముగ నొనర్చును త్రైత్యవాతజములగు సనేక వ్యాధులకు భస్మధారణము సిద్ధాప్తధమని

రుద్రాక్ష :- స్కాందమహాపురాణమున ‘రుద్రాస్మాక్షీతయా విప్రాః రుద్రాక్షమితీక్తితః | రుద్రాక్షిధారకేశ భుః పరిపూర్ణ కటాక్షవాన్’ రుద్రాస్తేత్రోద్భవములగుటవలన రుద్రాక్షులని చెప్ప బడుచున్నవి. నరుడు రుద్రాక్షులను ధరించి యీశ్వరుని పరిపూర్ణ కటాక్షమునకుఁ బాత్రుఁడగుచున్నాడని గలదు.

‘విప్రాదీనాం కృష్ణాత్ శ్వేతం వీతం రక్తమధానితం | తథా లాభేయథాలాభం ధారణీయ మదూపితం | క్రిమిదప్తం ఛిన్నభిన్నం కంటకైర్హీనమేవచ | వ్రణయుక్త మచ్చత్రంచ షఙ్మద్రాక్షాన్ విసర్జయేత్’ విప్రులు శ్వేతములగు రుద్రాక్షములను త్రొక్కియులు వచ్చనివియు వైశ్యులు యెఱ్ఱనివియు నన్యులు నల్లనివియు రుద్రాక్షులను ధరింపవలయును. అట్లు లభింపనిచో యథాలాభములయిన వియు క్రిమిదప్తములు కానివియు కంటకరహితములయినవియు మచ్చలులేనివియు వృత్తసహితములయినవియు నగు రుద్రాక్షులను ధరింపవలయునని క్రియాసారమునందుఁగలదు. అందు నుసిరికఫల ప్రమాణములు గలవి యుత్తమములనియు బదరీఫలములఁ తయుండునని మధ్యమములనియు చణమూత్రములగునవి యధమములనియు నందే వచింపఁబడెను.

శివతత్వ సుధావిధియందు ‘ధారయేత్సర్వకాలంతు రుద్రాక్షాన్ శివపూజకః’ శివారాధనచేయు నతఁడు రుద్రాక్షుల ధరించి తీరవలయునని శాసింపఁబడినది. ‘శివసీశాన మంత్రేణ కంఠే తత్పురుషేణతు | అఘోరేణగళేధార్యంతే నై వహృదయేపిచ | అఘోరాఘ్నేన మంత్రేణకరయోర్ధారయేత్సుధీః | పంచాశతక్షసహితాం వ్యోమ వ్యాపీతిచోదరే పంచబ్రహ్మభిరంగై శ్చత్రి మాలాపంచనస్పచ | అథ వామూల మంత్రేణ సర్వాణ్యక్షాణిధారయేత్ |’ శిరము నఁదీశాన మంత్రముచేతను గళమునందు తత్పురుష మంత్రముచేతను హృదయ మందు అఘోరమంత్రముచేతను చేతులయందీశానమంత్రము

చేతను ఉదరమునందు వ్యోమవ్యాపియను మంత్రముచేతను పంచ బ్రహ్మ షడంగ మంత్రములచే త్రినరాదులను యిట్లు రుద్రాక్షులను ధరింపవలయును మూలమంత్రముచేతనే రుద్రాక్షులను సర్వావయములయందును ధరింపవచ్చును.

‘రుద్రాక్షమాలయాజప్తో మంత్రోనంత ఫలప్రదః’ రుద్రాక్ష మాలచే జపింపబడిన మంత్రమునంత ఫలప్రదమగును. ‘అష్టోత్తర శతైర్మాత్రాం జపయన్తే ప్రకల్పయేత్’ జపమాల యష్టోత్తరశత సంఖ్యగలిగియుండవలయును. ‘యోధత్తేమాలికాం భక్త్యాత్వష్టోత్తర శతైర్మత్రాం కైలాసే న్వజవైస్సాకం మోదతేశివసన్నిధౌ అష్టోత్తరశత సంఖ్యగల మాలను భక్త్యచే ధరించిన నాతఁడు కైలాస ములో శివసన్నిధానమందు న్వజనముతోగూడుకొని సంతోషమును బొందుచున్నాడనియు, ‘యస్య దేహేభ వేదేకో రుద్రాక్షశ్చివభావకః శివాలయః తద్దేహః’ ఎవని శరీరమందొక రుద్రాక్షమున్న నా దేహము శివాలయ సమమగుననియు ‘స్వయమేవకృతం ద్వారం రుద్రాక్షం స్యాదిహోత్తమం యత్తుపౌరుష యత్నేన కృతం తస్య ధ్యమం భవేత్’ దాని మంత్రటనదియే బ్రజ్జముపడియున్న రుద్రాక్ష ములుత్తమములు, మానవులచే వేయఁబడిన రంధ్రముగల రుద్రాక్షములు మధ్యమములనియుఁ గిరియాసారమునఁగలను.

‘శిఖాయామేకరుద్రాక్షం త్రింశత్తు శిరసావహేత్ ద్వాత్రింశత్తుగ శ్చేదద్యాత్! బాహ్యోష్ణోడశ షోడశా ద్వాదశం మణిబంధే! స్కందేపంచశతంవహేత్’ శిఖయందొక్కటియు శిరఃబున మువ్విదియు కంఠమున ముప్పదిరెండును బాహ్యపులయ దుఁ బదునాఁచొప్పునను మణిబంధములఁ బన్నెండు లెళ్ళును కంఠముననై రువందఱ రుద్రాక్షము ధరింపవలయునని చంద్రజ్ఞానాగమమునఁగలదు. కంఠ రుద్రాక్షమాలాం యోధ్యత్వాకర్మకరోతిచ సోపిరుద్రాత్వమాప్నోతి కంఠమందు రుద్రాక్షమాలను ధరించి కర్మలచేయునాతఁడును

సహస్ర సంఖ్యాకములగు రుద్రాక్షల ధరించునాతఁడను దుద్రాసము లగుచున్నారని స్కాందపురాణమున వచింపఁబడినది. మఱియు భూతిరుద్రాక్షములధరించి యొసర్చిన సుకర్మబులన్నియు నత్యు ఘలపదములగునని యగుటయేగాక పరమేశ్వర ప్రీతికరములగు ననియు నందే చెప్పఁబడినది.

కాలాగ్నిరుద్రమఁ దు 'తి'శతం అధమం పంచశతం మధ్య మముచ్యతే సహస్రముత్రమం ప్రోక్తం | ఏవంభేదేనధారయేత్' మూడువందల రుద్రాక్షల ధరించుట యధమమనియు నైదువందల రుద్రాక్షల ధరించుట మధ్యమమనియు సహస్రరూద్రాక్షల ధరించుట యుత్తమమనియు సహస్రపరిమితిగల రుద్రాక్షముల నొకసంవత్సరము ధరించి బ్రహ్మాత్వమును రెండు సహస్రముల రుద్రాక్షముల రెండు సంవత్సరములుధరించి విష్ణుత్వమును మూడు సహస్రముల రుద్రాక్షలను మూడు సంవత్సరములు ధరించి మానవుఁడు శివతత్వమును పొందగలరని చెప్పఁబడినది.

రుద్రాక్షధారణము నిత్యోధియనియు మహాసాహససావము లగు రుద్రాక్షధారణము ప్రాయశ్చిత్త రూపమైనదనియు బ్రహ్మజ్ఞా బాలమున విధింపఁబడినది. సర్వయసి ధువునందు 'రుద్రాక్షమూలం బ్రహ్మచ తన్నాశం విష్ణురుచ్యతే అగ్ని సదశివం ప్రోక్తం చిందు వత్సర్వదేవతాః | రుద్రాక్షమూలంబున బ్రహ్మము రంధ్రంబున విష్ణువును అగ్నింబున శివుండును వలయంబున సర్వదేవతలునుండురని గలదు. ఇద్దాన రుద్రాక్షలధరించియు స్పృశించియు ధ్యానించును పూజించియు జపమొసర్చియు జనుండు సర్వదేవప్రీతియు, తద్వారా శివానుగ్రహమునుబొంది యుత్తమ పదప్రాప్తుఁడగును.

శైవసిద్ధాంత శిఖామణియందు 'గవాంకోటి ప్రదానస్వయ త్ఫలం భువిభద్రతే తత్ఫలం లభతేమర్త్యో నిత్యరూద్రాక్షధారణాత్' నిత్యరుద్రాక్ష ధారణమువలన కోటి గోదానఫలము భుజియందు

బహుపుణ్య పదమగు గుహాక్షనాకటియేని యెవఁడు ధరింపఁగో
వాఁడనృ నిరర్థకమనిగలదు.

గురువు:- 'ఆచార్యశ్రవోభవ' యని శృతి గురుగౌరవమును
బ్రకిటిచినది. గురుడే పరిశిష్యరూపుఁడు ఈ యర్థము శై వసిద్ధాంత
శిఖామణియందు 'గురుపూజై వ పూజాస్యాత్ శిష్యవ్యవరమాత్మనః'
గురుపూజయే శిష్యపూజయగునని వ్యవహరింపఁబడినది. గురుని
శిష్యునిగనే భావింపవలయును. గురునామస్మరణము చేయుచుండవల
యును. 'గురుత్యాగీ భవేద్దోగీ మంత్రిత్యాగీ దరిద్రాః గురు
మంత్రోభయత్యాగీ చారవం నరకం ప్రజేత్' గురువునువీడి రోగ
మను మంత్రమునువీడి దారిద్ర్యమును రె టివీడి మహారౌఠ
మను నరఁడనుభవించుచున్నాడు.

'గుకరస్త్వంధకాఃస్తు రుకారస్త్విరోధకృత్ అంధకార
నిరోధత్వాత్ గురు రిత్యభిధీకుతే' గుకరమునకు అంధకారమని
యర్థము. రుకారమునకు నిరోధమని యర్థము. అంధకారనదృశ
మగు నజ్ఞానమును బోగొట్టి జ్ఞానమొనఁగు వాడగుటచే గురువని
వచింపబడుచున్నాఁడు.

జఁగఁడు విద్యచెప్పినవాఁడు కన్యనొనఁగినవాడు మొదలు
గాగలవారలు గురువాచ్యులయినను స సారార్థవతారకమగు శిష్య
జ్ఞానమువదేశించిన గురువు గురుకక్షయందుత్తమోత్తముఁ డగునని
క్రియాసారమునఁగలదు

అనుదినము మనము 'గురుబ్రహ్మ గురుస్త్విష్ణు గురుర్దేవో
మహేశ్వరః॥ గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ' అని గురుస్తవమును గురువు
సర్వాధికఁడగుటచేతనేగదా చేయుచుండుట

'గుణాతీతః పరిశివః గురురూప ముపాశ్రితః॥ గుణాన్ రంధ
ఇతిప్రోక్తో గురుశ్చబ్దస్య విగ్రహః॥ గుణత్రయం వ్యపౌహ్మాగ్రే శివం
బోధయతీతిసః॥ తస్మాద్గురు శరీరఃతు గురులింగం భవేచ్ఛుభాః

నిర్గుణుడగు పరశివుడే గురురూపము నాశ్రియించి ప్రపంచమునఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడు. సత్సరజస్తమోగుణత్రేయములను నిరోధింపఁజేసి శివుని బోధింపఁజేయువాడగుటచే “గురువని” వచింపఁబడుచున్నాఁడు. ఆకారణమువలననే గురుశరీరము గుఱులింగస్వరూపమని చెప్పబడినదని క్రియాసారమునఁగలదు.

గురుః గృహస్థ ఏవన్యత్, గురువు గృహస్థుఁడుగనే యుండవలెనని చంద్రీజ్ఞానాగమమునఁగలదు. మరణ భయార్తుఁడగు శిష్యునకు గురుచరణము శరణమగుచున్నది. గురుపత్నియు నాతని సోదరులును పుత్రులును తండ్రియు తల్లియును శిష్యునకు గురుసమానులగుచున్నారు. గురువుచాత్రీయ శివస్వరూపుఁడే యగునని భావింపవలయుననియు, యాత్రీలు దేవయాత్రోత్తరయాత్రీ గురురూత్రులని మూడువిధములనియు సాదులో గురుయాత్రీయే యధికమయినదనియు శివపురాణమునఁగలదు.

గురుపూజావిధివీడి యెవఁడు ముక్తినిఁ గోరుచున్నాఁడో యాతనికిశివఁడు పరాజ్ఞుఁడగుచున్నాఁడు. గుర్వారాధనము ప్రధానధర్మమని సకలశాస్త్రములయందును బ్రశంసించఁబడియున్నది. సూర్యోదయములేక తమమెట్లు వీడదో యట్లే గురుపదేశములేక యజ్ఞము నశింపదు. గురుఁడు భగవంతుఁడగుట గురుమందిరము దేవమందిరమగుచున్నది. శ్రేయోన్ధియగు నాతఁడెవ్వఁడును శమదమాది సద్గుణసంపన్నుడగు గురునాజ్ఞను మీరరాదని శివపురాణమునఁగలదు. మఱియు నందే ‘కుర్వాద్దండ సమస్కారం నిర్లజ్జగురు వన్నఘౌ’ గురునకు దండప్రణామమును నిర్లజ్జతో నాచరింపవలయును. గురు పాదోదకప్రసాదముల గ్రహించుట శిష్యునకుఁ బాశచిచ్ఛేదనకారణమగుచున్నది. రసవేధాది క్రియలవలన లోహము స్వర్ణమగు నట్లు గురు టాక్షమువలన శిష్యుఁడు శివప్రసాదము నొందుచున్నాడని గలదు.

గురుసమస్కారమొసర్చక నెవ్వడేకార్యమును జేయకుండుట శాస్త్రసిద్ధమేగాక లోకమందు శిష్టాచార సాంప్రదాయకముగఁగూడ నున్నది. రండాగర్భమువోలె గురుశిక్షితముకాని విజ్ఞానము విలువగలిగి యుండదు. గురు పాదోదకమును స్వీకరించియు గురోచ్ఛిష్టమును భుజించియు గురు మూర్తిని ధ్యానించియు గురు నామజపమొసర్చియు శిష్యుడు నిశ్చయముగ ముక్తి నందుచున్నాఁడు. గ్రహణ ప్రదోషాదులయందును కార్తికాదిమాసములయందును ప్రతిసోమ వారంబునను జేయఁబడు గురుపూజాఫలము కేవలము మోక్షప్రాప్తికి సాధనమని వచింపఁబడినది. రిక్తహస్తుడై గురుదర్శనముకుఁ జనుటయు గుర్వాజ్ఞ సంపదకయే యుపవిష్టండుగుటయు గురుసమక్షమున గురువునకంటె నున్న తాననమునఁ గూరుచుండుటయుఁ పాపకారణముగ శివపూజమున నిర్దేశింపఁబడినది. మఱియు నప్రోత్సక్షుండగు పరశివుడు ప్రోత్సక్షమగు గురురూపమున శిష్యునుద్ధరింపనేతెంచునను శివపూజావచనము శిష్యునకు గురువునందుండవలసిన భక్తిప్రవత్తును నిరూపించుచున్నది.

సూతసూహితయందు 'డినేదినే గురోః పూజాంకుర్యాదర్థాది భిర్నరః' ప్రోత్సేదనమందును గురుపూజను జేయుచుండవలెనని చెప్పట గురుపూజ నిత్యవిధియే మనియు 'గురోరనిష్ఠం మోహాద్వానకుర్యాత్ కురుతే మది పవ్యతే సరకే తీవ్రే యావదాభూతసంప్లవం' తెలియక యే గురువు నకసమ్మతియగునని చేయఁగూడదు. అట్లుచేసినవాఁడు జగమున్నంతకాలము తీవ్రనరకంబులన ననుభవించుననియుఁగలదు.

పితృమాతృగురువులయందు భక్తిప్రేరివాఁడొనర్చిన సకల ధర్మంబులు నిరర్థకంబులగుచున్నవి. దేవ - ద్విజ - గురు - ప్రాజ్ఞపూజ నము శారీరక తపమని భగవద్దీతయందుఁగలదు.

(శివేమంతే) గురాయస్య భావనాపద్మశీ భవేత్ | భోగో మోక్షశ్చ సిద్ధిశ్చ శీఘ్రం తస్యభవేద్భవః' శివునియందును మంత్ర

‘గురుసంతోషయావృద్ధిః’ ‘గురుబుద్ధిర్విశేషతః’ యీమొదలగు నాప్తవాక్యములు గురుసంతోషమువలన వృద్ధియు గురుబుద్ధి విశేషమయినదనియు గుర్వాధిక్యతను బోధించుచున్నవి. గురుసనగ దీక్షనొసగినవాడని యర్థము. శిష్యులను బాధించు గురువులు మూర్ఖులనియు బాధగురువులనియు పిలువబడుదురు.

ధ్యానమూలం గురోర్మూర్తిః పూజామూలం గురోఃపదం | మంత్రములం గురోర్వాక్యం | ముక్తిమూలం గురోః కృపా | గురు మూర్తియే ధ్యానకారణము. గురుపాదములె పూజకుఁగారణములు. గురువాక్యమే మంత్రమునకు మూలము. గురుకృపయే మోక్షమునకు హేతువని గురుగీతయందు సిద్ధిశివబోధించెను.

సగురోరధికం సగురోరధికం సగురోరధికం సగురోరధికం | శివశాసనత శ్శివశాసనతః శివశాసనత శ్శివశాసనతః’ గురువ్రతంఁబ సాధికంఁడ లేకులేకని శివశాసనము బోధించుచున్నది.

మంత్రము:—‘మననాత్ త్రాయత ఇతిమంత్రం’ మననము చేయుటచే రక్షించునదిగాన మంత్రమయ్యెను. ‘సర్వేపామేవ తత్త్వానాం మూలం శివ ఇతీస్మృతం తస్మాన్మూలమితిజ్ఞేయం’ సర్వ తత్త్వములకు శివతత్త్వము మూలమయినదగుట శివమంత్రమునకు మూలమంత్రమును వ్యవహారము గల్గెననియు వేదాగమములయందీ శివమంత్రము పంచాక్షరమనియు ప్రణవయంత్రమై షడక్షరమగుచున్న దనియు శివాత్మికమయిన నీమంత్రము విధివాక్యముగాని యర్థవాదము కాదనియు ‘భవసాగరమగ్నానాం దేహినాం హితకామ్య యాప్రాప్రాంన్నమశ్శివాయేతి మంత్రమూద్యం హరస్సవ్యం’ భవ సాగరమగ్నల జన్మబాధాప్రళమనార్థము శివుడే ‘ఓం నమశ్శివాయ’ యను నీమొదటి మంత్రమును వదిలించుననియు శివపురాణ వాయ వీయసహితయందుఁగలదు. మఱియు సందే ‘జపేన యోగసిద్ధి స్సాస్యత్ యోగాత్ జ్ఞానంచ విందతి | జ్ఞానేన యోక్షమాప్నోతి

తస్మాత్ జప్యో మహామనుః' జపముచే యోగసిద్ధియు నద్దాన జ్ఞానమును దానివలన మోక్షమును గల్గుగావున మహామంత్రమగు షడక్షరమును జపింపుమనియుఁగలదు.

'అఉమ్మాశ్చైవనాదశ్చ కలాచేత్యశ పంచకం మిళిత్యా ప్రణవోజ్జ్ఞే సూక్ష్మపంచాక్షరాత్మకః| తథానమశ్శిచాయేతి స్థూలపంచాక్షరోభవేత్ ప్రతిపాద్యే మహాశ్వేపి నానయోష్వద్యతేభిదా' సూక్ష్మపంచాక్షరమనియు స్థూలపంచాక్షరమనియు పంచాక్షరీ మహామంత్రము రెండువిధములైయున్నది. అకారము ఉకారము మకారము నాదముకలయను 'వాటితోఁగూడి యైదు భాగములై ప్రణమము 'ఓమ్' అయ్యెను. ఇదియే సూక్ష్మపంచాక్షరమని చెప్పబడుచున్నది. ఇందు మకారమే బిందువని గ్రహింపవలయును. అటులే 'నమశ్శినాయ' యనునది స్థూలపంచాక్షరమయ్యెను. ఈ రెంటికి నర్థమందును మహిమాదులయందు నించుకయ్యెను భేదము లేదు.

సిద్ధాంతపారావళియందు 'నమఃపీత నితిప్రోక్తం శికారం మధ్యమీరితం వాకారం గోమఃఖం వృత్తం యకారం గోశకంస్మృతం ఓంకారం లింగమాఖ్యాతఃషడ్వర్ణం లింగముచ్చయే' షడక్షరీ మహామంత్రమిందలి నమః పదము పీతమనియు శికారము మధ్యమమనియు వాకారము గోమఃఖయిక్తమగు వృత్తమనియు యకారము గోశకమనియు ఓంకారమే లింగమనియు నిట్లు శివరూపముగా నుదహరింపబడినది.

మఱియు శివానుభవసూత్ర షష్టాధికరణమున నకారమాదిగా నీమంత్రమాచారాది పల్కింగములుగ నుదహరింపబడినది. శైవ సిద్ధాంత శిఖామణియందును 'ఓంకార పదనాదేవీ వాయుకార భుజద్వయీశికారదేహ మధ్యాచ నమకార పదద్వయీ పంచాక్షరీ పరావిద్యాన తారాలింగ రూపిణీ శివసుత్రాభిధా' యని పూర్వోక్త

మగు నీమహామంత్రము లిగన్వరూపమని చెప్పబడినది. ఇట్లు
శివస్వరూపమగుట కతన పరబ్రహ్మయగు శివునియందుగల సంపూర్ణ
ప్రయోజనములే యిందును గలవని స్కాందపురాణమున వచింపఁ
బడినది.

వాయవీయ సహితయందు ప్రథమం ప్రణవం వింద్యాద్వి
తీయంతు సకారకం మకారం తత్పరం వింద్యాచ్ఛికారంచ తతఃపరం
వాకారం పరమం వింద్యాత్ యకారం మృత్యువచః ఇథం వడక్షరం
వింద్యాత్ | అనుటచే మహామంత్రమగు వడక్షరము 'ఓ నమశ్శి
వాయ' యని యేర్పడుచున్నది.

ఇన్మజాబాలమునందీయర్థమే 'ఓమిత్యగ్రేవ్యాహరేన్నమ ఇతి
పశ్యాత్తత్తశ్శివాయేతి యని ప్రచురింపబడినది.

ప్రణవమయొక్కయు పంచాక్షరియొక్కయు తుల్యతను విను
లాగమమిట్లు నిర్వచింపుచున్నది. 'తారకం దండకంచైవ కుండలీ
యర్ధచంద్రకం పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితిజ్యోతిరూపకం
ప్రథమం తారకంచైవ ద్వితీయం దండముచ్యతే తృతీయం కుండలా
కారం చతుర్థం చార్ధ చంద్రకం పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితి
జ్యోతిరూపకం తారకస్తుభవేత్ బ్రహ్మదండకం విష్ణురుచ్యతే శుం
డలీతుభవేద్బ్రహ్మో అర్ధచంద్రస్తు ఈశ్వరః బిందుస్సదాశివః ప్రోక్తః
ఏచం ప్రణవలక్షణం సకారం తారకంచైవ మకారం దండముచ్యతే
శికారం కుండలాకారం వకారం అర్ధచంద్రకం యకారం బిందుసం
యుక్తం ఓమితిజ్యోతిరూపకం సద్వ్యజాతం సకారంచ వామదేవం
మకారకం అఘోరంచ శికారంస్యాత్ పురుషశ్చవకారకం ఈశావంచ
యకారస్యాత్ ఓమితిజ్యోతిరూపకం' తారకము దండకము కుం
డాకారము అర్ధచంద్రకము బిందుయుక్తమై, తారకము బ్రహ్మగః
దండకము విష్ణుపుగను కుండలాకారము రుద్రుడుగను అర్ధచం
ద్రమీశ్వరుడుగను బిందువు సదాశివుడుగను జెప్పబడి జ్యోతిరు

కమై ప్రాణవమయిన ఓకారము పంచబ్రహ్మత్మికమై సకారాది యకారాంతముగు పంచాక్షరితో సకారము తారకమును మకారము దండమును శికారము కుండలాకారమును వకార మర్థచంద్రీకమును యకారము బిందుయుక్తమునగుట సమానమగుచున్నవి.

‘సమశ్శంభో భవజ్జీవో శివశబ్దశ్శివోభవేత్ అయశబ్దస్తయోర్యోగోగీయతే శివయోగిభిః’ సమశ్శబ్దము జీవుని శివశబ్దము శివుని అయశబ్దము జీవేశ్వరుల సంయోగమును దెలుపుచున్నది.

చంద్రాక్షణాగమమందు ‘ఇయం ప్రణవపూర్వాపడక్షరీత్యపి గీయతే ద్విజ్ఞేరియంతు జప్తవ్యానిత్యం ప్రాణవపూర్వికాః (స్త్రీ) భిశ్శూద్రైశ్చ జప్తవ్యా సమోతాప్రాణవనినా’ ప్రాణవయుతమై పడక్షరీయని చెప్పుటబట్టి ప్రాణవము సర్వమంత్ర సాధారణమగుటచే యీమంత్రమునకం బంచాక్షరియను సంజ్ఞయే ముఖ్యమనియు ప్రాణవమును జేర్చుకొను పక్షమున పడక్షరీ యను సంజ్ఞాగౌణముగాఁ జెల్లుచుండుననియు బ్రహ్మాక్షత్రీయ వైశ్యులు ప్రాణవముతోడను (స్త్రీ) శూద్రులు ప్రాణవరహితముగను (శివాయనమః యని) జపింప వలయుననియు గలదు.

‘సమశ్శివాయచ శివతరాయచ’ యను వేదమందుగల యీ పంచాక్షరీ మంత్రముచేతనే వేదమునకంతయు బంగరునకం బరిమళ ముబ్బినటుల గుణాధిక్యము గల్గినదని వైదికాచార నిర్ణయమందలి యీక్రింది శ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నది. పంచాక్షరీ శివపదేన విభాతి రుద్రాధ్యాయస్తయాస్ఫురతితేన చతుర్థకాండః కాండేన సర్వముజరేవ విభాతితేన ఋక్సము మధ్యమణినాచ విభాతివేదః’

పవిత్రమగు నీమహామంత్రమునకు వామదేవుఁడు ఋషియు పంక్తిభందస్సును శివుఁడు దేవతయు ప్రాణవము బీజమును సకారము శక్తియు మకారము కీలకము మంత్రవర్ణము అయిన కరన్మాన హృదయ న్యాసాదికములగుచున్నవి.

రుద్రాధ్యాయమున 'సమస్తారాయ' యని యీమంత్రము తారకముగఁ జెప్పఁబడినది. ఇతర మంత్రసిద్ధివలన నీమంత్రము సిద్ధింపదుగాని యీమంత్రము సిద్ధించినచో నన్నిమంత్రములు ననాయాసముగా సిద్ధించును. అనంతమసామాన్యదమై భుక్తిముక్తుల కాకరమై పరమేశ్వరతత్త్వవాచ్య వాచకమునై సాక్షాద్భివత్తత్త్వ మగుట కతన సర్విద్యాప్రశంసితమగు నీమంత్రము పంచాక్షరిని బోలు మంత్రములేదను ఖ్యాతికిఁజాత్రమయినది.

'సప్తకోటి మహామంత్రకారణం' సప్తకోటి మహామంత్రములకు నీమంత్రమే మూలకారణమైయున్నది. వాయవీయ సంహితయందు ఓంకారాది షడక్షర సంపన్నంబగు నీమహామంత్రము మంత్రముల కెల్ల మేటియైనదగుట సర్వకార్యంబులకును బరమోత్తమ సాధనం బగుచున్నదనియు ప్రధానమగు నీమొదటి మంత్రము నఖిల విద్యా బీజమనియు శివునికభిధానమయిన నీమంత్రమునకు శివుడభిధేయఁ డయ్యెననియు శివప్రణీతంబైనదగుట ప్రమాణసిద్ధమైనదగుటకెట్టి సందియములేదనియు సాంగవేద బులు సకలశాస్త్రంబులతో నీ మంత్రముననున్నవనియు సకల విద్యాస్థానంబులును దీనికి భాష్య మాత్రములనియు నిద్దాని జపించువారు తప్పక ముక్తులగుదురనియు పాశబద్ధండును పాశముక్తుండును యీపంచాక్షరీ మంత్రముతో న్నుచ్చించి జపింపగా నాస్వరూపమునే పొందుచున్నాడని శివుఁ వదించెననియు నదీక్షితునికంటె దీక్షితుండు కోటిగుణితంబగు ; బుల కర్హుండగుటవలన గురూపదేశమునంది దీక్షితుండై శివుఁడు చుట యపశ్యకర్తవ్యమనియు భక్తులందరి పంచాక్షరీ మంత్ర కథికారులేయనియుఁ బ్రతీదిఁము న్నష్టోత్తరశత సహస్రపరిమితిగల మును శివధ్యానపరుండై యావజ్జీవమొచ్చి నరుండు ముక్తి ననియు పురశ్చరణయొచ్చి ప్రతీదినము నీమంత్రమును జప

చేయువాఁడు తాను సిద్ధుఁడగుటయేగాక యితరుల కిష్టార్థసిద్ధినిగలుగఁజేయు నమర్థుఁడగుననియు వచింపఁబడినది.

సాక్షిందమహాపురాణమునందలి బ్రహ్మోత్తరఖండమునందు 'అగస్త్యరామాదిభిరాదృతత్వాదమువ్య మంత్రస్యచవైదికత్వాత్' పరస్య తత్వస్యచ వాచకత్వాన్నిమశ్శివాయేతి సదాజవధ్యం' అగస్త్యరామాదులచే నాదరింపఁబడినదగుటను వేదములయందుఁ జెప్పఁబడి యుండుటను పరతత్వమునుజెప్పెడి హేతువునను 'నమశ్శివాయ' యను మంత్రమును జపముచేయుఁడని యాజ్ఞాపించుటవలన నీమంత్రమునకుగల శిష్టాదృతత్వవైదికత్వ నిత్యత్వ సర్వమంత్రశ్రేష్ఠత్వాది సంపన్నమగునీతి శాస్త్రసమ్మతముగ సిద్ధమగుచున్నది.

ఈమంత్రము సుప్తము పాశితము మొదలుగా మంత్రశాస్త్రా క్తదోషములుగలదికాదు. ఎవ్వరికిని వైరియగునదిగాక సిద్ధముగాని సుసిద్ధముగాని సాధ్యముగాని యగును. సదాచారములేనివానికయి నను గురూపదేశమునందక జపమునేయువానికై నను యీమంత్రము నిష్ఫలముకానేరదు. సదాచార విహీనస్య పతి శిష్యాం త్యజస్యవా పంచాక్షరాత్ పరంనాస్తి పరిత్యాగకతాయుగే' సదాచార విహీతునికిగాని పతితునకుఁగాని యంత్యజునకుఁగాని యెట్టివానికై నను గలియుగంబునఁ బంచాక్షరీ మంత్రముకంటె రక్షకమయిన దివ్యోకటి లేదని చద్యజ్ఞానాగమమునఁ జెప్పఁబడినది.

మంత్రజపము వాచకము ఉపాశువు మానసికము యని మూడు విధములు. మంత్రవర్ణము లిరుల చెవిఁబడునటుల జపించుట వాచకమగును. పెదవులాపించుచు మంత్రవర్ణముల నెవ్వరికేని వినఁబడకుండాజేయు జపము ఉపాశువగును. పెదవులనయినఁగ దల్పక చలింపఁజేయు జపము మానసిక జపమగును. ఇందు వాచకముగన్న ఉపాశువును ఉపాశువుగన్నమానసికము సుత్యుప్తములై యున్నవి.

“విద్యాచతుర్విధాశ్చైవీ పరావశ్యంతి మధ్యమా వైఖరీ చేత్యర్థ వర్ణపదవాక్య ప్రభేదకః। ఓ మర్థోనాదియాంతం స్వాద్వర్ణ స్తత్త్వద్వయం త్రయం పదం భవేత్తత్సమిష్టిర్వాక్య మిత్యభిధీయతే। అర్థరూపానా పరావిద్యావశ్యంతీ వర్ణరూపిణీ మధ్యమా పదరూపాస్వాదైస్స ఖరీ వాక్యరూపిణీ అర్థో మనోభవో వర్ణో దృగ్భవో వాగ్భవః పదం వాక్యం వపుర్భవత్యే ముమనో దృగ్వాగ్వాపూఃస్వధా లక్షణం క్రమశోజేయం మనో మనసలక్షణం దృగ్విలోకన చిహ్నస్యా ద్వాగ్భవో మాత్రలక్షణా తాల్పవ్య రసనాయోగలక్షణం వపురుచ్యతే మానసీ చాక్షుషీ జాప్యా వాచకీ వాపుషీ పరా వశ్యంతీ మధ్యమాచేతిన్వై ఖరీ త్యుచ్యతేక్రిమాత్॥

అర్థ-వర్ణ-పద-వాక్యభేదముగల్గి పరా-వశ్యంతి-మధ్యమా-వై ఖరీ యను నాల్గువిధములగు వృత్తులు పంచాక్షరీవిద్యకు జెప్పబడినవి. ఇందు, అర్థరూపమయినది ఓం అనియు (ఓమర్థః - ఓంకారమందు, అకారోకార మకారములు గలవు. అకారము లింగమనియు. ఉకార మంగమనియు మకారము సంయోగమనియు - నీహేతువుచే ఓంకార మునకు లింగాంగ సంయోగమనియే యర్థమనియు - పంచాక్షరీ మంత్రమునకును “నమఃపదంతత్తలు జీనవాచి శివః పదం తత్సరమాత్మ వాచి। అయేతితాదాత్మ్యపదం తదేతన్నమశ్శివాయేతి జగదమ-త్రః” నమఃపదము జీవుని శివపదము పరమాత్మను - అయపదము వాటి సంయోగమును దెలుపుటచే ఓంకారార్థమే పంచాక్షరీ యర్థమగుచున్నది) నాదీయాంతస్వాద్వర్ణః సకారాది యకారాంతము సర్ణరూపమనియు- అందలిసమః, శివాయ, యను రెండు, మూడు, అక్షరములు గలవి పదరూపమైనవనియు - సమశ్శివాయనునది వాక్యమనియుఁ జెప్పబడుచున్నది. మనోభవమైనది అర్థమనియు - దృగ్భవమైనది వర్ణమనియు - వాగ్భవమైనది పదమనియు - వపుర్భవమైనది వాక్యమనియు సందు మనసలక్షణముగలది మనస్సనియు - విలోకనచిహ్నము

లింగము.

శ్లో॥ చైతన్యం పరిపూర్ణమేకః చలం జ్యోతిర్మయం వ్యాకృతం
తత్సంచాక్షర మంత్ర మాద్యమమలం సూక్ష్మోతిసూక్ష్మం పరం
లింగం బ్రహ్మసనాతనం సుమనసాధ్యాతవ్యమాపం సదా
బాహ్యభృంతర సంస్థితం పరశివం హృదేశ్వరం భావయే॥

శ్లో॥ శాంతం పద్మాసనస్థం శశిధరమకుటం పంచవక్త్రం త్రినేత్రం
శూలం వజ్రంచ ఖడ్గం పరశు మభయదం దక్షభాగేనహంతం
నాగం పాశ చఘంటూ ప్రళయహంతనహం చాంకుశం వా ముఖాగే
నానాలంకారయుక్తం స్ఫటికమణివిభం పార్వతీశం నమామి॥

శ్లో॥ ఆధారాదినమస్త చక్రనిచయే యోహం సరూపశ్చివో
నిత్యానంద గురుప్రసాదవిభవాద్భావాది సంక్షోభవత్
ఆచారాదివిభేదతః పునరసావక్ష్యిగరూపో భవ
త్తస్మై శ్రీ గురుమూర్తయే గిరినుతాభరే సమస్కర్మహే॥

సృష్టిస్థితి లయతిరోధానానుగ్రహములను పంచకృత్యములు
శివుని కార్యములుగ సిద్ధేశ్వరబడినవి ఆ మహనీయుడు జీవుల
కనగ్రహించు సమిత్తము నకల నిష్కళుడై ప్రకాశింపుచున్నాడూ
వైవస్వత్వముందు బరమేశ్వరునకు సగుణ నిర్గుణరూప మంగీకృత
మైయున్నది. ఈవిషయమే వైవల్యోపసమిత్తునందు 'తమాదినుధ్యాంత
విహీనమేకం విభుంచిదానంద వాచమద్భుతం ఉమాసహాయం
పరమేశ్వరం ప్రభుం త్రిలోచనం నీలం ప్రశాంతం' ఇటులబరమే
శ్వరుడు సావయవ నిరవయవ రూపుడుగ వర్ణించబడుచున్నాడు.
'యోగినాంచ యతినాంచ జ్ఞానినాం మాత్రీణాం తథా భ్యాన
పూజానిమిత్తాయ సకలం నిష్కళం భవేత్' శివయోగులకును జ్ఞాను
లకును త్రికామలకు ధ్యానపూజాదుల కనుకూలముగ నుండు

నటుల శివుడు సకల నిష్కల స్వరూపము ధరించునని వాత్సలాగ మమునంగలదు. మఱియునందే 'అదృశ్యే భావనానాస్తి దృశ్యమేత ద్విసశ్యేతి దృశ్యాదృశ్యస్సభావంచ సారూప్య స్యావలోకనాత్ | అస్తి నాస్తి ద్వయంతీత మస్తినాస్తి సమన్వితం సర్వజ్ఞం సర్వరహితం తత్పదంబిద్ధి' అదృశ్యమచ భావనయేలేదు. అదిదృశ్యమునందే కలదు. దృశ్యమంతయు నశించునది. సారూప్యము నవలోకింపు చున్న దృశ్యాదృశ్యభావనకలుగును.

ఈయర్థమే హంసోపనిషత్తునందును 'అరూపే భావనానాస్తి యదృశ్యం తద్విసవ్యతి | అదృశ్య దృశ్యరూపత్వే తథాసేవాం సదా భ్యసేత్' అని వివరింపఁబడియున్నది. అస్తి నాస్తియను మాటల కందరానిదియు అస్తి నాస్తియను వానితోగూడినదియునగు స్థానమునే సర్వసమరహితమును సర్వజ్ఞమయినదానిగాఁ దెలిసికొనుము. అని ర్వాచ్యమును స్వలీలానంద హేతువునగు నదియే నాస్వరూపమనియు పఞ్చుఖునకు శివుడుపదేశించెను.

'బిందుమధ్యగతోనాదః నాదమధ్యేతుమూర్తయః మూర్తి మధ్యగతం తత్త్వం తత్త్వమధ్యగతశ్శివః' బిందు మధ్యమునంది నాద మును నాదమధ్యమునంది మూర్తులును మూర్తి మధ్యమునంది తత్త్వ మును తత్త్వమధ్యమునంది శివుడుండఁబడియు 'తత్త్వరూపమిదం లింగం సర్వతత్త్వం లింగేన జాయతే సర్వం జగస్థానర జంగమం' సర్వతత్త్వములను నిలఁచుమయినది లింగస్వరూపము. లింగమునండి చరాచరఁడులన్నియ జనింపుచున్నవని చెప్పఁబడియున్నది.

'సర్వంలింగే విజానీయాత్ లింగం సర్వత్రసంస్థితం | సర్వతీర్థాని లోకస్య ర్వియజ్ఞ ఫలానిచ యథాచక్ష్యాశ్చ వాయ్వోఽపి చ ద్రాదిత్యా జాత్యైశ్చ ఏతేషా ముదయాంతేచ ఆదిశేల్లింగ మద్భుతం | నిత్యః పూర్ణోవరానందో లక్ష్మ్యలక్ష్మణనర్జితః సర్వాధిష్ఠానః | వైత ల్లింగ మిత్యవధారయేత్' భూతపంచకమునకుఁ గారణమై మద్వి

తీయమై తెలియు లింగమునందే సర్వయజ్ఞ తీర్థ ఫలములుగలవు. సదానందమై పూర్ణమై లక్ష్మ్యలక్షణరహితమై యన్నిటి కధిష్ఠానమై పృథాగశించునది లింగమేయని కూర్మపురాణము వాకొనుచున్నది.

సూతసంహితాయందు 'శివుడే లింగమని వచింపబడినది. 'లీయతే గమ్యతే యత్ర'యే సర్వం చరాచరం తల్లింగం' చరాచరాత్మకమగు సర్వము నెందు తోచుచున్నదో యెందఱగుచున్నదో యదియే లింగమని లింగపురాణమున వచింపబడినది. 'పరబ్రహ్మభిదంలింగం' 'లింగేతి బ్రహ్మమాఖ్యాలం' మొదలగు వాక్యములు లింగమే పరబ్రహ్మమని నిర్ణయింపుచున్నవి. 'పరశివే లింగస్వరూపే-లింగరూపేంబికావతీ' యను శంకరసంహితావచనములు శివుడే లింగమనియు నాతడే పరబ్రహ్మమనియు వ్యవహరించినవి.

శివతత్త్వసూతానిధియందు జ్వాలామయమును తేజోవంతమునగు లింగ మెద్దిగలదో కల్పాంతమున దేవతలందఱు నందులయమం దుదురు. తిరిగి సృష్ట్యాదియందు నాస్థానమునుండియే బ్రహ్మాది సమస్తంబును బయలు వెడలుచుండుననియుఁ దెలుపబడినది. ఇట్లు గుట శివలింగమే సర్వమునకును గారణమైనదని యేర్పడుచున్నది.

'వీరమంబామయం సర్వం శివలింగంచ చిన్మయం' వీరము శక్తి మగుము లింగమేచిన్మయమని విద్యేశ్వరసంహితాయందుగలదు. చంద్రజ్ఞాన శివాగమమున 'నిష్కళి నిష్క్రియం శాంతం నిరవద్యం నిరంజనం నాన్యః పశ్యతి యద్విశ్వం సశ్రుణోతి తదన్యథా' నాన్యస్య జానాతితథా తస్మహాలింగముచ్యతే' నిష్కళంబును నిష్క్రియంబును నిస్సంగంబునునై మనోవాక్కాయ కర్మముల కతీతమై యే శివతత్త్వముగలదో, యదియే మహాలింగమనియు 'ప్రత్యస్త వితిభేదం యత్సత్తామాత్రమగోచరం వచనామాత్మసంవేద్యం అన్యహాలింగ ముచ్యతే' భేదరహితమై సత్తామాత్రమై వాక్కులకుంగక యాత్మ సంవేద్యమయిన ఆత్మరస్యమే మహాలింగమని చెప్పబడినది.

For REFERENCE ONLY

లింగార్చనము :—

‘లింగమధ్యే జగత్సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరం లింగ
బాహ్యత్వరంనాస్తి తస్మాల్లింగం ప్రపూజయేత్’ చరాచరమునగు
సమస్తమును లింగమందుగలదు. లింగమునకంటె బరమగునదెది
యునులేదు ఈకారణమున లింగమును బూజింపవలయును. కూర్మ
పురాణమున ‘‘లింగారాధనాత్పుణ్యం త్రిషులోకేషుచాచరం’’ లింగ
రాధనముకంటె బుణ్యకర్మ మింకొకటిలేదని చెప్పబడినది. శృతియు
‘‘తవశ్రియేరుదతోమర్జయంత రుద్రోయశ్చే జనిమచారుచిత్రం’’ ఓ
రుద్రుడా! చిత్రమును సుందరమును జిత్రమునగు చిత్రమనగా
రత్నాదిమయును లింగమేదిగలదో, దేవతలైశ్వర్యమునకై దానిని
బూజింపుచున్నారని వక్కాణింపబడినది

‘పత్రం పుష్పం ఫలఃతోయం శిశివాయ నివేదయేత్
సర్వపాపనిర్మూలకైశ్చినలోకే మసీయతే’ ఎవడు పత్రమునుగాని
పుష్పమునుగాని ఫలమునుగాని యుదకమునుగాని శివునికొఱకు నివే
దించుచున్నాడో యాతడు సర్వపాప వినిర్మూలకై శివలోకమున
బొందుచున్నాడని బృహన్నారదీయమునగలదు.

సౌరసంహితయందు ‘సర్వాక్ దేవాన్ పరిత్యజ్యయః
త్సంచాస్యమిశ్వరం’ దేవతలందరిని విడిచి సద్యోజాతాది పరి
ముఖుడగు నీశ్వరుని బూజింపుమని చెప్పబడియున్నది. బోధ
యనుని ‘అథాతో మహాదేవస్యాహరహస్ససర్వానిధిః వ్యాఖా
స్యమః’ యను వచనము శివపూజా నిత్యత్వమును విధింపుచున్నది
శివతత్వసుధానిధియందు ‘బ్రహ్మవిష్ణు మహేంద్రాశ్చ లోకపాలాచ
దేవతాః విద్యాధరో గుహ్యాకాశ్చ గంధర్వాశ్చాపికిన్నరాః రాక్షసా
దానవాః దైత్యాః వశిష్టాద్యామహర్షయః లింగార్చనం ప్రకర్యంతి
సదాకాలం’ బ్రహ్మవిష్ణు మహేంద్రులును దైత్యులును వశిష్టాది
మహర్షులును లింగమును సర్వింపుచుండిరినియు బృహజ్జబాలమున

శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము

సుబ్రహ్మణ్య, హైదరాబాద్. 1.

‘నిత్యం త్రిసంధ్యం శివలింగమభ్యర్చ్యం’ త్రిసంధ్యలయందును నిత్యము శివలింగమును సర్పింపుమనియుఁ దెలియఁచేయఁబడుచున్నది. ‘లింగా ర్చనాత్పరోధర్మో నాస్తి నాస్తి మహీతతే’ లింగార్చనముకంటె సుత్కృష్టమగు ధర్మములేదని స్కాందము ఘంటాఘోషముగఁజెప్పుచున్నది.

‘సర్వదేవమయం లింగం తస్మిన్నాత్మోచ్చినస్వయం | అనుగృహీయలోకానాం తస్మాల్లింగం ప్రపూజయేత్’ లింగము సర్వదేవాత్మకమనినది. అట్టిలింగమునందుఁ బరమేశ్వరుఁడు లోకానుగృహమునకై వసించియున్నాఁడు కావున శివలింగమును బూజింపవలయునని శైవాగమములయందుఁగలదు.

సూత్రసంహితయందు ‘అపారస. సారవనాంతరాళే త్రితాప ఘర్మే భృమితోజసస్య శివార్చనాకల్ప లతాపురస్తాత్సంసారసంతాప హరీ నచాన్యే’ సంసారకాననమునఁ దాపత్రీయమును వేసనియందుఁ బరిభ్రమించువానికి శివారాధనము కల్పలత సంతాపహరమయినదని పరమేశ్వరారాధనమే మోక్షమునకు మార్గమని వచింపఁబడినది.

‘బ్రహ్మణస్సృష్టికర్తృత్వం విష్ణోరానవమర్దనం ఇంద్రీయ స్వర్గ రాజ్యంచ శివపూజాపథేః ఫలం’ బ్రహ్మకు సృష్టించు శక్తియును విష్ణువునకు దానవహరణ సామర్థ్యమును ఇంద్రునకు స్వర్గపానమును శివపూజాఫలములుగ శివతత్త్వ సుధానిధియందుఁగలదు. మరియు సందే ‘యస్తుపూజయతే నిత్యం లింగం త్రిభువనేశ్వరం ససర్వమోక్ష రాజ్యస్య క్షీప్రంభవతి భాజనం సకృదభ్యర్చితే లింగే గర్భజస్మదవిద్యతే సదా సమర్పయేద్యస్తు సయాతిపరమాం గతిం యేహం ఛతి మహాభోగాన్ మోక్షంవాత్రిదశాలయం తేర్చయంతు సదాభక్త్యా శివస్య చరణాంబుజైః భువనేశ్వరుడగు లింగము నెవరు పూజింపుచున్నారో, వారు మోక్షభాజనులగుచున్నారు. లింగము నొక్కమారు పూజించినచో గర్భచరకములేదు. ఎల్లప్పుడు శివలింగము సభ్యర్చింపునాతిఁ దుత్తమ పదప్రాప్తుండగుటకు సందేహమేమి?

ఎవరు భోగమోక్షాదు లభ్యుండురో, వారెల్లరు శివారాధనమే చేయవలయునని విశేషీకరింపఁబడియున్నది.

ధ్యానార్హవయవయతమగు మూర్తియొక్క యవయవముల ధ్యానించుటకంటె నవయవరహితమగు మూర్తిని ధ్యానించుటయే ధ్యానసీమ కెక్కుడు సాధనమైయున్నది. అట్లే లింగమునందు నీశానావయవధ్యానము విశేషమగుచున్నది. శివపూజా విధాయకములగు ననంతవచనములు శాస్త్రములందు వ్యవహితములై యున్నవి.

మహాభారత ద్రోణపర్వమున 'జన్మకర్మ తపోయోగాస్తయోస్తవచ పుష్కలాః! తాభ్యాం లింగార్చితో దేవస్త్వయార్చయాం యుగేయుగే' జన్మకర్మలను తపోయోగములును మీకందఱకుఁ బుష్కలముగా నున్నచు నీచేతఁ బ్రతిమార్చనము జరుపబడినది. ఆకారణమున లింగారాధనపరులగు కృష్ణార్జునులకు జయమును నీకరజయమును బ్రాప్తించెనను యశ్వత్థామనుగురించి వచింపఁబడిన వాక్యము లింగార్చనాశ్రేష్ఠత్వమును దెలుపుచున్నది. మఱియు నందే 'యత్పుణ్యం ప్రతిమార్చయాం యుగకోటిశ్చైతరపి తత్పుణ్యం లభతేదేవి లింగేతుం ఘటికార్ధకే' కోటియుగంబులయందలి ప్రతిమార్చనపుణ్యమును ఘటికార్ధమునందలి లింగపూజనమును సమాన ఫలప్రదములని చెప్పఁబడినది.

శివపురాణమున నీపు విశ్వరూపుండవని శృతి బలికినది. సర్వము నీవైయున్న నిన్ను మేమేరూపమునఁ బూజింపవలయునని దేవతలు ప్రశ్నింపగా శివుఁడీటు లానతియొసంగెను. 'యస్యాంకస్యాంచవామూర్తౌ పూజితోవ్యహమాదరాత్ ప్రసన్నోవాంఛితః దద్ధి యస్యకస్యాపివాసుః కింతులింగార్చకానాంతు శీఘ్రమేవస్వ భీషదః లింగమూర్తౌ సదాకాలం వినామంత్రాదిసత్క్రియాః ప్రసన్నోనివసామ్యేవ భక్తి భాజాం విముక్తయే' దేవతలారా! నన్నట్లు పూజించిన ననుగ్రహించి భక్తవాంఛితముల నొసంగుచుందును.

భక్తుల దరింపజేయనెంచి మంత్రసంస్కారాదుల యవసరమేలేక లింగమునందనవరతమేను వసించి, లింగమును బూజించెడి భక్తుల కోరికల వదిరకాలములోనే యొసంగుదునని చెప్పినటులగలదు. ఇట్లు చెప్పుటవలన శివుని లింగమునందే పూజింపవలయుననియు నయ్యది శివారాధన కార్యంబుల సుతక్రొత్తమయినదనియు నేర్పడుచున్నది.

చంద్రిజ్ఞానాగమమున 'లింగే సుపూజనాధ్యానాచ్చంభు స్సమ్యక్ పఞ్చదశి ధ్యాయతే పూజతే చైవలింగే సన్నిహితశ్శివః' లింగమునందు శివునిఁబూజించినను ధ్యాసించినను నద్వైపుడు శీఘ్ర పఞ్చసన్ముడగుఁ గావున లింగమున నెల్లప్పుడు సన్నిహితుడై యుండి శివుడు పూజింపఁబడి ధ్యానముచేయఁబడుచున్నాడని గలదు.

ఋతం సత్యం పరంబ్రహ్మసద్విదానంద లక్షణం | అన్య స్సపరమం బ్రహ్మ తదతోధ్యేయమాస్తి కైః' సద్విదానందాత్మక మగు శివతత్త్వమే పరబ్రహ్మమగుటయు నయ్యదియే లింగమగుటయు నయినందున నాతత్త్వమునే యాప్తికులు ధ్యానముచేయవలయును. అతస్సర్వం పరిత్యజ్య.....తథ్యాన పరమోభవేత్. ఈకారణముచే మహాలింగమునందే యాసక్తిగలిగి ధ్యానపూజా నిష్ఠుడు గావలయుననియును గలదు. ఇంతయేల విద్యారూపంధనం సౌఖ్యం సత్కులం రోగనాశతా స్వో రాజ్యంచ మోక్షశ్చ శివపూజావిధేః ఫలం' సమస్తసౌఖ్యప్రాప్తికిని మోక్షావాప్తికిని శివలింగార్చనమే మూలమని తెల్లమగుచున్నది.

అవ్యక్తమును విశ్వమునకంతయు మూలకారణమును మూల ప్రకృతికాశ్రియ స్థానమును నగు నదియే లింగమనందగు. లింగము నుండియే శుద్ధ అశుద్ధ శుద్ధాశుద్ధములను భేదముచే చరాచర జగ మంతయు యుద్భవించుచున్నది. ఇంద్రియంబులు బంచభూతంబులతో గూడ నందే యుత్పన్నంబులై లయంబునందుచున్నవి కావున మహా

దేవునకు లింగత్వము సిద్ధంబయ్యెను లింగాధిష్టితుడగు నామహానీయు
నకు లింగమే స్వరూపముగుచున్నది కావున లింగమునందే మహాదేవు
నర్చింపవలయును లింగవేదియే పరమేశ్వరియు లింగమే శివుండు నగు
చున్నారు స్వభావ విశుద్ధమూర్తులగు వారి యుపచారార్థమై లింగ
దేహము కల్పితమయ్యెను లింగవేదియే పరమాత్ముండగు శివుని శక్తి
స్వరూపిణి అయ్యదియే శివాజ్ఞారూపిణియగునని శివపురాణమున
కలదు.

లింగధారియగు ద్విజుఁడు 'ఏకకాలం ద్వికాలంవా త్రికాలం నిత్యమేవనా! లింగధారి సదాశుద్ధో నిజలింగం మనోహరం! అర్చయే ద్గంధ పుష్పా ద్యైకరవీరే సమాశ్రితః! బాహ్యపీఠార్చనాదేవ కర పీఠార్చనం వరం' యేకకాలమందుఁగాని - రెండుకాలములయందుఁ గాని - మూడుకాలములయందుఁగాని - నిత్యముగాని కరవీరస్థ లింగ మును గఁధపుష్పదులచేఁ బూజింపవలయును. బాహ్యపీఠార్చనకంటె కరవీఠార్చనయే శ్రేష్ఠమయినదని చెప్పఁబడుచున్నది.

‘అరుద్రాః పూజయన్ రుద్రం స పూజాఫలభాగ్యవేత్ | రుద్రో
భూత్వా యజేదుద్రం నారుద్రో రుద్రమర్చయేత్ ||’ సాధకుడు
రుద్రుడు కాకుండా రుద్రుని బూజించి ఫలమును బోందుటలేదు.
తాను రుద్రుడై రుద్రుని బూజింపవలయును. రుద్రుడు కాకుం
డా రుద్రుని బూజింపఁగూడదు. కావుననే గురుడు లింగప్రాణ
ముల ఘైక్యతను దెలిసి మలత్రియ నివృత్తి గావించి ‘షడధ్యక్షో’
ధనాదులచేతను భస్మ రుద్రాక్ష లింగధారణాదిములచేతను బరిశు
ద్ధునిజేసి పంచాక్షరీ మంత్రోపదేశము గావించి - యేకపంచాశద్ధ
స్థిత యేకపంచాశద్వర్ణ యేకపంచాశదుద్రాక్షణసహిత యాధారాది
షట్పుక్తి శోధన మార్గము దెలిపి సర్వాంగలింగ సాహిత్య వివేకుని
జేయఁటద్వారా శివోహమసు నిర్మలచిత్తము గలవానినిగా శిష్యునొన
ర్చి యాతని శరీరమును రుద్రమయము చేయుచున్నాఁడు.

ధారణః। కృత్వా భక్త్యానుపూతాత్మా తతోమహేశ్వరస్థలే। వడ
క్షరం పరం మంత్రమనుష్ఠేయాచ్చ నిష్ఠయా। ప్రసాదిస్థలమాలోక్య
లింగం హస్తేవధానతః। ప్రాణలింగస్థలే పూజాం నిధాయస్వానుభూతి
తః। తతశ్చివార్పణంకృత్వా స్వానందాచ్చరణస్థలే। ఐక్యస్థలే ప్రసాదో
వ భోగ తృప్తి మవాప్యచ। ఏవం సమరశీభావాత్ వడంగస్థలయోగ
తః। వట్సుకాలేషు సంపూజ్యం త్రిసంధ్య మధవాపునః। ఇష్టలింగం
మహేశ్వర్య సర్వానిష్ఠ విమూదనం॥' భక్త స్థలమునందు - భక్తియుక్తు
డై, భూతిదుద్రాక్షధారణ చేసుకొని, మాహేశ్వర స్థలమునందు -
వడక్షర మంత్రమును నిష్ఠచే జపించుచు, ప్రసాదిస్థలమున - హస్త
మందలి లింగమును దళావధానవిధిచే నిరీక్షింపుచు, (లింగచిక్షణ
మందు దృక్పటుత్వ - దృగ్విన్యాస - దృగ్విలీనత్వ - దృక్స్థిరీకృత్యమును
సీనాల్గు ప్రధమావధానమగును. దృక్పూజ రెండవదగు దృగవ
ధానమగును. త్వగ్వాప్తి మూడవదియగు. స్తుతి నాల్గవయవధాన
మగు. మనోవ్యాప్తి యైదవదగు యవధానమయ్యె. సానురాగ మనో
ర్చన మారవది. గణప్రణామ మేడవ యవధానమగును. గణస్తుతి
యష్టమంబయ్యె. గణలీలానంద మగ్నత నవమంబును. లింగనిమగ్నత
పదియవదగు నవధానమునై దళావధానములని ప్రసిద్ధంబులయ్యె)
ప్రాణలింగస్థలమునందు - బూజనొనరించి - శరణస్థలమునందు -
అర్పణగావించి, యైక్యస్థలమునందు - ప్రసాదోపభోగతృప్తిని బొంది
వట్సులసంబంధ సమరస్యముతో ననిష్ఠపరిహారకమగు నిష్ఠలింగమును -
ఆరుకాలములయందుగాని ముడుకాలములయందుగాని పూజింప
వలయును.

ద శా వ థా న ము లు.

మః : ప్రాణసంభృతమై దృష్టి యిష్టలింగమునకు లగ్న
మగుటయు దృష్టియను గోడగుందు లింగరూపము చిత్రించుచి

నటుల భావించుటచే దృష్టి లింగభావమునందుటయు బంగారము ప్రతిమరూపముగ చేయబడి ప్రతిమయయినటుల దృష్టి లింగాకారము నొందుటయు దృక్పటుత్వముగును.

గణేశ్వరునింబోలె తంబురతీగెలంబోలు చూపులతో శివుని జూచుచుండుటయు దేవతలు చూచునటుల రెప్పవాలృకయు లింగ వికారశూన్యంబుగ భ్రుంగీశ్వరుడు చూచునట్లును నందీశ్వరుడు చూచునట్లు వినాభావసంబంధముగను లింగమును జూచుచుండుటయే దృగ్విన్యాసమగును.

గురుమంత్రము శిష్యుని కర్ణసీమయందు నడునటుల హస్తమునందున్న యిష్టలింగమున సాధకుని దృష్టిలయింపవలయును వేదాంతములు శివుని ధరించునట్లును లతలు కల్పవృక్షమును జుట్టుకొను నట్లును భాగము లక్ష్యమునందు నాటునట్లును పుత్రులు తండ్రిని కొగలించుకొనునట్లును తాత్త్వ మత్తగజమును బంధించునట్లును బోయనివల మృగముల బంధించునట్లును భార్య భర్తను కొగలించు కొనునటులను శిల్పిపట్టిన సూత్రము శిల్పమునుగూడినట్లును గంధ గ్రాహ్యముల సువాసన శరీరమునకుం బట్టినట్లును నదులు సముద్రమునలయించునట్లును తప్తలోహమున నీరమింకునటుల తనదృష్టి శివునందు లీనమగుట దృగ్విలీనతయనంబడును.

శ్రుతి సత్యాంతమునందకయు సీరుగొంట్లకయు లింగహమిది నుండి ఎరింగయు కూరభావములేకయు మాంద్యములేకయు స్థిరముగానుండుట ర స్థిరత్వమగుచున్నది. ఈనాల్గును ప్రథమావధాన మగుచున్నవి.

శివు సాచుకొలది యానందము నొందుచుండుట దృక్పూజ యగును ఇందు లింగమునకు దృష్టియే న్నానోకరూపంబును, గంధాశ్చతరూపంబును, పుష్పరూపంబును, ధూపరూపంబును, నీరాజన రూపంబును, నైవేద్యరూపంబును, తాంబూలరూపంబును, పుష్పాం

జలిరూపమును నను ననిమిది విధములగు దృష్టితో నొనర్చెడి లింగార్చనము రెండవదగు దృగవధానముగను.

దరిమ్రుడు పెన్నిధిగాంచి గ్రహించునట్లును ఆడయేనుగు మదపుటేనుంగును స్పృశించునట్లును శారీరేచి లీలాకమలమును గ్రహించునట్లును పతివ్రత క్రియనిగాత్రమును సేవించునట్లును సాధకుడు తన చేతయందలి లింగమును స్పృశించి స్పర్శముఖము నందుచుండుట మూడవదియగు త్వగనానాత్రయమందలి త్వగ్వాప్తియను నవధాననమాయెను.

వేదోపనిషత్సూత్రములచేతను, పురాణోక్తులచేతను శివుని స్తోత్రముచేయుట నాల్గవయవధానమై స్తుతిరూపముగనున్నది. అగ్నియందు వెన్నపోలికయు దీపమునందు కర్పూరమువలెను నీటియందు పుష్పబగిదియు సాగరమున వడగల్గకరుగునటుల తన శరీరమింద్రియములతో లింగమునందులయించినటుల భావించుట మనోవాప్తియను నై దవయవధానము.

ఆనందభుష్పములె స్నానంబును, కన్నీటిబొట్టుతుడుచుటయు. ఆసక్తియెగంధమును - రోమాంచమే పుష్పమాలికయు - తత్వసంపదయే విభూతియు - సద్వాసనయే ధూపంబును - జ్ఞానాంశువులె దీపజాలంబును - పాణిమే నైవేద్యంబును - అతీంద్రియత్వమే తాంబూలమును స్తోత్రము మంత్రపుష్పంబును నీవిధముగ సాధకునిచిత్తమే సకలోపచారరూపము నొందవలయును. చిత్తము స్నానోపచారమందు జలధారారూపకముగను, పూజయందు సుగంధపుష్పరూపమును, గంధోపచారమందు గంధరూపముగను, ధూపోపచారమందు ధూపద్రవ్యంబుగను, హారతులనిడునెడ తద్రూపమును, నైవేద్యదానంబున భక్ష్య భోజ్యుని రూపత నొందవలయు - నిదియారవదగు సానురాగమనోర్చనము.

కుద్రగణములను లింగమునందుగాంచిరుద్దామనవాక్యములతో వారిని సమన్మరించుచుంట నేడవదియగు గణప్రణామమగును. అట్టి రుద్రగణంబుల రుద్రానూక్తంబుల స్తుతింపుటయే యెరిమిదవదియగు గణస్తుతియగును.

ఎవ్వారికృత్యంబులు పరమేశ్వరునకే యాశ్చర్యమును కల్పించునో నట్టి ప్రాముఖ్య లీలానముద్రికంబున సాధకుడు మునింగి ఆనంద మొందుట గణలీలానందనిమగ్నతయను నవమావధానమగుచున్నది.

శాహ్మభిక్షంతరములదృఙ్మనంబులచే లింగమెల్లపుడు లగ్నమైయున్నందున సర్వకాల సర్వావస్థలందును లింగేతరము నెఱుంగకుంటయే పదియందగు నవధానమై లింగనిమగ్నతయన ప్రసిద్ధమై దనరి అణిమాద్యప్రసిద్ధిదములును ముక్తిదములగుచున్నవి

కాఁభవీయ సూత్రోగ్నిధితమై పట్టలాలతృకమగు శివపూజా విధానము కారణాగమమున మహాపూజ - గురుపూజ . లఘుపూజ. అవసరపూజయను భేదములచే నాల్గు విధములుగఁ జెప్పఁబడినది. ఉత్తముండు మహాపూజను, మధ్యముండు గురుపూజను, ఆశక్తుండు లఘుపూజను జేయవలయును. భోజనార్హములయిన మధ్యాహ్న సాయంకాలములయందే యీపూజలు చేయవలయును. భోజనమున కయోగ్యములగు ప్రాతఃకాలాదులయందు - అవసరార్హము చేయవలయును.

వేదమండధికారములేని స్త్రీలు మున్నగువారు తాంత్రిక విధానముతోటి శివపూజ నాచరింపవలయును. 'ఆచారలింగ ముఖాయనమః' యని మొదలుగా నివేదన చేయవలయును.

'జాతకే మృతకేనాపి సత్యాద్యం శివపూజనం' జాతాశౌచ మృతాశౌచములయందును శివపూజ నిడువరాదు. లింగమునందు లా బుద్ధియు - ప్రసాదంబున పదార్థచింతయు - తీర్థంబున జలభ్రాం

తియ నెవనికీ గలుగుచున్నదో యతఁడు బ్రహ్మహత్యాది పాపములకు గురియగుచున్నాఁడని శంకర సంహితయందుఁ గలదు.

షట్ఫలపూజ:- సర్వమునకు మూలకారణమయిన పరబ్రహ్మ మగునే మహాలింగముగలదో, శైవశాస్త్రునిదులా పరశివుని షట్ఫల పరబ్రహ్మశ్వరుగ - నాచారాది భావలింగ పర్యంతమయిన నవలింగస్వరూపునిగను సర్వలింగాంతర్గతయఖండలింగ స్వరూపునిగను గీర్తించి యుపాసించి కృతకృత్యులగుచున్నారు. 'ఏకవవ పరంబ్రహ్మ సచ్చిదానందలక్షణః! శివ తత్త్వం శివాచార్యాః స్థలమిత్యాహురాదరాత్।' ఒక్కండ్రై సచ్చిదానంద స్వరూపుండ్రై పరతత్త్వంబైన శివుని శైవాచార్యులు స్థలమని వ్యవహరించిరి. 'స్థలం నామపరం తత్త్వం శివ రుద్రాది సంజ్ఞికం' శివరుద్రాది సంజ్ఞికమే స్థలనామకమైయున్నది. ఉపాస్యోపాస్యధర్మములచే నాస్థలమే లింగస్థలమనియు - సంగస్థలమనియు రెండువిధములుగ నయ్యెను. 'లింగస్థలముపాస్యంస్యాదంగస్థలముపానకః' లింగస్థలముపాస్యమును - అంగస్థల - ముపానకమునయ్యెను. 'లింగస్థలం శివస్సాక్షాత్ జీవత్త్వంగస్థలం భవేత్' లింగస్థలము శివుఁడనియు - సంగస్థలము జీవుఁడనియు లింగాంగస్థలైక్యమే శివజీవైక్యమనియు నిర్దేశింపఁబడినది. లింగస్థలములు నివృత్తి భావంబులును - అంగస్థలములు వృత్తి భావంబులునై యున్నవి అంగస్థలమును జీవుని ననుగ్రహించు నిమిత్తమే లింగస్థలము - ఇష్ట - ప్రాణ - భావములను మూడు రూపములుగ విభజింపఁబడియెను. అందు - ఇష్టలింగము స్థూలమును - ప్రాణలింగము సూక్ష్మమును - భావలింగము కారణమునై యిట్లే క్రమముగా దేహ - ప్రాణ - ఆత్మికములను బిందు - నాదకళాత్మికముగను - తత్త్వమసియను బదార్థరూపముగను - సత్ - చిత్ - ఆనందాత్మకముగను నయ్యెను.

‘నిష్కళం భావలింగంస్యాత్ భావగ్రాహ్యం పరాత్మకం
ప్రాణలింగం మనోగ్రాహ్యం భవేత్సకలనిస్కళం సకలం దృక్కభా
గ్రాహ్యమిష్టలింగం ప్రకీర్తితం’ నిష్కళమగు భావలింగము భావము
చేతను - సకలనిష్కళమగు ప్రాణలింగము మనస్సుచేతను - కళా
యతమగు ఇష్టలింగము దృక్కుచేతను నెరుంగఁదగినది. ఇష్టలింగ
మును బూజింపుచుఁ బ్రాణలింగమును ధ్యానింపుచు భావలింగమును
భావింపునాతఁడు మృత్యుపాశముల భేదించి ముక్తుఁడగుచువ్వాడు.

‘భావాదిలింగతితయం ద్వివిధం ద్వివిధం భవేత్ భావలి
ంగం మహాలింగ ప్రాసాదాభిఖ్యకం భవేత్ ప్రాణలింగంచ సచర
శివలింగద్వయం భవేత్ ఇష్టంతుగురులింగాఖ్య మాచారాఖ్యం
ద్వయం భవేత్. భావప్రాణేష్టములను మూడులింగములలో భావ
లింగము మహాలింగ ప్రాసాదలింగములుగను - ప్రాణలింగము శివ
లింగ చరలింగములుగను - ఇష్టలింగ మాచారిలింగ గురులింగములు
గను విభక్తములై యారువిధములై పట్టనసంజ్ఞనందుచు - ఆచార
లింగ - గురులింగ - శివలింగ - చరలింగ - ప్రాసాదలింగ - మహా
లింగములయ్యెను.

అంగిస్థలమును నిట్లే క్రమముగ త్యాగ యోగ భోగాత్మికమునై
స్థూల స్థూక్ష్మకారణరూపముగను - విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞనామకమునై
జాగ్రత్స్వప్న సుషిప్త్యవస్థలంగూఢి వరుసగ నొక్కొక్కటి రెండు
స్థలంబులయ్యెను. అందు త్యాగాంగము భక్తమోహేశ్వర స్థలంబులు
గను - భోగాంగము ప్రాసాద ప్రాణలింగి స్థలంబులుగను - యోగాం
గము - శరణ - యైక్యస్థలంబులుగనై భక్త - మోహేశ్వర - ప్రాణ
లింగ - ప్రాసాదశరణ - యైక్యస్థలంబులని యారు విధంబులయ్యెను.

శివునితోసహ భోగంబులనుండటచే భోగాంగమనియు - శివ
యోగ నుఖంబున నుండుటచే యోగాంగమనియు - సంసారభ్రాంతి
వీడుటచే త్యాగాంగమనియు సంగస్థలమువ్యవహరింపఁబడుచున్నది.

గ్రంథాంతరమున భక్తాదిషట్ఫల నిర్వచనసంధర్భమున నియమములలో గూడి యానసస్థిత్యముకలవాడు భక్తుడును . చరాచరలయస్థానమై యొప్పెడి లింగమును నాకాశసంజ్ఞకముగ నెరుగువాడు మాహేశ్వరుడనియు - ఆయాకాశంబున బ్రాణమెవనికి విలీనమైయుండునో యాతడు ప్రాణలింగియనియు ప్రత్యాహారముతో గూడినవాడు ప్రసాదియనియు - ధ్యానధారణములతో గూడినవాడు శరణుడనియు - శివోహమను భావమున సమాధి నిమగ్నుడగువాడు లింగై క్కుడనియు వచింపబడియెను అష్టాంగయోగముల్లు పట్టులుడై భూజలాగ్ని వాయ్వాకాశ ఆత్మాంగములగు ఆధారస్వాధిష్ఠానముణి పూరక అనాహతవిశుద్ధ ఆగ్నేయ చక్రింబుల ఆచారాది షష్టింగోపాసకుడై మహాలింగాంగ సంధాన చతురుడగు ప్రాణలింగియందు సహజములై యున్నవి.

మహాలింగమెట్లుల రెండువిధములగు స్థలములుగ విభక్తమయ్యెనో - యందలి శక్తియు లింగస్థలమునఁ గళారూపముగ - అంగస్థలమున భక్తిరూపకముగ రెండువిధములయ్యెను. లింగాంగస్థలముల రెంటును నాశక్తియు భక్తియు నారారు విధములయినవి. లింగస్థలంబునందలి శక్తి - చిచ్ఛక్తి - పరాశక్తి - ఆదిశక్తి - ఇచ్ఛాశక్తి - జ్ఞానశక్తి - క్రియాశక్తియను శక్తులరూపముగను - అంగస్థలంబునందలి భక్తి సద్భక్తి నైష్ఠికీభక్తి అవధానభక్తి - అనుభవభక్తి - ఆనందభక్తి - సమరస భక్తులను భక్తిరూపకములుగనుండి యుపాసనావిధానములై లింగాంగసంయోగ సాధనములయినవి.

ఉపాసోపాసక - పూజ్యపూజక - సాధ్యసాధక - గురుశిష్య - శివాత్మానములయిన పూర్వోక్త లింగాంగములలో గురూపదిష్టవశమున త్యాగాంగమున - మహాలింగమున, యోగాంగమున - ప్రాణలింగమును, భోగాంగమున బావలింగమును మనోహృదయంబుల మహాలింగమును, శ్రోత్రీవాగింద్రియములఁ బ్రసాదలింగమును,

దృక్పాణేంద్రియములఁ జరలింగమును, దృక్పాణేంద్రియముల శివ
లింగమును - జహ్వోపస్థల గురులింగమును, పాయునాపికేంద్రియం
బుల నాచారలింగమునుఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడినవి. ఇట్లు సర్వేంద్రియం
బులయందుఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన ఆచారాది లింగముల భావింపుచు
నాయా యింద్రియవిషయంబుల నాయాలింగముల కర్పింపుచు సర్వ
మును మరచి క్రమముగా నఖండమగు మహాలింగమును పాసింపుచు
లింగాంగ సంబంధ పదత్రయంబుల గుర్తెరింగి సాధకుఁడు శివపాయ
జ్యమును బొందుచున్నాఁడు. ఇద్దానినే సర్వాంగలింగ సాహిత్యమని
శిష్టులువచించిరి.

శైవసిద్ధాంత శిఖామణియందర్శనావిధి యావిధముగఁ జెప్పఁ
బడినది. భక్తమహేశ్వర ప్రసాది ప్రాణలింగ శరణైక్యస్థలంబులను
నారింటియందు - ఆచారలింగోపాసకుఁడైన భక్తుని యంగస్థలంబు
ఘ్రాణాంగంబు. అతనిభక్తి సద్భక్తి. ఆయనహస్తంబు నుచిత్ర
హస్తంబు. తదవ్యత్తిగంధవిషయంబు కాన సాధకుఁడు భక్తస్థలము
నందుఁ గ్రియాశక్తియుక్తుఁడై ఘ్రాణాంగమందున్న - ఆచారలింగ
మను సద్యోజాతముఖంబున సద్భక్తిచే గంధమను ప్రసాదమును
చిత్రమను హస్తముచే నర్పింపవలయును.

గురులింగోపాసకుఁడైన మాహేశ్వరుని యంగస్థలంబు జహ్వం
గంబు. అతనిభక్తి నైష్ఠికీభక్తి. ఆయనహస్తంబు బుద్ధిహస్తంబు
తదవ్యత్తిరసవిషయంబు కాన మాహేశ్వరస్థలమునందు జ్ఞానశక్తి
యుక్తుఁడై జహ్వంగంబునందలి గురులింగమను వామదేవముఖంబున
నిష్టాభక్తిచే రుచియను ప్రసాదమును బుద్ధియను హస్తముచే నర్పింప
వలయును.

శివలింగోపాసకుఁడైన ప్రసాది యంగస్థలంబు నేత్రాంగంబు.
అతనిభక్తి అవధానభక్తి. ఆయనహస్తంబు అహంకారహస్తంబు
తదవ్యత్తిరూపవిషయంబు. కాన ప్రసాదిస్థలమునందు - యిచ్ఛా

శక్తియుక్తుడై నేత్రాంగమందలి శివలింగమను అఘోరముఖంబున -
అవధానభక్తిచే రూపమును ప్రసాదమును - అహంకారమును హస్త
ముచే నర్పింపవలయును.

చరలింగోపాసకుడైన ప్రాణలింగి యంగస్థలంబుత్వంగంబు,
అతనిభక్తి అనుభవభక్తి. ఆయన హస్తంబు మనోహస్తంబు.
తద్వృత్తిస్పర్శవిషయంబు కాన ప్రాణలింగస్థలంబునందు - ఆదిశక్తి
యుక్తుడై త్వంగమందలి చరలింగమను తత్పురుషముఖంబున -
అనుభవాకారభక్తిచే స్పర్శయను ప్రసాదమును మనస్సనడి హస్త
ముచే నర్పించవలయును.

ప్రసాదలింగోపాసకుడైన శరణనియంగస్థలంబు శోత్రాంగ
గంబు. అతనిభక్తి ఆనందభక్తి. ఆయన హస్తంబు సుజ్ఞానహస్తంబు
తద్వృత్తిశబ్దవిషయంబు. కాన శరణస్థలమునందు పరాశక్తిసహితుడై
శోత్రాంగమందలి ప్రసాదలింగమను - యీశానముఖంబున ఆనం
దాకారభక్తిచే శబ్దమును ప్రసాదమును సుజ్ఞానమును హస్తముచేత
నర్పింపవలయు.

మహాలింగోపాసకుడైన యైక్యని యంగస్థలంబు హృదయాం
గంబు. అతనిభక్తి సమరసభక్తి. ఆయన హస్తంబు సద్భావ
హస్తంబు. తద్వృత్తి సంకల్పవిషయంబు. కాన - యైక్యస్థలము
నందు - చిచ్ఛక్తియుతుడై మనస్సునందలి మహాలింగమను పరశివ
ముఖంబున సమరసభక్తిచే సంకల్పమును ప్రసాదమును సద్భావమును
హస్తముచేత నర్పించవలయును.

ఇట్లు షడ్విధభక్తిస్థలముల నభ్యాసపూర్వకంబుగాఁ బూర్వ
స్థలంబుల నతిక్రమించి యుత్తరోత్తర స్థలంబుల నాక్రమింపవల
యును.

తనకు భోగ్యమగు పదార్థము స్థూలమనియు - పృథివిక్
మనియు - ఆంశమనియు మూఢవిధములు. స్థూలమునకు రూప

మనియు - ప్రీతివిక్రమునకు రుచియనియు - ఆనందమునకు తృప్తి
యనియు నామాంతరములు.

ఇట్టి సమిష్టిరూపంబైన త్రివిధార్పణములలో స్థూలుండగు
విశ్వండు స్థూలాంగమందున్న యిష్టలింగమునకు రూపార్పణ మొన
ర్చియు - మాత్స్యండుగ తేజసుండు నూత్నాంగమందున్న సాక్షిలిం
గమునకు రుచ్యర్పణమొనర్చియు - కారణరూపుడగు సాక్షిండు -
ఆత్మాంగమందున్న భావలింగమునకు - తృప్త్యర్పణమొనర్చియు -
'ప్రసాదద్వారాముక్తిః' యను ప్రమాణము ననుసరించి బంధ
ముక్తుడై పరమేశ్వరానుగ్రహము పొందుచున్నాడు. ఇదియే పర
మోత్కృష్టమగు శివారాధనయగును.

'సమర్పణం ద్విధాప్రీతం అర్చాంగం సార్వకాలికం సమ
ర్పణే సమర్పణే రుచింభావేనాన్యథా' శరణాఖ్యస్తతేష్వేవ సమర్ప
ణం వట్ఖిలాత్మకం' పూజాంగమనియు - సార్వకాలికమనియు సేవ
ల్లింగార్పణము రెండువిధములు. పూజాంగములగు అర్పణమునందు
రుచ్యాదుల భావనచేతనే యర్పింపవలయును. క్రియచే నర్పింపఁ
పూడదు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందును సంభవించుచున్న శబ్దాది
కలవిషయములున్న యాయాలింగముల కర్పించుట సర్వాంగలింగ
సాహిత్యమునకు సాధకముగాన నుచితమగును. అట్లే పూజాకాల
మునఁజేరఁగ నర్పణమందును రుచ్యాదులను గ్రియచే నర్పించునెడలఁ
బూజాంగములగు ననంతరోపచారములకు భంగముగలుగును గావున
భావముననే చేయవలయును. వట్ఖిలాత్మకమగు సమర్పణమును
శరణస్థలమందుఁ జేయవలయును.

లింగధారణము:- లింగమహాపురాణమున 'కస్యపాత్రి భరద్వాజగౌత
మూద్యానమార్షయః| ధారయంతి సదాలింగ ముత్తమాంగే విశేషతః|
సారాయణోపి భగవాన్ దేవో బ్రహ్మాదయోనఃసఖాః ధారయన్తురత్త
మాంగేషు శివలింగమనామయం| లక్ష్మీ సరస్వతీ ముఖ్యాః స్వకిరీటా

ర్వదేశికే ధారయంత్యప్రమాదేన శివలింగ మహర్నిశం! కశ్యపాది మహర్షులును - బహ్మదిదేవతలును - సరస్వత్యాదిశక్తులును - ఉత్త మాంగములందును - కిరీటోర్వదేశములందును లింగమును ధరించిరినియు - 'మల్లింగం మస్తకాద్యంగే ధృత్వాశక్రపురోగమా జేవాః మాలింగ మధ్యస్థం సంపూజ్య స్వపదాభియః' శక్రాదులును - మస్తకాద్యంగముల లింగమునుధరించి పూజించి స్వపదంబులనందిరను శివవాక్యము శంకరసంహితయందుఁగలదు.

‘అమృతస్య దేవధారణోభూయానం’ - ‘సర్వలింగగ్న్యాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రం’ ‘అయంమహస్త్వా భగవాన్’ ‘ఇవమూర్జితః పసానియచ్ఛత’ మొదలగు శృతినాక్యములు లింగాధారణయ విధింపుచున్నవి.

శ్రీకరభావ్యమున బ్రాహ్మణులకు శివుఁడుదేవుడు - ‘తస్మాత్ తల్లింగధారణం కర్తవ్యం’ ఆకారణముచేత నాదేవ ధారణము కర్తవ్యమనియు - (శివుఁడు బ్రాహ్మణుడై పమనుటకు “త్వందేవేషు బ్రాహ్మణః - అహం మనుష్యేషు బ్రాహ్మణః - బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణముపధావతి” అని శృతి వచింపుచున్నది) కావున లింగ స్వరూపుఁడగు శివునిధరించుట బ్రాహ్మణధర్మమనియు - 4 గాత్రముల భృత్యునకుఁ ప్రభుదిష్టాముల నెటులు ధరింపవలయున్నదో, యటులే ప్రభువును - దేవుఁడునగు లింగమును - భక్తులుద్రాక్షులను - ధరించుట భక్తునకు యావశ్యకమని యేర్పడుచున్నదనియుఁగలదు.

గాతముఁడు ‘ముఖేమంత్రం హృదిధ్యానం మస్తకే లింగ ధారణం! శిఖానూత్రం తథాభిన్న ఏతద్బ్రాహ్మణలక్షణం’ ముఖమునఁ బంచాక్షరియు - హృదయమున శివధ్యానమును - మస్తకం

మహాలింగం పాణిమతేత్రితి మంత్రితః' పవిత్రముజేయునదిగానఁ బవిత్రము చెప్పఁబడు లింగము సర్వకాలములయుండును ధరింపఁదగినది అధర్వణవేదమున లింగధారణము మోక్షదాయకమైనదనియు - యజుర్వేదమున సర్వలింగస్థాపయతియనియు లింగధారణము ప్రశంసించఁబడుచున్నది.

‘ఇషామూర్జితపసానియచ్ఛత వృతమేతచ్ఛాంభవం’ ఇష్ట లింగధారణమును శాంభవవృతముగ శృతి విధిపుచున్నది.

లింగధారణము బాహ్యభ్యంతరములచే రెండు విధములుగ నున్నది. ‘అంతర్ధారయితు శక్తోహ్యశక్తోవాద్విజోత్తమః సంస్కృత్య గురుణాదత్తం లింగంధార్యమురస్థతే ఇష్టలింగమిదాఖ్యాత సురిష్టపరి హరకం బాహ్యేచధారయేల్లింగం తద్రూపమితినిశ్చయాత్’ అంతర్ధారణమందు శక్తుఁడైన నశక్తుఁడైనను గురువుచే సంస్కరింపఁబడి యివ్వఁబడిన సురిష్టపరిహరకమగు నిష్టలింగమును బాహ్యలింగమున ధరింపవలయు. అంతర్లింగరూపముగ భావింపవలయును. ఇటుల శంకరసంహితయందుఁగలదు.

సామవేదమునందలి జై గిషవ్య శాఖయందలి సదానందోపనిషత్తునందు ‘అంతర్ధారణశక్తోహ్యశక్తోవాద్విజోత్తమః సంస్కృత్య గురుణాదత్తం శైలం లింగమురస్థతే ధార్యం.....ముక్త్యర్థం బ్రాహ్మణశ్చేష్టుండు జ్యోతిర్లింగాను సంధానమాదు శక్తుఁడుగాని యశక్తుఁడుగాని ముక్తికొఱకు గురుదత్తమును - మడఁపాది సంస్కార రూపమున సంస్కరింపఁబడినదియు శైలమగులింగమును వక్షస్థలంబున ధరింపవలయునని యాదేశింపఁబడినది.

శైలపపిదాంత శిఖామణియందును ‘ధారయేచ్ఛాంకరం లింగం శరీరేపాణియోగతః లింగస్యధారణా పుణ్యం సర్వపాప ప్రణాశనం’ సర్వపాపహరమును పుణ్యదమునైన లింగమును శరీరమందుఁ బ్రాణ

యోగమునఁ (అనగా ప్రాణమే లింగమును భావనచేత) ధరింప వలయుననియున్నది.

అధర్వణ వేదమందలి యైశ్వర్యశాఖయందు 'యోవాసుహ స్తార్చితలింగమేకం పరాత్పరం ధారయతేచరిత్యం విప్రీక్షత్రియో వాత్సైవలభ్యః పరమేశ్వరోసా నిరంజనం పరమం సామ్యముపైతి దివ్యం' బ్రాహ్మణుడుగాని క్షత్రియుడుగాని యెవ్వఁడు వామ హస్తమునఁ బూజువఁబడిన లింగము నెల్లపుడు ధరింపుచున్నాఁడో వానికిఁ బరశివుఁడు పొందశక్యమైనవాఁడగును అనగా దోషరహితుఁడును - నిరంజనుఁడు నగు శివుని సాయుజ్యమందునని చెప్పఁబడియెను.

పవిత్రమగు లింగధారణమువలనఁ గాయశుద్ధియు నాత్మ శుద్ధియు - మోక్షప్రాప్తియు సంభవింపుచున్నవి.

'స్ఫూటికాదీని లింగాని శక్తియుక్తానిచార్యయేత్' పంచనూత్రాత్మికం లింగం పూజయే దిప్తసిద్ధయే! నన్యూన మధ్ధాంగుశతోధికం నాంగుశమానతః! పంచనూత్ర సమాయుక్త మిష్టలింగంధ రేతుస్సధిః! అర్ధాంగుశముకంటే దక్కువకానిదియు సంగుశముకంటే సధికము కానిదియు - పంచనూత్ర ఘటితమునఁపి లింగమును శక్తియుక్తమగు స్ఫూటికాది వికారమగుదానిని ధరించి పూజింపవలయునని మకటోత్తరమునఁగలదు.

పంచనూత్ర వికారమునుగూర్చి గౌతమీతంత్రమిటుల ప్రకటించుచున్నది. 'లింగమస్తకవిస్తారో లింగోచ్ఛాయసమోమతః! పరిధిస్తత్రగుణితః తద్వత్ప్రీతంవ్యవస్థితం ప్రాణాళికాతదైవస్యాత్ పంచనూత్ర వినిర్ణయః! లింగమస్తకవిస్తారం లింగోచ్ఛతాసమంకృతాప్త తత్త్రిగుణనూత్రప్రేష్టనార్హం లింగస్థాల్పంకృతాప్త తత్పమం వృత్తంచ తురశ్చంవావీతం విస్తారమధశోచ్యర్థంచ కుర్యాత్! వీరోచ్ఛతాత్ లింగోచ్ఛతాతోద్విగుణా! వీరమధ్యే లింగాద్విగుణస్థూలం! వీరోచ్ఛ

తాత్ తృతీయాంశేన కంతం కృత్వాతస్యోర్ధ్వం అధశ్చనమం వప్రి
 ద్వయంత్రయంవా కృత్వాలింగవిస్తార స్థానశేపి వీతోపరిభాహ్య
 మేఖలాంకృత్వా తదంతస్సం లగ్నం తత్సమీఖాలంకృత్వా పీతాద్భ
 హిర్లింగ సమద్భ్రాం వీతార్ధదీర్ఘింవా మూలే దైర్ఘ్యసమవిస్తారాం
 తృతీయాంశేన మధ్యేఖాలం వీరవత్సమేఖలాం ప్రాణాళికాంకుర్యాత్
 బూర్వోక్త విషయార్థవిచారమిటు ధర్మసింధువునఁగలదు. లింగము
 యొక్క పొడవును - లింగము వెడల్పు - లింగమువలమును - వీరము
 వెడల్పులును - సోమసూత్రముకొలతయునను నివి. పంచసూత్రములు.
 అందు లింగము శిరస్సునందు విస్తారము లింగము పొడవుతో సమ
 ముగాఁజేసి దానికి మూడురెట్లు సూత్రము చుట్టుటకఁ దగినటుల
 లింగముయొక్క వలముచేసి, లింగముచుట్టును - లింగవిస్తారముతో
 సమమయిన విస్తారముగలిగి, వర్తులమయిన వీరము చేయవలయును.
 వీరము పొడవు లింగమునకు ద్విగుణమై యుండవలయును. వీరము
 ప్రక్కనంటి యుత్తరభాగమునఁ బ్రాణాళిక యనగా సోమసూత్రము
 లింగముపొడవుతో సమమయిన పొడవును మొదటిభాగములో నట్టి
 పొడవుతో సమానమయిన కొలతగల వెడల్పును గలదియై తుదిని
 దానిలోనగము వెడల్పు గలుగునటుల తగ్గించి కాలువవలె సోమసూ
 త్రము చేయవలయును. లింగము పొడవునకు మూడురెట్టులు వీరము
 పొడవు ఉండవలయునని కొందరు - యింక వీరమధ్యమందు లింగవ
 కంటె రెండురెట్టులు సూత్రము వలమగునట్లు వీరము పొడవు
 మూడవవంతు కంతాకారముగఁ జేయవలయును. కంతము
 సూర్వాధోభాగములందు సమమయిన యొడ్డులేర్పరచి వీరము పై
 భాగమున లింగవిస్తారములో నారవభాగమునకు సరిగా మేఖలవలె
 చుట్టును మెరకవదిలి దానిప్రక్కన దానితో సమమయిన లోతుగాఁ
 బల్లముచేయవలయును. ప్రాణాళికయందును వెడల్పులో మూడవ

వఱు లోతుగల పల్లముచేయవలయును. వీరమందు మేఖలముగూడ నేర్పరుపవలయును.

విద్యేశ్వరసంహితయందు 'నాదోలింగమితిజ్ఞేయం బిందువీర ముదాహృతః! బిందునాదయుతం రూపం లింగాకార మిహోచ్యతే! లింగం శివమితిజ్ఞేయం వీరశృక్తిరుదాహృతః' నాదము లింగమనియు బిందువు వీరమనియు బిందునాదాత్మికమైనదై బిందురూపమగు వీర ముతోఁగూడి సశక్తికమయిన నాదరూపమగు లింగమే శివుఁడై యున్నందున సశక్తికమగు లింగార్చనమే చేయదగినదను యర్థము ప్రకటికృతమగుచున్నది.

'శివాధిక్యే భవేన్నృత్యశృక్త్యాధిక్యే ధనక్షయః! శివశక్తి సమంలింగం భక్తిముక్తిఫలప్రదం' లింగమధికమగుచో మృత్యువును శక్తి యధికమగునేని ధనక్షయమునుగలుగును. లింగము పాను వట్టము సమముగానున్న లింగమును బూజించిన భక్తుఁడు భక్తిముక్తులనొందుచున్నాఁడని మఱుటోత్తర శివాగమమునఁగలదు.

ఎప్పుడు గురుఁడు దీక్షనొసఁగి లింగమును ధరింపఁజేయునో యది మొదలుకొని ప్రాణలింగముల కవినాభావముగలిగి లింగైక్యఁడై భక్తుఁడుండును. వాతూలాగమమున మూలమంతోప్రచేశ మొనర్చి గురుఁడు శిష్యునకు లింగము నొసఁగవలయును. ఆలింగ మనంత తేజోమయమయినది. అందు శివసంయోగము గావింపఁబడినది. లింగమునందుఁ బ్రాణమును - ప్రాణమందు లింగమును సంయోజనముచేయఁబడినవిదప నది ప్రాణలింగమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇట్టియవి నాభావసంబంధమునకే యైక్యమని యర్థము గలదు. మఱియు దీక్షాకాలమున హేళిప్యా! 'లింగంతప్రమేవాసి' లింగము నీవేయని లింగాంగసంయోగవిధియు నుపదేశింపఁబడుచున్నది. స్కాందపురాణమునందును వీరమునందున్న లింగమున శిష్యప్రాణముల నుంచవలయును. ఆలింగమాలని ప్రాణములయం

జుంచవలయునని చెప్పబడినది. పాణినియోలే లింగము ధరింపఁ దగినదగుట యిదియే పాణిలింగముని గురుఁడు శిష్యునకు లింగము నొసంగి పాణిజేష్ఠలింగముల యైక్యతను దెలియఁజేయుచున్నాఁడు. పాణిశబ్దమందుఁ బాణిభావము విడువఁదగినది. పాణిమునందు లింగమెపుడు ప్రతిష్ఠింపఁబడుచున్నదో యప్పటినుండియుఁ బాణిజేష్ఠ లింగములయందు భేదభావములేఁచుటతప్పగును. పాణిమున లింగముచు - లింగమునఁ బాణిమును దృష్టిపాతశక్తి పాతములతోఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడును. పాణిముతోఁగల సాయుజ్యమే పాణిలింగ మగుచున్నది. ఇట్లు పాణిజేష్ఠలింగ రహస్యము శంకరసంహితయందుఁ గలదు.

‘ధారయంతోనరాః స్థూలం కారణం సంప్రయాంతిహి’ ఇద్దాననే నరుఁడు స్థూలలింగమును ధరించి కారణమునే పొందుచు న్నాఁడనియు - ‘కీటోభ్రమరయోగేన భ్రమరోభవతిధృవం! మాన వశ్చివయోగేన శివోభవతి నిశ్చయం’ భ్రమరకీటకన్యాయము ననుసరించి శివయోగమున శివుఁడగుచున్నాఁడనియు లింగధారణ ప్రశంస యందు లింగమహాపురాణమునఁ జెప్పబడినది.

జ్ఞానుల కీలింగధారణముతోఁ బనియేమున్నదని తలంచఁ గూడదు. అంతర్లింగారాధన మొనర్చుచున్నను బాహ్యలింగమును గూడ సర్చింపవలయునని శృతియే వచించెను. ఏది మనస్సుతో ధ్యానింపఁబడుచున్నదో యది వాక్కుతోఁ బలుకవలయును. ఏది నోటితో నుచ్చరింపఁబడుచున్నదో తదనుకూలముగఁ జేతితో బాహ్య మునఁ గర్మనాచరించి తీరవలయునని శైవశాస్త్ర నిర్ణయము ఈ యర్థమే ఋగ్వేదమున ‘అంతరిచ్ఛంతితంజనేరుద్రం పరోమసీషయా గృభ్నంతి జిహ్వయాశనం’ అస్యార్థః అంతః హృదయాకాశే! ఇచ్ఛంతి జనే జనేషు! తం రుద్రం పఠం బాహ్యోపాసన మసీషయా బుద్ధిపూర్వక హృదయస్థితోపాసనాత్! తపవాన్నమన్నంతి అంతరా

రాధసస్య బహిరారాధనం ఇతి శివజ్ఞానశేఖరే ఉదాహృతం! ఏరుద్రుఁడు మనస్సునందు భావింపఁబడి పూజింపఁబడుచున్నాఁడో యాతనిని బాహ్యమందును బూజింపవలయునని యిట్లు యేర్పడుచున్నది.

శివరహస్యమున 'సక్రియా రహితం జ్ఞానం సజ్ఞాన రహిత క్రియా : నావశ్యస్సంధకోదగః పశ్యన్ దగ్ధశ్చపంగుకః' అగ్నిజ్వలన సంయోగాత్ ఉష్ణం భవతి వారిచ జ్ఞానముతః క్రియాబాహ్యః ఏకే భావసమన్వితా యథాజలం తథాకుంభే బహిరగ్నిప్రభావతః! క్రియ లేక జ్ఞానమును జ్ఞానము లేక క్రియయును గూడవు. అట్లు గానిచో జూడఁజాలక గుడ్డివాఁడును జూచుచుఁ గుంటివాఁడు నగ్నిలోఁబడినట్లుండును. అగ్నిసంయోగమున ఘటస్థమగు నీరు క్రొగిసటుల బాహ్యమందుఁ జేయఁబడు నిష్టలింగారాధనముతోఁ గాని యంతస్సులోని ప్రాణలింగారాధనము ఫలోన్ముఖము కాఁజాలదు. కాన జ్ఞానులకై నను యిష్టలింగధారణ మావశ్యకమే యగుచున్నది.

ఇష్టలింగధారణమున పదే పదే దుష్టవ్యాపారములనుండి మరిలింపఁబడియు - మనోసృష్టలత చెందియు - ననుక్షణము పరమదైవమగు పరమేశ్వరస్మరణ స్ఫురణనొందియు - నామహనీయుని సదుపదేశ గ్రంథములగు వేదాదులయందును - తద్ధర్మములగు శివార్చనాది కృత్యంబులయందప్రమాదత నొందియు శిష్టపూజనీయుఁడును బవిత్రుఁడునై సర్వలింగాంగ సిద్ధిఁబడసి జీవభావనివృత్తి నొంది మానవుఁడు నిరంతర శివజీవైక్యాను సంధానముగల వాడగును.

పరమోత్కృష్టమగు నిట్టి ధర్మాచరణమున ససాధ్యమగున దెద్దియు నుండఁజాలదు.

పాదోదక ప్రసాదములు:- 'అకాలమృత్యుమగ్రం సర్వవ్యాధి నివారణః | సర్వపాపోపశమమం శుభోః పాదోదకం శుభం' అకాల మృత్యువును హరించునదియు సర్వవ్యాధి నివారణమును సర్వపాపోపశమమునై శివపాదోదకము ప్రసిద్ధమగుచున్నది. పవిత్రమగు పాదోదకమును శిరస్సున ధరించి మానవ్రుడు సర్వతీర్థస్నానమునఁ గలుగు ఫలములనందుచున్నాఁడు. అభిషేకజలపానమున శరీర కుష్టాదులగు మహావ్యాధులనుండి మానవ్రుడు రక్షింపఁబడునని యాయుర్వేదమున వచింపబడుచున్నది. సంసారబంధముక్తినిఁ గోరు వాఁడు గురుచరేశ్వరుల పాదోదకము గ్రహింపవలయునని చంద్ర జ్ఞానమునగలదు.

కాశీఖండమందు 'స్నాపయిత్వావిధానేన యోలింగస్నానోదకం త్రిః పితేత్త్రివిధం పాపం తస్మేహాశువినశ్యతి' లింగాభిషేకతీర్థమును ముమ్మారు గ్రహించువానికి త్రివిధములగు పాపములు శీఘ్రముగా నశించునని గలదు. బ్రహ్మాండపురాణమందు 'పుకం ధూద మహాతీర్థం గంగాచ యమునానదీ సర్మదాసరయూర్వేత్త్రివతీ గోదావరీనదీ సదాసన్నిహితాస్తేతా శ్శుభో స్నానోదకే మునే శంభో స్నానోదకం సేవ్యం సర్వతీర్థమయంహియత్ ధారణాత్పాప సఃఖాతైస్తక్షణాదేవముచ్యతే' సర్వతీర్థంబులును శంభుస్నానోదక మందుండుట కతన నట్టి తీర్థంబును శిరంబునఁ జల్లుకొని సేవించు వాఁడు సర్వపాప విముక్తుఁడగుచున్నాఁడని గలదు.

జాతాలమందు శంభు పాదోదకమును బూచించి ఇయంమే గంగేయమునే యను మంత్రముచే నభిమంతించి కమ్మిద్రాయేతి... యను మంత్రముచే సమ్మార్జనముచేసి ఋతగ్ంసత్వం పరంబ్రహ్మ... యను మంత్రముతోఁ బ్రాశనముచేయవలయుననియు నట్టివాఁడు పూర్వోత్తరులగు పదితరములవారినిఁ దరింపఁజేసి తానును దరింపు చున్నాఁడనిగలదు. ఉపవాస సమాప్తానికి ప్రాజాపత్యయుతానిచ

శివప్రసాద సిద్ధస్య కోట్యంశేనాపినోసమాః ప్రాజాపత్యయుతములగు సహస్రయువవాసములఫలమును శివప్రసాదసిద్ధుని కోట్యంశతోనయిన సరిపోవజాలదు 'శివేనభుక్తం భుంజీయాత్ తత్ప్రీతంహిజలంపిచేత్ శివాఘ్రాతం సదాజిఘ్రే దేవధర్మస్సనాతనః' శివునికర్పింపక నెద్దియైన తాననుభవించరాదనియు 'భుంజంతే యేతుసమ్మాథా స్త్యం బకాయాసమర్పితంతే భుంజంతే కిమీనేనాం న్యథోగచ్ఛంతిశాశ్వతం' యట్లనుభవించిన మూఢులధోగతి నందుదురని చంద్రజ్ఞానాగమమునఁ గలదు.

వత్రీముగాని . ఫలముగాని - పుష్పముగాని - జలముగాని - యన్నపానములుగాని పరమేశ్వరుని కర్పింపక గ్రహింపకూడవనియు - పరమేశ్వరుని కర్పించిన పదార్థము పరమేశ్వర ప్రసాదమునకు సాధకమయినది గాన ప్రసాదమును నామముగలిగి పరమానంద కారణమగుచున్నదనియు - ముక్తిసాధనమై - శుద్ధ - సిద్ధ - ప్రసిద్ధాఖ్యలు గల శివ గురు చర ప్రసాదములు నిత్యానుభవనీయములనియు - గురుచరులిద్దరు సంభవింపనపుడు శివప్రసాదమునే త్రివిధప్రసాదముగా భావించి గ్రహింపవలయుననియు గురుచరులిద్దరు సంభవించినపుడు చరప్రసాదమునే గురుప్రసాదముగాగూడ భావించి గ్రహింపవలయుననియు చరుఁడులేక గురుఁడుమాత్రము సంభవించినపుడు గురుప్రసాదమునే చరప్రసాదముగాగూడ భావించి గ్రహింపవలయుననియుఁ జంద్రజ్ఞానమునఁగలదు. పాదతిర్థమునుగూడ నిటులే గ్రహింపవలయును.

'వరం ప్రాణపరిత్యాగి శ్చిరసోవాపి కర్తవ్యం న చ పూజ్య భుంజీతశివలింగే మహేశ్వరం లింగార్చనానిద్రవ్యాణి శీయం ప్రమాదతః అస్మిత్థానిద్రవ్యాణి వర్జయేత్ భక్తిమాన్' శివునిఁ బూజింపవలయు - నివేదించవలయు నాహారపదార్థముల గైకొని పాపకారణమని శంకరసంహితములందుఁగలదు.

సారసంహితయందు 'ఏకవవేతియోరుద్రా స్సర్వవేదేషు గీయతే తస్యప్రసాదలేశేన ముక్తిర్భవతిశాలకరి - ప్రసాదభోక్త్రాన్ నిందంతి యేషనాభక్తి సంయుతాన్ తేయాంతి పితృభిస్సార్థం సరకం నాత్రానంశయః' వేదస్తుత్యుడగు నీశ్వరుని ప్రసాదలేశముచేతనే ముక్తిగలుగుచున్నది. భక్తియుక్తులును - ప్రసాదభోక్తలునగువారిని నిందింపువారలు బుధుసహితులై సరకమందుఁ గూలుదురని గలదు.

'శంభోర్నిర్మూల్యకం శుద్ధం భుంజీయాత్సర్వదాద్విజః! అన్య దేవస్యనిర్మూల్యం భుక్త్యాచాంద్రాయణంచరేత్' పవిత్రమౌన నీశ్వర ప్రసాదమును ద్విజులు సర్వదా భుజింపవలయును. అవ్యదేవతల ప్రసాదము గ్రహించినచో చాంద్రాయణము చరింపవలయునని శివ సంహితయందుఁగలదు.

శంకరసంహితయందు 'స్వయంలింగాంగ సంబంధ శ్చివపవ చనాపరః|తస్మాత్తదన్యోభుక్తాన్న మనచ్ఛపాదోదకం త్యజేత్ లింగాంగ సంగినోదేహేశివ స్సమ్యక్ ప్రకాశతే సతతాన్యమరోద్దిష్టం నాన్య పాదోదకం షీపేత్! అతోలింగాంగ సంబంధీ నభుంజీయాత్ కదాచన నాన్యదేవోపభుక్తాన్నం నాన్యపాదోదకం పిబేత్' లింగాంగసంబంధము గలవాడనగా లింగధారి శివుడేగాని యితరుఁడుకాదు. ఆకారణ మున నితర భుక్తాన్నము నితర పాదోదకమును త్యజింపవలయును. లింగధారి దేహమందు శివుండే ప్రకాశించుటకతన నితరదేవతోద్దిష్ట మగు పదార్థమును పాదోదకములనుంచకూడదు. అనగా నితర దేవతోద్దిష్టములగు వాటి నెప్పుడును స్వీకరింపఁగూడదని చెప్పబడినది.

స్వచ్ఛాదలలితభైరవమందు పరమేశ్వర కుమార సంవాద మున 'నిర్మూల్యధారణాత్పుత్రసాలోక్యం లభతేసరః పాదోదకస్య పానేన సామీప్యం లభతేసదా! మత్ప్రసాదోపభోగేన సామీప్యం ప్రతిపద్యతే' నా నిర్మూల్యధారణమున సాలోక్యమును - పాదోదక

పానముచే సామీప్యమును - ప్రసాద గ్రహణంబుచే సామీప్యమును భక్తుఁడు పొందుచున్నాడని యీశ్వరుఁడు కుమారస్వామిఁతో వదించెను.

శివానుభూతమఖిలం నిర్మాల్యం పరిభాషతే! దేవస్వం దేవతాద్రవ్యం! నైవేద్యంచ నివేదితం! చండద్రవ్యం బహిష్టితం నిర్మాల్యం షడ్విధం సృతం! దేవస్వంగామ భూమ్యాది దానదాసీ చతుష్టయం! హేమరావ్యకరత్నాది దేవద్రవ్యమితిస్మృతం! మనసా యచ్చివోద్దిష్టద్రవ్యం నైవేద్యముచ్యతే! శివోపభుక్తసృగ్గంధమన్నపానాదికం తథా నివేదిత మితిప్రోక్తం సురైర్వామునిభిర్నరైః ప్రతిష్ఠితస్యలింగస్య నైవేద్యం యత్సమర్పితం తచ్చండద్రవ్యమిత్యుక్తం పూర్వసంధ్యాసమర్పితం పత్రం పుష్పం బహిష్టిత మితిషడ్విధముచ్యతే! శివానుభూతమగు సర్వము నిర్మాల్యసంజ్ఞచే నొప్పుచున్నది. దేవస్వము - దేవతాద్రవ్యము - నైవేద్యము నివేదితము - చండద్రవ్యము - బహిష్టితము అని నిర్మాల్య మారునిధములు అందుగామభూమ్యాది దానదాసీచతుష్టయము దేవస్వమనియు - హేమరావ్యకరత్నాయలు దేవద్రవ్యమనియు - శివోద్దిష్టమగు ద్రవ్యముగా భావించుట నైవేద్యమనియు - శివోపభుక్తములగు మాలికాగంధములు నన్నపానాదికములు నివేదితమనియు - దేవతలచేగాని - మునులచేగాని - నరులచేగాని ప్రతిష్ఠింపఁబడిన లింగముల కర్పించిన నైవేద్యము చండద్రవ్యమనియు - పూర్వాహ్నమండీశ్వరుని కర్పించి తీసివేయబడినది బహిష్టితమనియు వచింపఁబడుచున్నవి.

‘చండాధికారవత్సేన లింగే తస్యనిషేధతః తదభావాచ్చ బాణాదా నిర్మాల్యం సేవ్యమాస్తి కే! బాణలింగే చరేలోహే రత్నలింగే స్వయంభువి ప్రతిమానుచసర్వాసు చండాధిక్యతిర్భవేత్! చండాధికారముగల లింగమందు నిర్మాల్య నిషేధముండుటవలన నట్టి చండాధికారములేని బాణ - చర - లోహ - రత్నస్వయం భూలింగ

ములయుచు - ననుస్తమయిన ప్రతిమలయందును ఆస్తిమలగువారు నిర్మాల్యమును గ్రహింపవలయును.

శివపురాణమందు 'నిర్మాల్యం నిర్మలం శుద్ధం నిర్మలత్వాద నిందితం తస్మాదభోజ్యం నిర్మాల్యం ప్రాకృతైరశివాత్మభిః లోభాన్న ధారయేచ్ఛంభో నిర్మాల్యం నచభక్షయేత్ నిర్మాల్యలంఘనాచ్ఛంభో సిద్ధిభ్రంశోపిజాయతే జిహ్వచాపల్యసంయుక్త శ్శివసంస్కారవర్జితః శివనిర్మాల్యభోగీద రారవం నరకం ప్రజేత్' నిర్మలమై - యనింది త్తమై యుప్పుచున్న నిర్మాల్యముచు శివసంస్కారములేని ప్రాకృతులు భుజింపఁగూడదనియు జిహ్వచాపల్యముచే ననుభవించిన రారవాది నరకమును, బొందుదురనియుఁ జెప్పటకతన శివసంస్కారసహితులే శివనిర్మాల్యమును గ్రహింపవలెనని నిర్ణయమగుచున్నది.

కామికమందు 'అశుద్ధాత్మాశుచిల్లోభాన్మదభక్తం పావనం పరం భక్షయన్నాశమాయాతి' అశుచియగునాతఁడు లోభమువలన పవిత్రమై మద్భక్తమయిన దానిని భక్షించి నాశనముపొందుచున్నాఁ డని శివవచనముగలదు. శివధర్మమునందును 'నిర్మాల్యంధారయేన్నిత్యం భక్త్యాలోభాన్నధారయేత్ నిర్మలత్వాచ్చ నిర్మాల్యం మల దేహీనధారయేత్' భక్తిచేతనే శివనిర్మాల్యమును ధరింపవలయును - నిర్మలమయినదగుట మలదేహియగునతఁడు లోభమున నిర్మాల్యమును ధరింపఁగూడదని వచింపఁబడినది.

'లింగధారిణోలోకే దేశికామత్పరాయణాః మదేశశ్చరణస్తే హిందూగ్ధం వై నాన్యజంతుషు మదీయాభుక్తం నిర్మాల్యం పాదాంబు క్షసుమందళం ధర్మమర్ధంచ కామంచ మోక్షంచ విదధేక్రమాత్' మత్పరాయణులై నాశరణ్యము నభిలషించువారును, లింగమును ధరించువారును మాత్రమే మత్ప్రసాదము గ్రహింపనర్హులు. నా ప్రసాదముగాని మదీయములగు పాదోదక దళ క్షసుమంబుల నెద్ది

యైనను ధర్మార్థ కామమోక్షంబుల నొసంగజాలునని శివవచనమగులదు.

శివపురాణ విద్యేశ్వరసంహితయందు 'దృష్ట్వాపి శివనై వేద్యయాంతిపాపానిదూరతః| భుక్తేతు శివనై వేద్యే పుణ్యాన్యాయాంకోటిశః| అలంయగ సహస్రేణ వ్యాలం యాగార్బుదైరపి భక్షి శివనై వేద్యే శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్| ఆగతం శివనై వేద్యగృహీత్వాశిరసాముదా భక్షణీయం ప్రయత్నేన శివస్మరణపూర్వకనయస్య శివనై వేద్యగ్రహణేచ్ఛా ప్రజాయతే సపాపిష్ఠగరిష్ఠస్సాన్నరకం యాత్యపిభవం' శివనై వేద్య భక్షణమువలనఁ బాపము నశించి పుణ్యము పొందించుననియు - శివనై వేద్యగ్రహణేచ్ఛా హితుఁడు సరకమును జెందుననియు - నీమొదలగు ప్రశంసాపదములు బహుధా వర్ణింపఁబడినవి. స్వేచ్ఛలించెయద్దత్తంచరుకః స్న సంశయః యిష్టలింగమున కర్పించినది హవిస్సగుచున్నదని చంద్రితానాగమమునకలదు.

అనివేదితపదార్థము ననుభవింపకుండుటయు నివేదిత పదార్థవీడకుండుటయు తీర్థప్రసాద గ్రహణధర్మములందుత్కృష్ట ధర్మయున్నది. ఇద్దాన శివపూజాకాలమునందు శైవశిష్టులు భరితమజేకుతోఁ బదార్థముల నొక్కమారు వడ్డించుకొని నివేదించుటయు సర్వము నర్పించియే యితర కాలములయందు గ్రహించుటయు నర్పించినదానినిఁ బరిహరింపకుండుటయు నాచారము సనాతన ధర్మమునైయున్నది.

నివేదనము రెండువిధములుగ విభజింపఁబడియున్నది శివనుభవించుటకుగాను దానర్పించునది యోగటియుఁ దాను వినిరెగించుకొనుటకు శివ పూజాపకమగు నివేదనముకటియు నైయున్న ఇద్దాన శిష్యాదులకుఁ బ్రసాదముసచ్చు నధర్మమునను మతి.

నితర విధోపయోగముగ నుపచరింపఁబడియు నయ్యది దోషయుక్త మగుటలేదు.

దీపాన్త ఉపచారస్సృతే నై వేద్యాంతచపూజనం తస్మాన్నై వేద్యహీనంచేత్పూజాలోపో భవేత్సదా తత్తప్రసాద భోగాన్తం నై వేద్యార్పణముచ్యతే ప్రసాదాదానహీనంచే దర్పితంచాపిసిష్టలం దీపాన్తముపచారమును నై వేద్యాంతము పూజనమునగుటచే నై వేద్య హీనమగుచో పూజాలోపము సంభవించును. ప్రసాదభోగాన్తము నై వేద్యార్పణమగుట కతన బ్రసాదము గ్రహింపకుండిన నర్పించియు నట్టి ప్రసాదము సిష్టలమేయగునని కారణోత్తరమునఁగలదు. ఇద్దాన ప్రసాద స్వీకరణావశ్యకత ప్రధానధర్మముగ నేర్పడుచున్నది. చతు ర్విధ పురుషార్థ ఫలసిద్ధిదములగు తీర్థప్రసాదములు సాక్షాచ్ఛివప్రసా దములే యగుచున్నవి.

భక్తుఁడు : ‘భజంతియే మహాదేవం పరమాత్మానమవ్యయం కర్మణామనసావాచాతేభక్తా ఇతికీర్తితాః’ అవ్యయ స్వరూపుఁడగు పరమేశ్వరుని మనోవాక్యాయ కర్మలచేత నెవ్వరు భజింపుచున్నారో వారు భక్తులగుచున్నారు. సంసారభయాపహమయినటువంటి శివుని యందలి భక్తి దుర్లభమయినదిగదా? ‘సర్వాత్మాపి పరిచ్ఛిన్నో యథాబింబేషు వర్తతే తథాస్వకీయ భక్తేషు శంకరోభానతేనదా’ సర్వాత్ముఁడగు సూర్యుడు పరిచ్ఛిన్నుడై బింబములయందెటుల ప్రవర్తించుచున్నాఁడో యటులే స్వకీయులగు భక్తులయందు శంక రుఁడు ప్రకాశింపుచున్నాఁడనియు ‘విశుద్ధేషు విరక్తేషు వివేకేషు మహాత్ము శివస్తివ్యతి సర్వాత్మా శివలాంఛనధానిషు’ శివలాంఛ నముల ధరించి విశుద్ధులై వివేకలయిన మహాత్ములయందు సర్వాత్ము ఁడగు శివుడు సదా నివసింపుచున్నాఁడనియు శంకరసంహితయందుఁ గలదు.

‘యత్కృతం శివభక్తానాం తచ్చివస్యకృతం భవేత్’ యేది శివభక్తునికొరకు జేయబడునో యయ్యది శివునికీ జేయబడినదియే యగును.

‘ఏకమూర్తిప్రయోభాగాః గురుల్లింగంచ జంగమః’ పరమేశ్వరుని మూర్తియే గురులింగజంగమ (భక్త) ములని మూడువిధములుగ నయ్యెను.

కీయాసారముందు ‘అనేక జన్మసిద్ధానాం శ్రోతస్మార్తాను వర్తినాం నరాణాం క్షీణపాపానాం శివేభక్తిః ప్రజాయతే’ అనేక జన్మలయందు శ్రోతస్మార్తకర్మల నాచరించి పాపంబుల క్షీణింపజేసుకొనిననేగాని శివునియందు భక్తి కుదురనేరదనియు - శివగీతయందు ‘కోటిజన్మార్జితైః పుణ్యైః శివేభక్తిః ప్రజాయతే’ కోటిజన్మలయందు బుణ్యమార్జించినగాని శివునియందు భక్తి కుదురనేరదనియు జెప్పబడినది. ‘శివభక్తోవిశ్వతే’ శివభక్తుడు సర్వోత్కృష్టమైనదగుచున్నాడని సిద్ధాంతమగుచున్నది. ‘యస్తుమాహేశ్వరో విప్రోజాతమాత్రోపజీవికః’ ఉత్తమం సర్వపాత్రాణాం తస్మైదత్తం తదక్షయం’ విప్రమైనదగు మహేశ్వరుడు జన్మచేతనే యుత్తమోత్తమముగా నాతని కొనరించిన దానమక్షయమగునని కీయాసారమునంగలదు.

ఎచట మాహేశ్వరుడు వసింపుచున్నాడో, యాప్రదేశము యోజనపర్యంతము వారణాసి నమచుగుచున్నదని స్కాందమునంగలదు.

భక్తపూజనము సర్వార్థసాధనము. భక్తమహిమలు వర్ణనాతీతములు. భక్తులందు బూజింపగా శివుడు నంతసేమను. భక్తుల సేవించిన హిక్మానుష్ఠిత సుఖంబులు చేకూరుచున్నవి. భక్తచరణాదులచే బనిచేయవలగు గృహము భవనమనియు - నది గానినాడు భవనశబ్దము. భవారము లోపించుననియు నభియుక్తోక్తిగలదు. తీర్థయజ్ఞ ఫలాదికములకంటె భక్తపూజనమువలన గలుగు ఫలమధికము.

అందు శివయోగికిడు తృణమైనను గోటిగుణిత ఫలమొసంగునని శైవశాస్త్రములునచెను. వట్టలజ్ఞానియగు మాహేశ్వరునిఁ బూజింపుడు. మాహేశ్వరపూజయే పరమేశ్వరుఁడెలియగల సాధనము. మాహేశ్వరుఁడు సాక్షాన్మహేశ్వరుఁడే. లింగాంగసంగియగు నామహనీయునిఁ బూజించినచో గర్భనరకములేదు. నాభకులఁ బూజింపక నన్నుఁ బూజించినచో నాపూజ వ్యర్థమగునని శివశాసనమునఁగలదు.

‘దద్యాదన్నం మహాదేవ భక్తాయ శివయోగినే సర్వపాప వినిర్ముక్తిశ్చివలోకే మహీయతే! ధనందధ్యాద్యథాశక్త్యా యఃపుమాన్ శివయోగినే సధనేశత్వమాప్నోతి సుఖమక్షయమశ్నుతే! సర్వసన్యాన్వితాం భూమిం విప్రాయశివయోగినే యదద్యాద్భివసాయుజ్యం సయాత్యత్రసంశయః! అక్షరాణిచయావంతి దత్తేవిప్రాయపుస్తకే తావద్వర్ణం శివాగారేస్థిత్యాంతే మోక్షమాప్నుయాత్! యత్రోదత్తం ధనం ధాన్యం అన్నంవా శివయోగినే విప్రాయతత్ఫలంవక్తుం నమయాశక్యతేధునా’ శివయోగికి నన్నదానముచేసినవాడు సర్వపాప వినిర్ముక్తుఁడగును. ధనమొసంగినవాఁడు ధనేశత్వమునొందును. సన్యాన్వితమగు భూమినొసంగినవాఁడు శివసాయుజ్యముచేందును. పుస్తకమును దానముచేసిన నందక్షరములెన్నియున్నవో యంతకాలము శివలోకమందు సుఖమనుభవించును. వేయేల శివయోగికిఁగిని ధన ధాన్యాన్న దానాదికములనంత ఫలప్రదములై సన్వార్ధసిద్ధులకఁ గారణములగుచున్నవని శంకరసంహితయందుఁగలదు. ఒక్క శివయోగికి బిక్షాదానంబుగావించుటచే వేదజ్ఞులగు కోటిమంది బ్రాహ్మణులను యథావిధిగఁ బూజించిన ఫలంబు చేకూరును. శివయోగి నివసించు దేశమే సునిత్రంబగునని చెప్పుచుండగా శివయోగి యెట్టి పవిత్రుఁడో వేరుగ చెప్పవలయునా? శివభక్తునకు శివార్చనా పాధ-

దధీకృతులయిన నీమతమువారు శైవులని వ్యవహరింపబడుచున్నారు.

శైవమార్గ ప్రవర్తనకు నాయాగుణ సంబంధముల ననుసరించి చరుడు (భక్తుడు) అత్యాశ్రమి జుగముడు శివయోగి లింగాంగసంగి మా హేశ్వరుడు వీరశైవుడునను నామములు సహజములై యున్నవి.

అ త్యా శ్ర మి.

శైవవ్రతముగు శాంభవదీక్ష 'అత్యాశ్రమం పాశుపతం శాంభవంశై శిరోవ్రతం' అత్యాశ్రమమనియు పాశుపతమనియు శాంభవమనియు శిరోవ్రతమనియు వేదాగమములయందు వచింపబడినది. కాన శాంభవదీక్షావ్రతస్థుడే అత్యాశ్రమియనియు పాశుపతుడనియు శాంభవవ్రతుడనియు శిరోవ్రతియనియు చెప్పబడుచున్నాడు.

'అత్యాశ్రమి ప్రాణలింగసంబంధి భస్మఘటికాం కంఠాం కమండలుం భిక్షాపాత్రం చధారయేత్' అత్యాశ్రమి భస్మఘటికయు కంఠయు కమండలువును భిక్షాపాత్రమును ధరియింపవలయు నను శంకరసంహితా వచనము అత్యాశ్రమిని సన్యాసిపరముగ జెప్పినను సర్వాశ్రమ సాధారణుడగు లింగధారియందునను అత్యాశ్రమి పదము ప్రయోగింపబడినది. శ్రీకరభాష్యమందలి జిజ్ఞాసాధిక్షరణమున 'బ్రహ్మచారిగృహస్థో వావానప్రస్థోయతిస్తు వాయస్తు లింగాంగ సంయుక్తస్స ఏవాత్యాశ్రమిభవేత్' బ్రహ్మచారిగాని గృహస్థుడుగాని వానప్రస్థుడుగాని యతిగాని లింగాంగసంయుక్తుడత్యాశ్రమియగుచున్నాడని లింగధారిపదమునకు బర్యాయపదముగ అత్యాశ్రమి శబ్దము నిర్ణయింపబడినది. మరియు లింగధారణచందికయంద 'లింగం శివోభవేత్త్రయంగం సంయోగ అశ్రయః తస్మాత్ లింగా సంయుక్తోయోపి సోత్యాశ్రమిభవేత్' యనువచనము లింగధారయత్యాశ్రమియేయని వచింపుచున్నది.

మా హే శ్వ రుఁ డు.

‘వర్ణాశ్రమ సదాచారాశ్చివేనకథితాఃపురా | ఏతాన్ముల్లంఘ్య
వర్తంతే శివస్యాజ్ఞాపలాపినః’ రాజాజ్ఞాభంగ కృన్మాణాం దండో
వానరకస్తథా | తస్మాత్మాహేశ్వరోవిప్రః శృతిస్మృత్యాగమోదితం
వర్ణాశ్రమోదితం ధర్మం పాణత్యాగేనత్యజేత్ | విశ్వస్మాదధికో
రుద్రః | విశ్వానుగ్రహకారకః ఇతియస్యస్థిరాబుద్ధిః సవై మాహేశ్వర
స్మృతః | స్వజాతివిహితం ధర్మంకుర్వంతః పూజయంతియే భక్త్యా
శ్రీకంఠమనిశంతేపి మాహేశ్వరాస్మృతాః ||’.

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు భగవంతునిచే నిర్ణయించబడినవి.
రాజాజ్ఞనుల్లంఘించిన నరులు దండమునకు బాతులయినటుల శివాజ్ఞ
నుల్లంఘించిన మాహేశ్వరుఁడు నరకమనుభవింపవలయును. వర్ణాశ్ర
మోదితములును శృతిస్మృత్యాగ మవ్రేసిధర్మములునగు ధర్మముల
నవలంబించి యనుష్ఠింపుచు శివుఁడే సర్వాధిపతియని తలంచి శివుని
సేవించునాతఁడు మాహేశ్వరుఁడుగ జెప్పబడుచున్నాడని శంకరసంహిత
యందుఁగలదు.

జం గ ముఁ డు.

చంద్రజ్ఞానాగమమున ‘సహజం జంగమం మహేశ్వర ఇత్యభి
ధీయతే’ మాహేశ్వరుఁడే సహజముగ జంగమపదనాచ్యుతఁడనియు
నతఁడే భక్తుఁడు జంగమఁడను బ్రాప్తయవదంబులఁ బిలువంబడు
ననియుగలదు. మఱియు జంగమములయందు బ్రహ్మచారి గృహ
సునిరాభారియను మూడువిధములగు భేదములుగలవనియు వివరింప
బడియున్నది.

ని రా భా రి.

‘తురీయాశ్రమ సేవీతు నిరాభారీతి ఉచ్యతే చతుర్విధాస్తే
కథ్యంతే కుటీచక బహుదకౌ హంసఃపరమ హంసశ్చేతి’ ఇందు

లింగమంగమందు సుపస్థితములయినవను దృఢచిత్తముగల మహామతి లింగాంగసంగియని శైవసిద్ధాంత దీపికయందు కలదు.

వీ ర శై వుఁ డు.

‘భక్త్యుత్సాహ విశేషాపి వీరత్వమితకథ్యతే వీరవ్రతసమా యోగాత్ వీరశైవః’ భక్త్యుత్సాహ విశేషము వీరవ్రతమని నిర్ణయింపఁబడినది. తద్యవ్రతసమా యోగము గలవాఁడు వీరశైవుఁడని చెప్పఁబడును. మరియు, ‘విశిష్టోనోచ్యతే విద్యా శివజ్ఞైక్యబోధికా తస్యాం రమంతే యే శైవాః వీర శైవాః’ శివజ్ఞైక్యబోధినియగు మహావిద్యయందు నెవ్వరు రమింపుచుందురో వారే వీరశైవులనియు శంకరసంహితయందుఁగలదు. బింబాగమమున తత్త్వాధ్యపరిశోధనము ప్రాణలింగోదయము చక్రభేదనము శివగురువులయందనినాభావము నన్యదర్శనత్యాగముగలిగి వేధామను క్రియాత్మకము నగు పాశుపతదీక్షనందుటయే విశేషవీరశైవలక్షణముగ వ్యక్తికరింపఁబడినది. ఇట్టి విశిష్టధర్మాచరణమే విశేష వీరశైవమని చంద్రజ్ఞానమునఁగలదు.

శి వా ద్వై త ము.

శైవులవలంబించిన సిద్ధాంతము శివాద్వైతము. శైవ పరమాచార్యులగు మల్లికార్జునపండిత హరదత్తాదులు తమకృతులయందు నీశివాద్వైతమునే సిద్ధాంతీకరించియుండిరి. అర్వాచీనపండితులు సహితము తమ గ్రంథములు శివాద్వైతపరములనియు దాము శివాద్వైతములమనియు జెప్పకొనియుండిరి.

ప్రార్థనానుభవులగు పశువులు (జీవులు) శివజ్ఞానులై శివారాధనాది కృత్యంబుల నమలినులగుట శివానుగ్రహ పాత్రులయై శివసాయుజ్యమునందుచున్నారు. సర్వజ్ఞానోత్తరమున ‘యశ్శివస్సోహా

మేవేతి. అద్వైతం భావయేత్పదా' యేమహత్కృష్ణం శివుఁడని చెప్పఁ బడుచున్నాఁడో యతఁడే నేనను భావనతో (శివోహం) శివారాధన చేయవలయునని యున్నది. ఈయర్థమే 'ఆత్మేతి తూపగచ్ఛంతి గ్రాహయంతిచ' యనుసూత్రమునకు నిరంతరము శివోహమితి భావనా ప్రవాహేణ శిధిలిత పాశితయాపగత పశుభావ ఉపాసకః శివవ భవతి' అని శ్రీకఠాచార్యులవారు విశదీకరించియుండిరి.

శివపకోఢ్యయః - శివమద్వైతం - సర్వోపేక్ష్యపరుద్యః - సర్వగతశ్శివః - జ్ఞాత్వాశివం శాంతిమత్యంతమేతి - విశ్వాధికోరుద్రో మహర్షిః - శివవకేవలః - ఏకవరుద్రోనద్యితీయాయతన్తే. యీ మొదలగు శృత్యాదివాక్యములు శివాద్వైత వైభవ ప్రకటనమునకు నిర్దుష్టములగు రచనలై యున్నవి. చిదచిత్ప్రపంచ విశిష్టుడగు శివుడే అద్వితీయములగు కార్యకారణములగును 'శక్త్యాదిచపృథివ్యంతం శివతత్త్వసముద్భవతే' నైకేనతు తద్వాప్తం మృదాకుంభాదికోయథా। 'మాయాంతుప్రకృతిం వింశ్యాన్మాయినంతం మహేశ్వరం' ఉమా సహాయం పరమేశ్వరం 'శివేన నవినాశకిః' ఇత్యాదిప్రమాణము లందు ప్రపంచకము శక్తియనియు దానితోగూడి పరమేశ్వరుడెప్పుడు వసించుననియు అది అగ్నియందలి దాహకశక్తిఁబోలె శివునియందణి యుండెనని సూచింపబడుచున్నది. శివాజ్ఞ ననుసరించి అని చిదచిదా త్మకముగ పరిణామమందుచుండును దానితోగూడిన శివుఁహకఁడే పరముగానుండునను భావమే శివాద్వైతము శక్తినిశిష్ట శివాద్వైతము నని చెప్పబడుచున్నది. శివాద్వైతమునకు శక్తి విశిష్టాద్వైత - విశేషాద్వైత - భేదాభేద - విశిష్టాద్వైతాదినామములు కలిగియున్నను నివన్నియు నేకార్థబోధకములే యయియున్నవి.

శివాద్వైతమునే శాస్త్రుకారులు లింగంగసామరస్యమను నామముతో వ్యవహరించిరి లింగమనగా శివుఁడు అంగమనగా జీవుడు (అంగరూపోహిజీవాత్మ లింగరూపస్సదాశివః పాశయుక్తో

భవేజ్జీవః పాశముక్తోభవేచ్ఛివః) లింగాంగ సామరస్యమే (అనగా అభేదమే). లింగాంగ సామరస్యమునకు వాచ్యార్థమగుచున్నది దీనినే సోమనాథాచార్యులు లింగై క్యమనిరి శివార్థసమైవత్వని వశువు మాటి మాటికి జన్మబాధ నొందికుందుచుండును నిరంతరశివోహం భావనా విగళిత పాశబంధముకల జీవులు శివోపాసనాజ్ఞానమున భ్రమరకీటక న్యాయమున జీవనివృత్తిద్వారా శివసాయజ్యమునంది శివునితోకలసి సర్వభోగముల ననుభవింపుచుండురు. ఇందు శివజీవులు వేరుగానుం దురుగాని శివునితోడనే 'సోశ్చ తే సర్వాన్మామాస్సహబ్రహ్మణా విషత్పితేతి' అనుశృతిచే సర్వభోగములును జీవుడును అనుభవించు చుండుననుటచేత జీవవిశిష్టుడగు శివుడొక్కడేయుండుననియు (అతని సారూప్యమంది విడువక వెంటనేనుండువాడగుట జీవుడతని సాయ జ్యమొంది (కూడియుండి) ఆనందమునొందుగాన నీస్థితినే శివా ద్వైతమనియు ముక్తి సాయజ్యముక్తియనియు తెలియవలెను.

విశిష్టాద్వైతమును వాక్యము శివాద్వైతమును వాక్యమునకు సమానార్థకమేగాని భిన్నార్థముకానేరదు. నీలకంఠభాష్య ద్వితీయా ధ్యాయమున 'చిద చిత్రవంచ విశిష్టశివాద్వైతం' అని గలదు. దీనింబట్టి విశిష్ట శివాద్వైతమున్నను విశిష్టాద్వైతమున్నను నొకటియే యని తెలియు చున్నది. ఇక 'భ్రమరకీటకన్యాయేన శాశ్వత శివసాయజ్యమును విషయముననో సాయజ్యముననై క్యమను సర్వములేదనియు' సమా యుంక్త ఇతిసయుజౌ యజుర్వ్యోగే ఇతిధాతోస్సత్సాద్విషే త్యాది నాక్విప్ తయోగ్భావసాసాయజ్యం' యను వ్యుత్పత్తినింబట్టికూడనున్న వారని భావము. అనగా సహయోగముని యేర్పడుచున్నది గాన భ్రమరకీటక న్యాయమునకుఁబై సిద్ధాంతము విరోధము కాఁజాల దనియుఁ బండితుల యాశయము.

శై వసిద్ధాంత దీపికయందును ఆణవము - కార్మికము - మాయాయము బైందవము రోధశక్తి యను నైదుపాశములనుండి విముక్తుడై పరమేశ్వరునింబలె సర్వజ్ఞత్వము అనాదిసిద్ధబోధత్వము స్వతంత్రము ఆలుప్తశక్తిత్వము అసంతశక్తియుక్తత్వము నను సద్బుజై శ్వర్యంబులతోఁగూడి పరమశివుని సారూప్యమును సాయుజ్యమును ముక్తుఁడొందుననియుఁ బంచకృత్యాధికారములఁ బరమేశ్వరుఁడే జీవకోటి ననుగ్రహించుననియు నిర్ణీతమైయున్నది.

పంచాచారములు

చంద్రిజ్ఞానోత్తర శివాగమమునఁ బంచాచార నిర్ణయమీ క్రిందివిధముగఁగలదు. 'లింగాచారస్సదాచార శ్చివాచారస్తద్ధైవచ గణభృత్యాచారకౌచ పంచాచారాః ప్రకీర్తితాః' లింగాచారము - సదాచారము - శివాచారము - గణాచారము - భృత్యాచారమున నవి పంచాచారములగుచున్నవి.

అందు లింగాచారము వేధామను క్రియారూపములగు నిరు వదియొక్క దీక్షలగ్రహించి తద్ధర్మముల నాచరింపుటయగుచున్నది.

రెండవదియగు సదాచారమున షడధ్వశుద్ధిగల శై వదీక్షతోఁ గూడిన స్వశరీరము నచాక్రతమైఁదని భావించుటయు - ఓషీతులగు కుటుంబమున పసించుటయు - శై వదిహ్నాలధరించుటయు - నందప్ర మత్తతయు - శివధర్మమహిమల వినుటయు - నిష్టలింగారాధనములేక భుజింపకుండుటయు - ననివేదిత పదార్థమును గ్రహింపకుండుటయు - శివాప్రితద్రవ్యమును బరిత్యజించకయుండుటయు - గురుచరేశ్వరుల నొకటిగఁ జూచుటయు - సదాప్రసిద్ధధర్మములైయున్నవి.

మూడవదియగు శివాచారమున 'పండ్లు గడ్డలు మొదలగు నవి భస్మముచే శోధించి గ్రహించుటయు - నందిముద్రాంకితము లగు శిలాదాదవుల హద్దులుగలిగియున్న జేత్రముల గ్రహించు

టయు - భక్తనిర్మితములతో శివలీలాచిత్రిత గృహముల నివసించు
టయు - నట్టి పాత్రలనే ఉపయోగించుకొనుటయు - భస్మముచల్లి
తృణాదుల గ్రహించుటయు నట్టివే కాష్టముల నుపయోగించుకొను
టయు భక్తక్షేత్రమందలి తమలపాకులు పోకలు భక్తులచే గాల్చు
బడిన సున్నమును గ్రహించుటయు - శివదీక్షగలవారలు పచనము
చేసిన పదార్థమునే లింగార్చితముచేసి భుజించుటయు - గోఘృత,
గోక్షీర, గోదధ్యాదుల గ్రహించుటయు - సర్వభూతదయాళుత్వము
గల్గియుండుటయు - కామ్యకర్మములను వదిలిపెట్టుటయు తద్వారా
మోక్షమునందుటయు - శరీరగతములగు భూతపంచకమును భూత
శుద్ధిచే సంస్కరించుటయు - చిత్తము శివునందే లయముచేయుటయు
చీమైన చావకుండునటుల జాగ్రత్తగ నంచరించుచుండుట - శాస్త్ర
విహితకాలముల లింగారాధనచేయుటయు - అసత్య కఠిన నిందార్థ
కములయిన వాక్యముల వీడుటయు - నెల్లపుడు భక్తజనులతో
గోష్ఠిగల్గియుండుటయు నాచారమైయున్నది.

ఇక భక్తగణాచారణీయములగు నీక్రింద నుదహరించిన
సరువదినాలుగు శీలముల నమరి గణాచారమొప్పుచున్నది. సత్యము
వదింపుటయు - నప్రియము బలకుండుటయు - వేదామేతి హాస
పురాణములఁ బఠించుటయు - శివుని శివభక్తుని గురునిఁ బ్రశంసిం
చుటయుఁ బూజాద్రవ్య స్వీకరణంబు - నితరదేవతాదుల వర్ణంప
కుండుటయు - సాత్త్వికస్థితిజేయకుండుటయు - బరనింద యొనర్ప
కుండుటయు - గురుచరణేశ్వరులకు నమస్కరించుటయు - రుద్రాక్ష
మాలచే పడక్షరీ మంత్రమును జపించుటయు - గురుపూజనమును
మాహేశ్వరాదుల నెదుర్కొని నేనింపుటయు - బ్రదక్షిణము
నొనర్చుటయుఁ దత్సేవాంధము చరించుటయు - నిష్కలింగపూజకై
నియమింపుటయు - నవినాభావముగ నిష్కలింగమునెల్లపుడు స్పృశిం
చియుండుటయుఁ దత్స్పర్శనమున రోమాంచములు గలిగినయాతఁ

డగుటయు - ననురాగముతో నిష్ఠలింగమును నిరీక్షింపుచుండుటయు -
 నట్టి నిరీక్షణానందమున నానందబ్రాహ్మములుగలవాడగుటయు నివేదిత
 ప్రసాదరచి నాస్వాదించుటయు - బూజాపుష్పాదికముల నాఘా
 ణించుటయు - శివగురు ప్రముఖస్తోత్రములఁ జేయుటయు - దన్నిం
 దల వినకుండుటయు - దత్ప్రసాదగ్రహణమున శరీరశుద్ధిచందు
 టయు నిందియ నిగ్రహము - సస్పృశ్య పదార్థములఁ దాకకుండు
 టయు - భవిషంబుధములేకుండుటయు - నిషిద్ధభోగములందనా
 శక్తియు - భక్తియందాశక్తియు - సధర్మమునెడఁ గోపంబును -
 శివారాధనమునెడ లోభమువహింపుటయు - భక్తులయెడ మోహము -
 నిందియములయెడ మాత్సర్యము - సహంకారము మాయను
 జయించు పట్టునను - గుర్వాదిగుణదోషముల వివరింపకుండుటయు -
 భూతదయయును - సుకర్మములయందు భయముగల్గి చరించుటయు -
 బుత్తేశతృప్తిలందు సమానదర్శనంబును - వేదాగమ విశ్వాసంబు
 నపకారుల సహితము క్షమింపుటయు - భోగములందుఁ గోరిక లేకుం
 డుటయు - ధర్మాచరణంబున నప్రమత్తతయు - శివాతిరిక్త మెద్దియు
 లేదని తలంచుటయు - బరధనాసహరణత్వము - సలభ్యవస్తు
 వుల నభిలషింపకుండుటయు - బరమేశ్వర నామస్మరణ గుణకీర్త
 నంబు - నాతని సేవింపుటయు - నాతని పాదకమలముల భావించు
 టయు - సఖునిగఁ దనను భావించుటయు - దనను ముక్తుగా
 నొనర్చుమని యాత్మార్పణమొనర్చుటయు - మూలమంత్రమును
 జపించుటయు - హృదయంబున శివుని రూపానుసంధానముచే ధ్యానిం
 చుటయు - నాతనియందే చిత్తము నిలుపుటయు - దానొనర్చునది
 పరమేశ్వరేంద్రియములద్వారా జరుగుచున్నటులు భావించుటయు -
 శివరూపము సర్వవ్యాపకమైనదని తలంచుటయు - బరమేశ్వరరూపము
 తననుగానే తలంచి జగము మరచి శివానందమొందుటయు నగు

చున్నవి. ఈ యరువదినాలుగు శీలముల నవలంబించి యాచరించి భక్తుఁడు జీవన్ముక్తుఁడగుచున్నాడు.

ఇక భృత్యాచారము భృత్యత్వ వీరభృత్యత్వములను రెండు విధములై గురుచరేశ్వర పూజారూపకమయినది భృత్యాచార మలియుఁ, దన సర్వస్వము గురుచరులకర్పించి శివునిగూర్చి కై వల్యమును గోరుచుండుటయే వీరభృత్యాచారము నగుచున్నది.

కావున శాంభవవ్రతి పవిత్రమగు నిట్టిధర్మముల శ్రద్ధాభువై యనుష్ఠించి కృతకృత్యుఁడగుట మానవజన్మమెత్తినందులకు సార్థకమగుచున్నది.

—: దశావధానవిశేషము :—

దశావధానంబుల నుత్తీర్ణుడగుటయే శివయోగియనుటకుఁ దార్కాణము. యమనియ మాద్యష్టాంగ సంపన్నుడే యవధాన నానుష్ఠానమునకు సమర్థుడగుచున్నాడు. దేహత్రయంబుల లింగ నిమగ్నత నొందించుటయే నిందు ప్రథమాదర్శము ఇందు ఈశ్వరత్వ వసిత్వములనుస్థితి సంభవించుచున్నది. లింగమున దృష్టిని ఏకీభావమునందించుట దృగ్వివధానమునందలి దృక్పటుత్వము దృష్టిభేదము నందును. వికారశూన్యంబగు నిరీక్షణముకల్గియుండుటయే దృగ్విన్యాసము దృక్కును జలక్షీరన్యాయమున లింగఃసీనముచేయుటయే దృగ్విలీనత్వము నిరీక్షణితియందు తప్పనితరము గణకమాంద్యబిందు కూగ్గిరతాశూన్యమగు దృష్టియే దృక్స్థిరత్వము.

విషయోపభోగనమర్పణము దృక్కుచెయ్యనర్హుటయే దృక్కూజ చిషయోపభోగములిందు స్నానాద్యష్టవిధరూపములగును. త్వగింద్ర యముద్వారా లింగముతో కలిగిన స్పర్శవ్యాపారమే త్వగ్వాప్తి నిగ్గోహానుగ్రముల విషయమై పరమేశ్వర ప్రార్థనమున కర్హేంద్రియములస్తుతిరూపమగునది స్తుతి. ఇంద్రియాధులు లింగమునందు

కర్పూరమువలె మనస్సుచే లీనత్వమందించుటయే మనోవ్యాప్తి పూర్వోక్తావధానా చరణంబుననణిమా మహిమా గరిమాదులు లభ్యంబులగును.

ఇంద్రియాధిష్టానమగు మనంబును సాంచభౌతికార్పణయందు స్థితత్వమునందించుట సానురాగమనోర్చనమగును. సర్వమును లింగ మయముగా నెంచుచు నితరముగొనక ప్రాసంచకగణమునందు లింగముకంటె వేరుభావము తోచకుండనుండుటయే గణప్రణామము. అట్లు చూచిస్తుతించుట అనగా అర్థముచేసికొనుట భావించుటయు సప్రమాణముగ స్మృతియందుంచుకొనుటయే గణస్తుతి - శివానందముచే సమరసానుభవమునందుటయే గణలీలానంద నిమగ్నత అనగా చిత్తమును లీనమొనర్చి తత్వమును ప్రసాదింపజేయుట లింగమునకు తనకు అవినాభావసంబుధముకలిగియుండు లింగనిమగ్నత - దీనినే సిద్ధియని చెప్పుదురు. అప్పుడే శివాదన్యం సకించన - శివవశేవలః ఇత్యాదిశృతినంచ యప్రసిద్ధరచనలు సమర్పయములగును లఘిమా-ప్రాప్తి-ప్రాకామ్యము ఈశ్వరత్వవసితత్వములను సిద్ధుల మనోవధాన పంచకమున కర్మమంబుగ సాధకుఁడు పొందుచున్నాడు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి గురవేసమః.

అశ్రేయసర్వస్వము, ప్రమాణపరిచ్ఛేదము

శాంభవీయ ధర్మసూత్రావళి.

—: వర్ణాశ్రమ ధర్మావశ్యకత :—

వర్ణాశ్రమాచారధర్మములు శివాజ్ఞారూపకములు. 'సయా
వల్లయమాప్నోతి చిత్తంశంభౌ పరాత్మని! నతావత్కర్మ సత్త్వక్తుం
యుజ్యతే' మనస్సు భ్యానాభ్యాసవశమునఁ బరమేశ్వరునందులయించు
వలయును కర్మములవీడుట యుచితముకాదనియు 'తస్మాద్ధీకుశలైర్ధ
ర్మః స్వస్వవర్ణాశ్రమోదితః! సాదరం సమనుష్టేయ స్వస్వధావతితో
భవేత్' బుద్ధిమంతుఁడు దనవర్ణమునకు నాశ్రమునకును విహితమగు
ధర్మము నతిశ్రద్ధతో నాచరింపవలయును. అట్లుగానిచో నాతఁడు
పతితుఁడగును. 'త్యక్తవర్ణాశ్రమాచార స్వసిద్ధజ్ఞానవైభవః పతత్యేవ
ననందేహశ్చిన్నసాన్విధారశాఖవత్' జ్ఞాననిష్ఠ కుదరకనే వర్ణాశ్ర
మాచారముల పదిలిపెట్టినవాఁడధోలోకమునే జేరుచున్నాఁడు.
'చెట్టునెక్కినవాఁడు పట్టుకొమ్మ చిక్కకముందే కాలికింద కొమ్మ
విరుగునెడల క్రిందఁబడు చందముగ నని చంద్రజ్ఞానాగమమునఁ
గలదు.

ఎదియో మహాపుణ్యమునఁగాని మానవజన్మ గలుగదు.
అందును బ్రాహ్మణుఁడగుట కెంతపుణ్యముకావలెనో చెప్పజాలము.
అట్టి యుత్తమజన్మమంది యెవ్వఁడు పరిశ్రమనర్చింపఁడో యాతని

యాజ్ఞాదూపములగు వర్ణాశ్రమాచారధర్మముల నుల్లంఘించునో యాతఁడు శివదోషిహియు నరక్తభాగియు నగుటలో సందియమేమి?

అన్నికర్మములకు నాచారము మూలమగుచున్నది. శిష్టాభిహితమయిన దయావాక్ష్మిణ్య శౌచాదులఁగూడిన నడవడియే యాచారమని మనవాదులు స్మరించియుండిరి. ధర్మము మనచే రక్షింపఁబడి మనల రక్షించునుగాని యధర్మమో మనచే రక్షింపఁబడి మనలనే ఖండించును. ఇందువలననే 'స్వధర్మేనిధనం శ్రేయః' తన ధర్మమందు నిధనము సంభవించినను సంభవించుగాక భయావహములయిన పరధర్మానుష్ఠానములుకూడవు సుమాయని యార్జునులవదించిరి. ఆపస్తంబుఁడు ధర్మాచరణమువలన మానవుల కాయురారోగ్యైశ్వర్య మేధాప్రజ్ఞాదులు నులభసాధ్యములగునని వదించెను. పవిత్రములగు నార్హధర్మములగు కర్మములు కేవలాముష్మిక ధర్మములుమాత్రమేగాక యైహిక ప్రీత్యక్ష ఫలములగు శారీరక చిత్తశోధనములుగూడ నైయున్నవి

ఆచారహీనుఁడగు పురుషుఁడు లోకమున నిండితుండగుచున్నాఁడు. సర్వమునకు ధర్మమే మూలమగుట నిస్పృహుఁడయిన యోగియు ధర్మము నాశ్రయింపవలెననియు నెట్టిసమయమందు నయ్యది విడువరానిదనియు 'శృతిస్మృత్యుదితం ధర్మం నిత్యం నైమిత్తికాశ్రయం కృత్వార్పయతి యశ్చ భూం సభక్తస్సాత్వికస్మృతః యస్సాత్వికో లింగధాః విధివన్నిత్యకర్మకృత్ సీలకఠన్య దేవవ్య ప్రియోధ క్తస్సకరితః తస్మాత్కాలోచితాం నిత్యక్రియాం నైమిత్తికాశ్రయాం కర్వీత వేదస్మృత్యుక్తాం ద్విజోమాహేశ్వరస్సదా' శృతిస్మృత్యుక్తములై నిత్యనైమిత్తికాశ్రయములగు ధర్మముల నాచరించుచు బరమేశ్వరుఁ డర్చింపునతఁడు సాత్వికభక్తుండగును. అట్టి సాత్వికభక్తిగల భక్తుఁడు పరమేశ్వరున కత్యంతప్రియుఁడగుచున్నాఁడు. ద్విజుఁడగు మాహేశ్వరుఁడు వేదశృత్యాగమోక్ష

మలగు నిత్యం నైమిత్తికాది ధర్మముల నాచరింపవలయునని వర్ణాశ్రయచారవ్యవస్థనుగూర్చి శంకరసంహితయందు బహుధా నిర్ణయింపబడియున్నది. మహాభారత శాంతిపర్వమున 'యథాయథాహి నద్యస్తమాచరంతీతరేజనాః తథాతథానుఖం ప్రాప్యప్రేత్యచేహచ మోదతే' జనులు సదాచారము నాచరించినకొలదియు నిహవరంబులగు సుఖంబులనందుదురని చెప్పబడినది. 'నిత్యం నైమిత్తికంవాసిక్రియతే గృహమేధినా శివారాధన బుద్ధ్యాయత్కర్మ తద్జ్ఞానసాధనం' ఏకర్మ శివారాధనబుద్ధితో జేయబడుచున్నదో యది నిత్యముగా నైమిత్తికముగాని జ్ఞానసాధనమగుచున్నది.

—: ఆచమనవిధి :—

వైదికాచార నిర్ణయమున 'శైవానాం శివనామానియతీనాం ప్రణవస్తథా వైష్ణవానాంచ సర్వేషాం విష్ణునామానిగ్రాహయేత్' ఆచమన విధానమున శైవులు శివనామములను యతులు ప్రణవమును వైష్ణవులు విష్ణునామములను గ్రహింపవలయుననియు 'పంచాక్షరేన మంత్రేణ పిబేత్త్రివార్జయేత్సకృత్ ఈశానాద్వైః పంచభిస్తుతతత్త్వానాన్యనుస్మరేత్ తత్తదంగుభిశ్చాధ సజలస్పర్శచంచరేత్ త్రిభిర్మంత్రైరాచమేత స్వాహంతైః ప్రణవాదికైః ఓం హ్రీం ఆత్మతత్త్వాయస్వాహ ఓం హ్రీం విద్యాతత్త్వాయస్వాహ ఓం హ్రీం శివతత్త్వాయ స్వాహేతి' మహాత్మర శివాగమమున నీయర్థమే 'ఆత్మవిద్యాశివాఖ్యాని తత్త్వాని స్వాహాయాసహ ఆచామేదుష్పరన్నేవ త్రివారం శాంభవవ్రతీ' శాంభవవ్రతీయగునతఃడు స్వాహంతములగు నాత్మవిద్యా శివతత్త్వముల నుచ్చరింపుచు నాచరింపవలయునని చెప్పబడినది.

'శంభవేస్వాహ శంకరాయస్వాహ శాంతాయస్వాహ శాశ్విత శివ - స్థాని - ఉమావతే - భూతేశ - త్రిపురాంతక - త్రిణయన -

శ్రీకంఠ - కాలాంతక - శర్వ - ఉగ్ర - భవ - భర్త - భీమ - జగ
 లాంనాథ - అక్షయ - శ్రీసదే - రుద్ర - ఈశాన - ఈశ్వర - మహా
 దేవ - ఈశతృభ్యంనమః అనియును శైవశిష్టులొనమన విధానమున
 శివనామము లుచ్చరించుటయు వాచారముగఁగలదు.

దీని వారంచనక్షత్రం యోగం కరణమేవచ సర్వశివమయం
 స్మృత్యానైదికః కర్మకారయేత్.

—: వామదేవసంహితాయాం :—

సమశ్చంభవ ఇత్యాదిమంత్రస్థా మనవశ్చషట్ భవోద్భవాయ
 నమః ఇతి మనుః ప్రధమతః స్మృతః వామదేవాదిమంత్రస్థా ఏతే ఏకా
 దశస్మృతాః। సమస్తే అనుభగవ్యశ్వేశ్వర ఇతిస్మృతః నీలకంఠశ్చ
 సర్వేశ్వర పరశివ ఏవచ శ్రీమహాదేవ ఇత్యేతేనమోంతానమసాస్మృ
 తాః। అష్టావింశతి నామానికీర్తితాని మహంతిచ ఏతే రాచమనాదీని
 కార్యాణ్యహుర్మనీషిణః। శంభోదభిప్రీభిర్మూర్తైః పీత్యాశేష్తైశ్చ
 సంస్మృతేత్। ఓష్ఠద్వయంచ చుబుకమంగుళ్యగైరనంతరం। భవో
 ద్భవాదిభిర్మూర్తైః ద్వాదశాంగాని సంస్మృతేత్। అంగుష్ఠతర్జనీభ్యాం
 తునాసారం ధైఃస్మృతేత్క్రమాత్ అంగుష్ఠేన కనిష్ఠేననాభిఃకక్షిత
 లేనతు అంగుళ్యగైశ్చిరోబాహ్వర్మూలే వక్షస్థలం స్మృతేత్ సమస్తే
 స్తాదిభిర్మూర్తైః దశాంగానిచ సంస్మృతేత్ వామహస్తతలేనైవ దక్షి
 ణంచ తలంస్మృతేత్! తథాదక్షిణహస్తేన వామహస్తతలం స్మృతేత్।
 పాదద్వందం పార్శ్వయుగ్మం ఉరోగండస్థలేహ్యుభే మూర్ధాంగం ముని
 శార్దూలతతో వనచావ్యధ। ఏవమాచమ్య విధివత్కర్మానుష్ఠాన
 హాచరేత్।

—: ఆహ్నిక విధానము :—

శాంభవవృత్తుడా బ్రాహ్మముహూర్తమున నిదురనుండి
 కల్పించువాడై శివనామస్తరణమొనర్చుచు నిష్కలింగమును గనుల

కర్తుకొని ధర్మార్థచింతనమొనర్చుచు గుర్వాదుల దర్శించి నమస్కరింప
వలయును. అనంతరము యజ్ఞోపవీత శివసూక్తిములను మెడకు
వెనుకవైపు నుంచుకొని శిరమునకు వస్త్రమును జుట్టుకొని బాహ్య
దేశమున మలకర్మాదుల నిర్వర్తించుకొని పాదములను హస్తములను
బ్రహ్మశనము చేసుకొని పుష్కలించివైచి యాత్మనిద్యా శివతత్వముల
స్వాహంతముగ నుచ్చరింపుచు నాచమింపవలయును పిమ్మట దంత
భావనమొనర్చుకొని యాచమనమొనర్చి శివతీర్థమునఁ బ్రాతఃస్నాన
ముచేసి దేవస్థి యక్షుశర్వణముల నొనర్చి సూర్యనకుఁ జూపబడిన
ధాతవస్త్రముల ధరింపువాఁడై యిష్టలింగమునకు మజ్జనమిడి సఃకల్ప
పూర్వకముగ యాచమనమొనర్చి భస్మస్నాన భస్మోద్ధూళన భస్మావ
కుంతనముల నొనర్చుకొని యథోక్త స్నానములఁ ద్రిపుండ్రములఁ ధరింప
వలయును. పునఃసూక్ష్మ పూర్వకముగా రుద్రాక్షముల ధరించి
సూర్యుని కర్ణ్యత్రయంబుల నొసగువాఁడై సావిత్రీని జపించి శివా
గ్నిని ధ్యానించి సాయుప్రాతఃకాలముల హోమమొనర్పవలయును.
అగ్ని కార్యము నిర్వర్తించగనే పెద్దల కభివాదమొనర్చి గుర్వాదుల
శరణాగతి యొనర్పవలయును. ఇట్లు పవలెసిమిది భాగముల యందలి
మొదటి భాగము గడపి రెండవభాగమున నిగమాగమముల నభ్యసించు
పుచు మూడవభాగమునఁ బోష్యవర్గముయొక్కయు తనయొక్కయు
క్షణాదులకై ధనాదుల సంపాదించుకొనుచు నాల్గవభాగంబున
సద్యాదుల జలమును సంస్కారమునుజేసిన తీర్థమును గావించి
సూర్యాష్టాక్షస్నానమొనర్పవలయును అత భస్మస్నానాదుల
యొనర్చి రుద్రాక్షుల ధరించి శైవశాఖావీర సంగమ సావిత్రీ సం
ధ్యసాపాదించి పంచమహాయజ్ఞముల నాచరించి దేవఋషిః కాలకుఁ
దిర్వణమొనర్చి పితరులకుఁ బితృతీర్థమునఁ దర్పణమొనఁగి వైశ్యదేవ
మొనర్చుకొని శివపూజనొనర్చువాఁడై పండితుఁడుగాని మూర్ఖుఁడు
గాని పూజాంతముననన్నియ యతిధిని శివునిగనే భావించి పూజించి

ప్రసాదభోగానంతరము స్తోత్రాదులఁ బఠింపవలయును. తరువాత సాయంకాలమువఱకు నర్థసిద్ధికై యత్నింపుచు భస్మస్నాతుఁడై సాయంసంధ్యనుపాసించి హోమకార్యమొనర్చుకొని సాయంకాలిక మగు నవసరార్చనమొనర్చుకొని వైశ్యదేవమొనర్చువాఁడై యర్ధ రాత్రి పూజను గావించి యతిథి నర్చించి భోజనానంతరము శయన స్థుఁడై శివుని ధ్యానింపుచుఁ జూతాహీనుఁడై సుఖముగ నిద్రింపవలయును. నిత్యానుసరణీయమును శివప్రసాదహేతువునగు నాహ్నిక విధానమిట్లు మకుటోత్తరదివ్యాగముమునఁ బరశివునిచే భక్తుల ననుగ్రహించు నిమిత్తము ప్రకటింపఁబడినది.

—: భక్తి :—

సూతసంహితాయందు నీశ్వరునియందు భక్తి యిట్లు వర్ణింపఁ బడియున్నది. శివజ్ఞాన శ్రద్ధయు, భస్మోద్ధూళన త్రిపుండ్రాధారణ భస్మస్నాన శ్రద్ధయు, రుద్రాక్షధారణశ్రద్ధయు, పడతరజవశ్రద్ధయు, శివలింగార్చనశ్రద్ధయు, పూజోపకరణసంపాదన శ్రద్ధయు, మహాదేవ పదాదినమ్రణశ్రద్ధయు, శివవిద్యాభ్యాసశ్రద్ధయు, తదధ్యయనశ్రద్ధయు, గురుకారవిశ్వాస శ్రద్ధయు శివభక్తియని చెప్పఁబడుచున్నది.

కారణోత్తరమున లింగజంగమ గుర్వర్చనాధనమగు కటుఁబము మోక్షసాధనమైనదగునని గలదు. ‘అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వా వస్థాం గతోపివా యస్మరేద్వీతిహోత్రాక్షం సబాహ్యభ్యంతరశ్శుచిః’ అపవిత్రుఁడయినను బవిత్రుఁడయిన నెట్టి యవస్థయందున్నవాఁడును శివస్మరణముచే బాహ్యభ్యంతరములయందును బవిత్రుఁడగును. శైవసిద్ధాంతశిఖామణియందు ‘శ్రవణం కీర్తనం శంభోః స్మరణం పాదసేవనం అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్యతాత్మనివేదనం ఏవం నవవిధాభక్తిః భోక్తా’ శ్రవణకీర్తన స్మరణపాదసేవన యర్చనవందన దాస్య సఖ్య యాత్మనివేదనలని శివునియందలి భక్తి తొమ్మిది విధములైనై యున్నదని గలదు.

శివపురాణవాయవీయసంహితయందు బాహ్యంబగు నుపచారాదినేవయు, మానసికంబగునేవయు భక్తియని పాడితులు నిర్దేశించియున్నారు. ఆభక్తి మరల వాక్కు మనస్సు కాయమునను సాధన త్రయభేదంబులచే మూడువిధంబులై యుండును. శివరూపాది చింతనము మానసికభక్తి, శివమంత్ర జపాదికము వాచకభక్తి, పూజాదికము కాయకభక్తి. ఈమూడువిధంబులగు భక్తియే శివధర్మమనియు, పరాత్ముండగు శివుండు శివధర్మమును తపము, కర్మము, జపము, ధ్యానము, జ్ఞానమునని యెరు విధంబులుగ నిరూపించి యుండెను. అందుఁ జాంద్రాయణాదులు తపంబులు. లింగార్చనాదులు కర్మములు. మూండు విధంబులగు శివాభ్యాసమే జపము. శివచింతనమే ధ్యానము. శివాగమోక్తజ్ఞానమే జ్ఞానమనియు వివరింపఁబడెను.

— సోమవార వ్రతము :—

‘సోమవారే శుచిర్భూత్వా కుర్యాన్నక్తంచయోనరః వర్షకోటి సహస్రాణి రుద్రీలోకే మహీయతే’ శుచియగు నెవ్వఁడు సోమవారమున నక్తమొనర్చి శివారాధనమొనర్చునో యతఁడు శివలోకమున నివసింపుననియు నాడొక భిక్షుమాత్రీదానముచేతనే శివానుగ్రహమునకుఁ బాత్రుండగుచున్నాడనియు నేకభుక్తుడై ద్వాదశవర్షకృత పాపములనుండి ముక్తుండగుననియుఁ గార్తీకసోమవాసరమున ద్వీజులగు మాహేశ్వరుల సరవిందాదికుసుమబులఁ బూజించియు యథాశక్తి దీపదానమొనర్చియు గురునర్పించియు నక్తవ్రతీయగు నతఁడు సాక్షాచ్ఛృంకరుండనియు స్కాంద మార్కండేయాది పురాణములయందుఁ జెప్పఁబడినది. సోమవారవ్రతము చేపులయందు మహాదేవునివలె వ్రతములయందత్యుత్తమమగు వ్రతముగఁ బరిగణింపఁబడినది. ఈ మహావ్రతము యునవాసము, యేకభుక్తము, నక్తము, యర్ధరాత్రి

భోజనముని నాల్గు విధములు. సోమవారమంతయు నిరాహారియై పరమేశ్వర బూజించి మరునాడు భుజించుట యుపవాసమనియు, యేకభుక్తవ్రతము మాధ్యాహ్నమే శివపూజ నొనర్చి భుజించి రాత్రి యందు నిరాహారియై శివారాధన మొనర్చుట యగుననియు నక్తవ్రతము నక్షత్రోదయమువఱకుగాని ఛాయానక్తముదనుక గాని నుపవసించి పరమేశ్వర నర్పించి భుజించుటయే యగుననియు, (ఛాయానక్తమనగా ఘమారు మూడు గడియలపొద్దుండగా పగలు) అర్ధరాత్రివ్రతము రాత్రి పడునొకండు గడియలలోపల శివారాధన మొనర్చి భుజించుట యు నగును. పరమోత్కృష్టముగు నీవ్రతము నారుసంవత్సరములు గాని, పండ్రెండ్రు సంవత్సరములుగాని, యశక్తుండు. మూడు సంవత్సరములుగాని యనుష్ఠించినచో వ్రతోద్యాపన మొనర్పవలయును. దేహాంతముదనుక నిత్యసోమవారవ్రత మనుష్ఠింపువారల కుద్యాపన మొనర్పనవసరములేదు. పరమేశ్వరునకత్యంత ప్రియమగు నీసోమ వారవ్రతము మహాపాపనశయమునుండి భక్తులందరింపజేసి యైహికంబున నాయురారోగ్యైశ్వర్యాది భోగంబుల నొనగూర్చి దేహాంతమున శివసాయుజ్యప్రాప్తికిఁ గారణంబగునని శివరహస్యంబునఁ జెప్పబడినది.

ఆదిత్యపురాణమున 'ప్రాణలింగ వ్రసాదిస్వా న్నోపవాసం సమాచరేత్ | మోహదృన్తుచరేత్తస్య స్రత్యవాయో మహాన్ భవేత్' లింగధారి యుపవాస మెన్నడును జేయఁగూడదు. మోహమువలన నాచరించుచో గొప్పవ్రత్యవాయము గల్గును. ఈయర్థమే చంద్రాజ్ఞానమున 'నహి శుష్కోపవాసోస్తి శివాశ్రమసమేచితాం ఉపవాస వ్రతనిధిం నక్తభోజనమాచరేత్' శైవదీక్షితునకు శుష్కోపవాసము గూడదు. అట్టి సమయమందు దాగిబడుటగా నక్తభోజనమే చేయవలయును.

సిద్ధిహూది ప్రయోజనసిద్ధికై గణేశ్వరస్కంద వీరభద్ర
కేదారేశ్వర ఉమామహేశ్వర దుర్గాదివ్రతముల ననుష్ఠింపుటయుఁ
బరమేశ్వరప్రీతికిఁ బాత్రమేయగుచున్నది. యజమాని యాజనంది
యాతని పరవారమునకు సేవనొనర్చియు నాతనిసేవకుఁ సేవకుఁడు
బాత్రుఁడేయగునటల భక్తుఁడును శివపరివారమును సేవించి శివునకుఁ
బ్రിയుఁడేయగునని నిర్ణయింపఁబడెను.

—: పూజార్హపత్రపుష్పములు :—

దోణపున్నాగ మందార సంద్యావర్త శ్రీయావర్తములును
గన్నేరు తెల్లజల్లేడు తామరపువ్వు కలువపువ్వు లొద్దుగ నల్లయుష్మత్త
పాటలపుష్పము సంపెంగపువ్వు మారేడుకానుకపువ్వులు కొండగోగు
పువ్వు మాదీఫలపుష్పము అవిశపువ్వు ప్రియంగుపుష్పము దేవదారు
కృతమాలల పుష్పములు అగ్నిమంథము జాజిపూలు మల్లెపూలు
వావిలి వికర్ణి బహుపర్ణి ఆజిత కల్హార అతసీకసుమాదులు శివార్చన
యందుత్తమములును ముఖ్యములు నైయున్నవి. చిల్వము తులసి
రేలగరిక ఉత్తరేణుసంపెంగ నేరేడు దవనము తుమ్మి మరువము
ప్రీబేరము వావిలియనువాని పత్రములు పూజార్హములగును.
కేతకీ చంపకములు శివపూజార్హములుగావు. ‘పత్రాణామపి పుష్పా
ణాం సావర్ణానామిహాక్యదిత్ నహినిర్మాల్యతాదోషః తస్మాత్తైర్నిత్య
మర్చయేత్’ సావర్ణములగు పత్రపుష్పాదులకు నిర్మాల్యదోషము
లేదు. ఈకారణమువలన నని నిత్యము పూజార్హములగుచున్నవి.
ఈయర్థమే నిర్ణయసింధువునందునుగలదు. కరాసీత వస్త్రాసీతములును
నాఘాణిందినవియు రాలిపోయిచవియు కింజల్కములు లేనివియు
పురువులు గలవియు ఛిద్రములు నయినవియునగు పత్రపుష్పాదులు
శివపూజ కనర్హములగుచున్నవి. పుష్పములెల్లు పుట్టినవో యట్లును
చిల్వమును బోర్లగిలయు లింగశిరమున నుంచవలయును. శివతత్త్వ

సుధానిధియందు 'బిల్వసత్రార్చనంకృత్వా సపునర్జన్మభాగ్భవేత్' ఈశ్వరుని బిల్వసత్రములఁ బూజించిన భక్తుఁడు తిరిగి పుట్టుటలేదు. బిల్వపూజనమునను బిల్వగంధలేపనమునను శివుఁడత్యంతప్రియమందును. 'బిల్వమూలమృదాయస్తుశరీర ముపలుంపతి అంత్యకాలేంత కజన్తై స్సదూరీక్రియతేనరః' బిల్వమూలమొదలి మృత్తికను దేహమున నలదుకొని మరణించిన యాతనికి సంతకభలులు దూకులై యుండు రనియు లక్షబిల్వార్చనచేగల్లు ఫలమును లెక్కించుటకు లెట్లయేలేదని యును బరమేశ్వరున కత్యంతప్రియమగు పూజాద్రవ్యములలో నీబిల్వసత్రమే మొదటిదనియు బిల్వమును స్మరించినంత మాత్రమున నరుడు రాజ్యాదిభోగముల నందుననియుఁగలదు.

—: శివశాస్త్రప్రశంస :—

వేదాగమములయందును తదర్థప్రతిపాదకములగు స్మృతి పురాణములయందును సమ్మకముగలిగియుండుటయే యాస్తిక్య మనఁబడుచున్నది. సకలశ్రేయఃబులకుఁ బరమసాధనంబగు శివాగమములను భక్తవత్సలుఁడగు శ్రీకఃతుఁడు భక్తకల్యాణముకొఱకుఁ బార్వతికి బోధించెనని శివపురాణమునఁగలదు. మఱియుఁ బరావర శామకములై సద్యోజాతాది పంచముభోద్భవములయిన యాగమములు వేదతుల్యములనియు సందేగలదు. 'కామికాద్యాగమానాంతు యథాదేవో మహేశ్వరః' కామికాద్యాగమములకు మహేశ్వరుఁడే కర్తయని నూతనసహితయందుఁగలదు. పూజ్యులగు శ్రీకఃత - హరదత్త - ఆప్పయదీక్షితులు మున్నగువారు వేదశివాగమములకు భేదములేదనియు - వేదాగమములు రెండు నేకార్థకములుగాన రెంటికిఁ బరస్పరాను సారిత్యముగలదనియు సశ్రోత పాశుపతాగమములకును గేవల మప్రమాణ్యములేదనియు స్వీయకృతులయందు సిద్ధాంతకరించియుండిరి. శివాగమములలోఁ గొన్ని భాగములు పశు

పాశ పతిరూప పదార్థత్రితయమును బ్రతిపాదించునవియు - కొన్ని భాగములు శివపరత్వమును బ్రతిపాదించునవియు - మఱికొన్ని భాగములు పరబ్రహ్మ త్రిమూర్తులను బ్రతిపాదించునవియు - మరికొన్ని నత్త్రింశత్తత్త్వములను జెప్పునవియు నిట్లే షడధ్వలను భస్మరుద్రాక్ష ధారణము లింగధారణము ప్రాణవపంచాక్షరము శివపూజోత్సవాదులను బోధించునవియు నగుచున్నవి. ఇవియున్నియుఁ బ్రత్యక్ష వేద మూలములేగాన వీనికిఁ బ్రామాణ్యము నిరాక్షేపణముగా సిద్ధించుచున్నది. ఇందు పశుపాశపతిరూప పదార్థత్రియము వేదములయందుఁ బ్రసిద్ధముగానున్నది. గాన సీపరిభాషామూలమగు శైవ శాస్త్రము వైదికమేయగును. ఎవఁడు పరిశివానుగ్రహరూపములను - సద్యోజాతాది ముఖోద్భవములును - యోగజ్ఞాన క్రియారూప నామక చతుష్పాదయంతమును శ్రౌతమునయిన యాగమముల నధిక్షేపించి నిరసించుచున్నాఁడో విద్యాపతియు కల్యాణనిలయుఁడు నయిన పరిశివునిఁగూర్చియు నాతని యుత్తమగ్రంథములఁగూర్చియు దామసాదులను వాక్యముల నుచ్చరించుచున్నాఁడో యాతిసికంఠ రాక్షసశబ్దవాచ్యుఁడు వేరొకఁడులేడు. అతఁడు సర్వకర్మ బహిష్కృతుఁడై శివాపరాధియై దేహాంతమున మహాకారవాదుల నందఁగలఁడని శివధర్మమునఁ బ్రకటికృతమయినది.

—: రంగవల్యాదినిర్ణయము :—

‘పద్మంత్వపనరాశ్వాయాం నవపద్మం లఘూన్మృతం గుర్వాంఘహత్యామపిచ భద్రం తత్త్వం హిమండలం’ అవసరపూజయందొక్క పద్మంబును - లఘుపూజయందుఁ దొమ్మిది పద్మంబులుగల మండలంబును గురుమహాపూజలందు భద్రత్త్వమండలములనేదీయో నొకటిగాని శివపూజానమయంబున నుపయోగించుకొనవలయునని చంద్రజ్ఞానమునఁగలదు. గ్రంథాంతరమున ‘అరుణోదయ కాలేతు

చతుర్దశవిరాజితం అ. బుజం రచయేత్పశ్చాత్ షడ్వలంతుపిచక్ష్యతే
 తపనోదయకాలేధ దశకం దశమంబుజం సంగవేతు ప్రకర్తవ్యం
 మధ్యాహ్నాద్వ్యధికందశ దినాంతే షోడశదశం కమలం పరిభాషితం
 అర్ధరాత్రేతుద్విదశః పఃకజం పరికిర్తయి అదనోదయ కాలమున
 చతుర్దశపద్మమును - తపనోదయకాలమున షడ్వలపద్మమును - సంగ
 వకాలమున దశదశపద్మమును - మధ్యాహ్నకాలమున ద్వాదశదశ
 పద్మమును సాయంకాలమున షోడశదశపద్మమును - అర్ధరాత్రీమున
 ద్విదశపద్మమును శివపూజాసమయంబుల వేయవలయుననిగలదు.
 దీక్షాకాలమందు గురువర్యుడు గౌరీలతామృతపమువేయవలయును.

—: నమస్కారవిధి :—

‘దక్షహస్తేన సంగృహ్య సిశ్చలం లింగపేటికాం పాదాంగుష్ఠే
 గురోస్సవ్యహస్తేన పరిగృహ్యచ సంస్పర్శయన్ నేత్రీయోస్త్రీధర్వా
 దీన్ శరణం ప్రోక్షత్’ కుడిచేతితో లింగపేటికను బట్టుకొని యెడమ
 చేతితో గుర్వాదుల కాలిబొటనవేళ్లను బట్టుకొని ముమ్మారు
 కనుల కద్దుకొని నమస్కరింపవలయునని నమస్కారవిధి చెప్పబడి
 యున్నది.

—: ప్రతిష్ఠాధికారము :—

‘శివప్రతిష్ఠాంకురీత శివదీక్షాపరాయణః | లింగధారణదీక్షైవ
 శివదీక్షైతికథ్యతే | అలింగివిశిష్టాచారో లింగస్యపరమేశతః | సా
 శాయభవేద్దాజ్ఞః | శివభక్తుకారణం | శివదీక్షావిహీనో కృతం
 తత్కర్మ నిష్ఫలం | పదవేదాంత తత్త్వజ్ఞోనలింగాంగీ శుచిద్విజః |
 లింగస్యస్థాపనం కుర్యాత్ పరిష్ఠాద్యుత్సవాదికం | లింగధారణ
 దీక్షయే శివదీక్షయగును. శివదీక్షాపరాయణుడే శివప్రతిష్ఠనుచేయ
 వలయును. శివదీక్షావిహీననిచే నొనర్పబడిన శివప్రతిష్ఠ చేశమిచ్చ

క్షాదులకుఁ గారణమై నిష్ఫలమునగుచున్నది. కావున వేదవేదాంత తత్వజ్ఞుడును - ద్విజుఁడునగు లింగాంగియే ప్రతిష్ఠాద్యుత్సవాదులఁ జేయవలయునని కారణాగమమునఁగలదు. ఈవిషయమే శివరహస్యము - కామికాగమము - మకుటాగమము మున్నగువాటియందు వివరింపఁబడియున్నది

—: పూజాదిక విశేషములు :—

భక్తానాంగణమూర్తానాం| ప్రాణలింగాంగసంగినాం| అతిథి నాం ద్విజాగ్రాణాం ప్రాజ్ఞః సత్కారమాచరేత్ భోజయేదతిథిం నిత్యమన్న కామంద్విజోత్తమం| సకేవలం మలంభుంకేహ్యతిధేరోశ్శివసం విహ| అతిథిర్యస్యభగ్నశోగృహత్ప్రతినివర్తతే సతస్మైదుష్కృతంద త్యాపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి. భగ్నశుడై యెవనిగృహమునుండి అన్నకాముడగు అతిథి తిరిగిపోవునో ఆతడాగృహకర్త పుణ్యంబుల గైకొని పాపంబులొనగుననియు కావున ప్రాజ్ఞుడు అతిథి పూజన మొనర్పక భుజింపరాదనియు గృహద్వారమున సతఁడు గోదోహన మాత్రకాలము సాక్షాచ్ఛివస్వరూపుడగు అతిథికొరకై నిరీక్షింప వలయుననియు దేశాంతరాదాగతుడగు నాతని స్నానాన్నపానాదుల తృప్తి సందింపవలయుననియు శంకరసంహితలోగలదు.

కాలోచితములగు నిత్యనైమిత్తికక్రియలవీడి వర్ణాశ్రమధర్మ మర్యాద నెవడతిక్రమించుచున్నాడో ఆతడపాంక్తేయుడై శ్రీకంఠాఁ పరాధుడగును. తస్మాల్లింగాంగసంబంధి నిత్యనైమిత్తికాశ్రయం కర్మవేదోదితంకృత్వా శివలింగం సదార్పయేత్. ఆకారణమున లింగధారియగు ద్విజుఁడు వేదస్మృత్యుదితమై నిత్యనైమిత్తికాశ్రయ మగు ధర్మము నాచరింపుచు శివార్చనమొనర్పవలయును.

శివలింగవ్య పూజోపకరణాని వివిధానిచ ప్రమాదే నెవవస్తూని పాదాభ్యాం సస్పృశేత్ నుధీః| పూజోపకరణములగు వస్తువుల పాద

ములతో ద్రోక్కకూడదు. నేలఁడిన పూజాద్రవ్యముల పూజా
ముపయోగింపజనదు.

భూతిగుద్రాక్ష శిఖాయజ్ఞోపవీతములు శివలింగములను
యొందును ద్విజోత్తముడగు శైవుడు సర్వకాల సర్వావస్థలయందు
నను వీడియుండరాదు అట్లొనర్చుట శివాజ్ఞోల్లంఘనమయి పాపమగ
చున్నది. గ్రంథాంతరమున ఉపనయనంబున పురుషులకును వివాహ
త్పర్వము స్త్రీలకును (పురుషులతోకూడ) లింగధారణము చేయ
వలయుననికలదు. బాలికలకు లింగధారణమొనర్చి కన్యాదా
మొనర్చుట శైవశిష్టాచారముగనున్నది.

ఆపత్యపిదురంతాయాం గృహీమాహేశ్వరోజనః.....గిరా
దురంతమగు నాపత్తునందును మాహేశ్వరుడు తన ధర్మమున
వీడకూడదు. 'పాత్రీస్థం శివభుక్తం యతద్భుం జీయాదతింధ్రితః
భాండస్థం నతుభుంజీయాద్యదిభుంక్తే సపావభుక్' పాత్రీస్థమై నివేది
మగుదానినే భుజింపవలయునుగాని భాండస్థమగు పదార్థమున
ప్రమాదముచేనైన భుజింపరాదు.

స్మృతిసారావళియందు 'మాహేశ్వరాణాం విప్రీణాం ధరో
యం కధ్యతేబుధైః శిఖాలింగం చోపవీతం భస్మగుద్రాక్షధారణ
స్నానసంధ్యాజపహోమం స్వాధ్యాయం పితృతర్పణం వైశ్వదేవ
గురోః పూజాస్వేష్టలింగార్చనంతతః శివభావనయానిత్యం నిత్య
నైమిత్తికానిచ కుర్యాత్కర్మాణి సద్భక్త్యా శైవశాస్త్రవిధానతః
ద్విజుడగు మాహేశ్వరుడు శిఖాలింగయజ్ఞోపవీత భస్మగుద్రాక్ష
ధరింపుచు స్నానసంధ్యాజపహోమస్వాధ్యాయపితృతర్పణ వైశ్వదే
యిష్టలింగారాధనముల నొనర్చుచు శైవశాస్త్రవిధి ననుసరించి పరి
మును శివభావనచేయుచు నిత్యనైమిత్తిక ధర్మాచరణ మొనరి
వలయునని విధింపబడియుండెను.

‘జాతకే మృతకేచైవ సః ధ్యాంపూజాం ససంత్యజేత్ | ఉపాం
శుసంధ్యాం పూజాంతు కుర్యాత్త్రికరణై రపి’ జాతామృత శౌచము
లందు సంధ్యాపూజల రె టిని విడువఁగూడదు. సంద్య నుపాంశువు
గను పూజను మనోవాక్కాయకర్మలచేత ననుష్ఠింపవలయును.
‘ఉపాసనేతువిప్రాణామంగశుద్ధిస్తుజాయతే’ ఉపాసనాకాలమందంగశుద్ధి
విప్రులకు గల్గుచున్నదని పరాశరుఁడుచెప్పెను. శివపూజాసమయమున
నర్పనా సాంకర్యములు గలుగకుండులాగున వ్రతస్థుఁడు పాత్రా
సాదనాది కర్మంబుల నప్రమత్తుఁడై యుండవలయును. పౌండరీ
కాదులయందువలె నాజన్మాంత్ర దీక్షాసంస్కారముగల యువతికి
రజోవత్సాదికాలములయందు శివపూజ చేయఁదగియేయున్నది.
ప్రసవాద్యావత్తులయందుఁ బూజాభంగమయిన నయ్యది దోషము
కానేరదు.

‘షట్తింశత్తంతుభిః కుర్యాత్ వర్తికాశివపూజనే’ ముప్పదీ
యారు పోగులచే జేయఁబడిన వత్తులను శివపూజాకాలమందుపయో
గింపవలయును.

‘లఘ్వీమవసరాయాంవా దీప ఏకస్సమీరితః | చత్వారోవా
తథాద్వావా మహత్యాంచ గురావపి’ లఘ్వావసరపూజలయందొక్క
దీపము వెలిగింపవలయును. మహాపూజయందును గురుపూజయం
దును నాలుగుగాని రెండుగాని దీపములు వెలిగింపవలయును.

మకుటోత్తరమున ‘భస్మశయ్యాంచితే వామకరవీరేభిమంత్రితే
ఇప్తలింగం సువిన్యస్య దక్షిణశ్శాఖిసమ్ముఖః | అంగుష్ఠతర్జనీనుధ్యాభి
ముఖం గోముఖంయథా ఇప్తలింగం సువిన్యస్య బూజయేదవధాసతః
ఇప్తలింగే తథార్చాదా గురుదత్తే మహోత్తమేనలక్షణం పరీక్షేత
గురుణా పాలితంయతః’ సమంత్రితమయినదియు భస్మశయ్యతోఁ
గూడిన వామహస్తమున సంగుష్ఠతర్జనుల మధ్యభాగమునకు నభిముఖ
ముగా గోముఖముండునట్లు ఇప్తలింగమునుంచుకొని దక్షిణ సుఖముగు

యఘోరముఖాభియుఖుడై భావనచేత నకలసాధనములు పూర్ణములై యున్నటుల భావించి శివపూజ నొనర్పవలయును గురువర్ణనచే బవిత్రిమొనర్చి యివ్వఁబడిన ఇష్టలింగమందు లక్షణము పరిక్షింపఁగూడదు.

కర్మములవీడి శివునిఁగొల్చినవాఁడు తామనుఁడగుచున్నాఁడు. వేదవిహితకర్మంబులవీడి తాంత్రిక కర్మంబుల శివుఁగొల్చినయతఁడు రాజనుఁడనియు శృతిస్మృత్యాగమోదిత నిత్యనైమిత్తికాదికర్మంబుల నాచరింపుచు శివునర్చింపునాతఁడు సాత్వికుఁడనియు నిందు నొకరి కంటె నొకరుత్తములగుదురనియు శంకరసంహితయందుఁగలదు.

‘ఆగమార్థంతుదేవానాం గమనార్థంతు రాక్షసాం కురుఘంటారవంతత్రీ దేవతాహ్వనలాఁఛనం ఆరింభేచాభిషేకేచ పూజాయాం ధూపదీపయోః ఘంటానాదం ప్రకర్తవ్యం...’ దేవతాహ్వనలాఁఛనమగు ఘంటారవము దేవతలు వచ్చుటకును - రాక్షసులు వెడలిపోవుటకును - పూజారంభమందు నభిషేకమందును - పూజయందును - ధూపదీపములయందును జేయఁబడుచున్నది.

‘అరుణాద్యర్థ రాత్ర్యంతం షట్కాలాః పరికిరేతాః తేషుకాలేషుకుర్వీత వట్కలాష్టవిధార్చనం భూత్యాగంధాక్షతాపుష్పేః సప్తత్రైఃఫలదాయకైః ధూపప్రదీపనై వేద్యైర్వీట్యాచాష్టవిధార్చనం’ అరుణాద్యర్థరాత్రీపర్యంత మారుకాలములగుచున్నది. భూతియు - గంధము నక్షతలు బుష్పాదులును భూపమును దీపమును నైవేద్యమును తాంబూలమును సమగూర్చుకొని పైయారుకాలములయందును, అష్టవిధార్చనల భక్తాద్యైక్యస్థలాంతముగ లింగము నర్చింపవలయునని వాతూలోక్తరముఁగలదు.

శివసంకల్పార్థయనంబును రుద్రపారాయణంబును పంచబ్రహ్మపఠనంబును శివమంత్రముల జపించుటయు భక్తుల సమస్తదోషచయంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తములగుననియు నిత్యకర్మభంగింపఁ

డగు బ్రాహ్మణుఁడు సహితము పంచాక్షరీమంత్ర పఠనంబునఁ బని త్తుండగుచున్నాఁడనియు శంకరసంహితయందుఁగలదు.

పూజాసమయంబున నివేదనకుముందు లింగముమీదనున్న పత్రపుష్పాదులఁ గొలిదిగానుంచి కడమవి తీయవలయును. నిశ్శేషముగాఁ బత్రపుష్పాదులఁ దొలగింపరాదు. లింగశిరము శూన్యముగానుంచి నివేదించఁజనదు. పత్రపుష్పాదులఁదీసి భస్మమునిడి నివేదించుటయు శిష్టాచారముగఁ జూడఁబడుచున్నది

పాణాగ్నిహోత్రం యఃకుర్యాత్ శివస్త్వైవ ప్రసాదతః అశ్వమేధాయుతం పుణ్యం తక్షణాల్లభతే సరః? పాణాహుతులను శివ ప్రసాదముతోఁ జేయునెడ యశ్వమేధములతో సమమగు ఫలము సంపదించునాఁడని స్కాందమహాపురాణమునఁగలదు.

పూజాకాలమునందుఁ బిడికిలిపట్టి బొటనవేల్చిని క్రిందికి బారవైచి లింగముచుట్టును ద్రిపుట ప్రదక్షిణచిహ్నముగును.

లింగనివేదనకంటెఁ బూర్వముందు నైవేద్యప్రోక్షణము ననంతరము పరిషేచనమును, గర్తవ్యములై యున్నవి. గాయత్రీ మంత్రముచే జలప్రోక్షణముకాని పదార్థము నివేదనార్హమును నివేదనముగాని పదార్థము భోజనార్హమును కానేరదు.

‘సమకంచమకంచైవ పూరషం సూక్తమేవచ | జపన్నేతి మహాదేవం గృహం గృహపతిర్యథా’ పూజాకాలముందు సమకంచమకములను పురుషసూక్తమును బలిచిఁ గూర్తఁడు గృహయజమాని గృహమునువలె మహాదేవునిఁజేరుచున్నాఁడు.

నీలకంఠాచార్య విరచిత శైవసిద్ధాంతదీపికయందు శాంభవ వ్రోతించేయఁదగిన కృత్యములెవ్వియను ప్రశ్నమునకు సుత్తరరూపకముగ వైదికములు శైవములునగు సకలధర్మముల నవలంబించుటయు శైవధర్మముల విరోధిఁపని స్మార్త ధర్మముల నాచరింపుటయు లింగాంగ సామరస్యంబును పట్టులానుభవంబును గురువచనపాలనంబును

శక్తి కొలఁది మాహేశ్వరపూజయు గ్రాహ్యములనియు నితర దేవ
నిర్మాల్య భక్షణంబును శివనిందయు శివభక్తినిందయు శివశాస్త్ర
నిందయు శివశాస్త్రసిద్ధాచారనిందయు దేవద్రవ్యోపభోగంబును
భూతహింసయు గ్రాహ్యములుకావనియుఁ గావున శివదీక్షితుఁ
డిటుల విధ్యుక్తాచారతత్పరుఁడై ముక్తినిందవలయుననియు నిర్ణయిం
పఁబడియున్నది.

—: కంగవల్లి విధానము :—

1. గౌరీలతాలింగమండలం :

శ్లో॥ క్షేత్రేణంశవదీకృతే చలపవైరభోరుహం మధ్యమే
కుర్యాద్విక్షుచ వారివాచనపదైః పట్టంచ కుంజ గళం
కంజం పట్టక మేవలింగ మథననోకేషు భూభృత్పదై
ర్వర్తిశ్చా పరమేవ మండలమిదం గౌరీలతాలింగజం॥

సీ॥ పూర్వోత్తరాగ్రమై భూమినివింశతి
కోష్ఠముల్ ముగ్గునఁగూర్చి నడుమ
పత్రింశపదముల సరసీరుహము
నాల్గుదిక్కుల వడ్డేద ద్వితయమబ్ధ
వడ్డేదపరసంఖ్య సరసపట్టికంజ
గళకంజపట్టిక కలితలింగ
వడ్భాగములుదీర్చి, పప్తనదోన్నతి
నేత్రార్థిపదములు నెరిగినాల్గు

గీ॥ దంగులనునాల్గు లింగముల్ రాక్షసాది
పదములేడింట వల్లులు పనుపుతోను
గౌరివ్రాయంగదీనిదా గౌరీలతల
లింగమండలమననొప్పు లీలజగతి॥

2. గౌరీలతాలింగమండలం :

శ్లో॥ క్షేత్రక్షేద్యక్షిపదేకృతే రిపుపురర్మైధ్యేచ కుర్యాత్కజం
ద్వారోదిక్షుపదైర్వచావరవదైర్రింగాని తత్సార్వయోః
వీధిః పీతగతాస్త మిశ్వరవచాకోణేషు శైలైర్లతాః
వశ్చాత్కంతమిదా భవత్యపరకం గౌరీలతాలింగకం॥

సీ॥ పూర్వోత్తరాగ్రిమై భూమినిద్వావింశ
కోష్ఠముల్ముగ్ధున గూర్చునపుడు
అన్నాయవేదాబ్ధియును సంఖ్యపదముల
నిండు సనుసూత్రముల్ నిలిపియందు
ముప్పదారిటమధ్య ముందుకింజల్కాష్ట
వ్రతాన్వితముగాను పద్మమొప్పు
పద్మాశలనుమధ్య పదములరసవేద
కరవేదపద్వేద కలితలింగ
పట్టికాబ్జయుకంఠ పద్మపట్టికలింగ
సప్తపదోన్నతి సరవినొక్క
లింగంబుకరవేద సంగతివసురస
శశివదంబులనిండ సరసయుగను
శ్వేతారుణాశిత పీతవర్ణంబులు
పశ్చిమోత్తరయామ్య ప్రాచ్యదిశల
నాలుగులింగముల్ యరయపార్శ్వంబుల
పసుపువీధులుగాను పొసగదీర్చి

గీ॥ సవచతుస్సంఖ్యమూలల సరపిశైల
పదములందుల వల్లులు పసుపుతోను
గౌరివ్రాయంగ దీవిదాగౌరిలతల
లింగమండలమననొప్పు లీలజగతి॥

3. గౌరీలతాలింగమండలం :

శ్లో॥ నూత్నైస్సప్తదశాత్మకై రుభయతోగౌరీలతే చాహ్వాయం
మధ్యేవేదపదైర్విదితుషు పదైర్ద్భూతాంబుజానిన్యసేత్
లింగంపట్ట సరోజకంజకములం పట్టకృమాద్విక్షయై
ర్వతూభూరివీసైశ్చ కోటిలితైర్భూతై స్సదైస్త్వరతాః॥

సీ॥ పాగ్గుదగగ్గమై పదియేడురేఖలు
బుతుబాణ కరపద మితముదెలసి
తన్మధ్యభూతాబ్జదళము లొప్పగదీర్చి
తన్విదిక్కుగ (తుషు)ముల తత్ప్రకార
ముగ్రవాసి పూర్వాదిసగపదోన్నతముల
వీతాశితారుణ శ్వేతములను
పద్వేదకరవేద పద్వేదపదముల
లింగమొక్కకదిక్కు రంగులరసి

గీ॥ పహ్నినైరుతి ఈశాన వాయుదిశల
పంచబాణపదంబుల పసుపులతలు
గౌరివ్రాయంగ నిదియుదాగౌరిలతల
మండలంబు. శై వాగమములుబలుకు॥

4 ఉమాకాంతాలతాలి గమండలం :

శ్లో॥ ఊతే (రే) ఖాగ్నిపదీకృతే జలరుహం మధ్యేభ్రానాకాబ్ధిభిః
కుర్యాద్దావీర అధశ్చదిక్షునఖరై ల్లింగాని తత్సార్వయోః
మధ్యేవాచవరావచైశ్చ శశినావీధీ హరిద్రాగతాః
కోణేష్వదితై పద్వైర్లతా ఇద ముమాకాంతాఖ్యై మశ్యద్భవేత్॥

సీ॥ పూర్వోత్తరాగ్నిది పురరేఖలుర్విపై
 పత్తింశపదములసంఖ్యాయందు
 పద్విధినేత్రాజ్ఞ సంఖ్యతత్పదములు
 పదచతుశ్శతమధ్య పద్మమొప్ప
 పద్మాశలను మధ్యపదముల పద్వేద
 కరనేద పద్వేద ఖటితలింగ
 పద్మాగములనేత్ర సాగరచ్ఛదముల
 లింగమాశాగుణ సంగతేందు
 పద్మాహుశశికోష్ఠ సరణిద్వాదశలింగ
 పదములు వేదాభ్ర బాణసంఖ్య
 శ్వేతాక్షణశిత పీతవర్ణంబులు
 పశ్చిమోత్తర యామ్య పాప్ర్యదిశల

గీ॥ గూర్చి పార్శ్వంబు వీధులుగూర్చి పనుపు
 నవచతుస్సంఖ్యమూలలు నరసిపనుపు
 లతలువ్రాయంగనిదియు మాకాంతలతల
 లింగమండలమననొప్పు లీలజగతి॥

5 లింగమండలం :

శ్లో॥ క్షేత్రేభూపపదీకృతే జలనిధిర్వేదాశ్చమధ్యే పదే
 చోద్వేత్మాపతి సూర్యమాపతి రసశృత్యబ్ధి వేదార్ణవాః
 కంఠేవద్దశభాను షోడశ చతుష్కద్యంద్వ కోష్ఠాస్యతః
 సంరక్షోభయ పార్శ్వసంస్థితపదాన్యాలోప నాల్లింగకం॥

సీ॥ పూర్వోత్తరాంతమై భూపకోష్ఠంబుల
 మధ్యాబ్ధిసాగర మనుజవిభుల
 భానువిష్ణురసాబ్ధి పాదోధినీరధి
 వారికోణంబుల పదునదెలిసి

కంఠవద్దశభానుత్మోతలే శార్ణవ

సాగరచ్ఛదముల సమతనిలిపి

యుభయపార్శ్వంబుల నున్నకోష్ఠంబులు

నూటముప్పదియారు గీలుబుచ్చి

గీ॥ శిష్టపాదాలు తండుల పిష్టమునను

వ్రాసి దానిని నెనిమిటజేసేని

పంచనూత్రి విఘటితమై పరిధవిల్లు

పూర్ణలింగంబు నాగమనిర్ణయంబు॥

6 గౌరీతిలకం :

శ్లో॥ రేఖాస్తిర్యరధోర్ధ్వగాశ్చవిలిఖే దప్టచతుష్కోష్ఠగా

నేకీకృత్యవిదితు మధ్యపవకంచైకం విదధ్యాత్సుధిః

పాదాదిస్థిత మర్థలింగ సదృశం కుర్యాచ్ఛతుష్కం త్విదం

వ్యాదౌగౌరీతిలకం సుపద్మరచనా మన్యేషుకుర్యాచ్ఛుభం॥

సీ॥ పాగుదగ్గరమై భామలరేఖలుతిర్య

గూర్ధ్వంబుగాదీర్చి మధ్య

విధినంఖ్యపదముల విశదాప్తదశమొప్పు

తద్విదితులయందు తపనవేద

పదములొక్కటజేసి ప్రత్యగదజ్ఞాభి

ప్రాచీయమాశల భానుకోష్ఠ

వేదోన్నతంబులై విమలార్థలింగముల్

వసుపదంబులనిండ పొసగలింగ

గీ॥ పట్టికాకంఠపీఠంబు పదిలపరచి

పీఠనీలాదుణశ్వేత రీతులరసి

పూర్వాయమసోమ వరుణుల పొసగిదీర్ప

దేవి వినుదీని శ్రీగౌరి తిలకమనగ॥

7 భద్రమండలం :

శ్లో॥ క్షేత్రేనప్రపథ్యతే నవపదే మధ్యేలిఖేత్కర్ణికాం
కింజల్కాన్విత మప్టవత్సనహితం పద్మం తదభ్యగ్రగే
వేదాశాస్థిత కోష్ఠకాని మతిమాస్సూత్యజ్య శిష్టేషు
సతోష్టే స్వల్పసరోరుహాణి విలిఖేత్ స్వాద్భద్రగం సుండలం

ఉ॥ లంచిత భద్రమండలము యాదట సప్తపదీకృతంబునై
మించితదీయ మధ్యమునమెచ్చగ బ్రహ్మపదంబుదానితె
క్కించి సరోజ మప్టదళకేసరయుక్తము పంచరంగులం
దంచితమొప్పజేసి దిశలేంద్రపదాది చతుష్పదంబులం
దుంచి విశిష్టకోష్ఠములు నొప్పగగూర్చుము స్వల్పకంజముల్॥

—: శి వ మే ధ ము :—

‘యతీనాం తద్ధిసంసార యోగాభావాన్నయుజ్యతే తస్మాత్సం
సార సంపరో హేతురాశౌచ సంగతేః తద్యోగాదస్తిప్రతినా మాశౌ
చమితినిశ్చిను’ సంసారసంబంధమే యాశౌచప్రాప్తికిమూలము. ఇది
సన్యాసులకులేదు. కాన వారికి నాశౌచములేదు. సంసారసంబంధ
ముగల శాంభవదీక్షితునకయినో యాశౌచముండునని చలశ్రీశ్చన
మునఁ జెప్పఁబడినది. ‘శాంభవవ్రతనిష్ఠానాం ఇష్టలింగాంగసంగినాం
శివమేధం ప్రకర్ష్యత దేశాతేచ ముముక్షుభిః’ శాంభవవ్రతికిదే
హంతమున శివమేధముచేయవలయును. ‘శివేపరేప్రవిష్టానాం మేధ
తాదాతత్మకః శివమేధ ఇతిఖ్యాతః కరిణీయోముముక్షుభిః’ మకు
టోత్తరచర్యాపాదమున శివునియందుఁ బ్రవేశించినవారి యాధార
రూపకమగు యజ్ఞమునకు శివమేధమును పేరుకలిగియుండుననియు
ముముక్షువ్రతీనిధానమ నై కర్తవ్యముగా తలంపవలయుననియుఁగలగు.
‘విశిష్టః పితృమేధోయం శివమేధఇతిస్మృతః’ విశిష్టమగు పితృమేధము

లదియనియు శాంభవదీక్షాల్బమగు లింగంగసామరస్యమువలన
మరకీటక న్యాయముచే శివసాయుజ్యము నొందినవాడు మృతినం
నప్పుడు ప్రేతత్వములేదుగాన సాపిండ్యము చేయతగదనియు 'దీక్షా
లపరిపాప్త శివైక్యం జీవభావతః ఆవిర్భూతం విజానంతి' దీక్షా
లమున గురుఁడొసఁగిన యీశ్వరభావము చరమదశయందు జీవ
భావమును నివర్తింపఁజేసి యావిర్భవింపుననియు భక్తి జ్ఞానరహితుఁడై
ను శివమేధసంస్కారముచే సంస్కరింపబడినవాడు శివసాన్నిధ్యము
ందుననియు మకుటోత్తరచర్యాసాదంబున వివరింపఁబడియెను.

శివాలయ సమీపమునగాని శివారామమునందుగాని శివ
ర్థసమీపమునగాని బిల్వమూలమునందుగాని నదీతీరమందుగాని
మాధినేర్పరచవలయును. 'చతురశ్రం పంచపాదం దీర్ఘం విస్తార
వచఖాతం నవపదంత్యావ్యం సోపానంచైకపాదకం ద్వితీయం ద్విప
దం పోక్తం తృతీయంతిపదం తథావేదికాచత్రిపాదేనతస్య దక్షిణ
కోదితికోణం చప్రకర్తవ్యం త్రిపాదం దీర్ఘమాయతం, పాదుగు
డల్లు నై దేనియడుగుల చొప్పున నుండునట్లు నలుచదరముగా
గొమ్మిదియడుగుల లోతు త్రివింపవలయును అందు మొదటి
కుట్రాక యడుగెత్తుగను రెండవ సోపానము రెండడుగులయెత్తును
మూడవ సోపానము మూడడుగుల యెత్తును వేదిక మూడడుగుల
యెత్తును నుండవలయును. అదిగాక లోన దక్షిణదిశను మూడడు
గుల వైశాల్యముండునట్లుల ముక్కోణముగ త్రివింపవలయును.
య్యదియ సమాధిలక్షణమని మకుటోత్తరమునగలదు.

—: శివనామమాహాత్మ్యము :—

'నామోస్తి శంభోశ్శక్తిర్యా పావసంహరణేద్విజా| స్తావత్సా
హనికర్తుం వై శక్తః కోవాకతాయుగే సదాసముచ్చరేద్ధీమాన్ శివ
త్వక్షరద్వయం| సంసారసాగరం తీర్త్వా శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్|

ప్రసంగంతోక్తుకాత్ లోభాత్ భయాదజ్ఞానతోపివాహర ఇత్యుచ్చరన్ మర్త్యస్సర్వపాపః ప్రముచ్యతే' శివయును సత్సరద్వయమును చ్చురించి సంసారసాగరమునుదాటి జనుఁడు శివపాయుజ్యము నందుచున్నాఁడు. ప్రసంగమువలనఁగాని సంతోషమువలనఁగాని లోభము నుంచిగాని భయమువలనఁగాని యజ్ఞానమువలనఁగాని హరనామముచ్చరించిన మర్త్యుఁడు సర్వపాపవిముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. పరమేశ్వరనామోచ్చారణవలన నెట్టిపాపములు నశింపఁగలవో యట్టి పాపములను నరుఁడు చేయుఁజాలఁడని శివతత్త్వసుధానిధియందుఁగలదు.

'కోటయోబ్రహ్మహత్యానామగమ్యాగమ కోటయః సద్యః ప్రళయమాయాంతి మహాదేవేతికీర్తనాత్' మహాదేవకీర్తనమువలన బ్రహ్మహత్యాదులవలనఁ గలిగిన పాపములే ప్రళయమును బొందుచున్నవని యభియుక్తోక్తి గలదు.

'మంత్రాణాం పరమోమంత్రః శివశత్యక్షరద్వయం' శివయును రెండక్షరములన్నిమంత్రములయందు సుతక్రష్టమయిన మంత్రముగ వైదికాచార నిర్ణయమున వర్ణింపఁబడినది.

'వేదేషుసార మఖిలేషుచ మంత్రితంత్ర శాస్త్రేషు సారమపి శబ్ద సముద్రసారం సారేషుసారమిదమేవ శివేతినామ యేనాపికేనన కృదుచ్చరితం సధన్యః' సమస్తవిద్యాసారమును వేదసారమునగు శివనామ మహానవ్రుఱ్ఱోక్తసాఽ యుచ్చరించునో యాఁడు ధన్యుఁడని పెద్దలయాశయము. 'శుచిత్వయక్తోవ్యశుచిత్వయక్త శ్శివం స్మరన్ జంతురుత్తిసిద్ధిం' శుచియైగాని యశుచియైగాని శివుని స్మరించి మానవుఁడు సిద్ధినిబొందుచున్నాడు.

శైవమంత్రములగు ఆఘోర-శరభసాశ్వ - దక్షిణామూర్త్యాది మంత్రానుబంధమును శివకవచ పారాయణంబును శివసహస్రనామమును శివస్తోత్రాధ్యయనంబును పంచజాల లోపనిష్కార యణంబును శైవపురాణవశన శైవజాదింబును శైవవాగమచిత్రంబు నిహ

శంకరాశ్రయః' నదులలో నుత్తమమగు గంగవలె శంకరాశ్రయమగు ధర్మము విశేషమయినది. 'వేదోమూలంహి ధర్మాణాం వేదమూలం మహేశ్వరః తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వేదస్మృత్యుదితం పరం ధర్మం శివాశ్రయం ప్రాజ్ఞః సకదాపి పఠ్యతే' ధర్మములకు వేదమే మూలమగుచున్నది. వేదమూలము పరమేశ్వరుడగుచున్నాడు. ఈకారణముచే వేదస్మృత్యాదికమయిన నీ శివాశ్రయధర్మమును ప్రాజ్ఞుడనుష్ఠించి తీరవలయును. ఇట్టి పవిత్రధర్మానుష్ఠానమున 'ప్రసీదతి మహాదేవోపరమాత్మా' పరమాత్మయగు సదాశివుడు ప్రసన్నుడగును. 'ప్రసన్నేనతి దేవేశే మహానందే సదాశివే దుష్కరంకిము మర్త్యానాం' సదాశివుడు ప్రసన్నుడగుచుండగా మనుజునికి దుష్కరమైనదేముండును? పవిత్రమగునిట్టి ధర్మానుష్ఠానమున సర్వోత్కృష్టమగు శివానందము నందుచున్నాడని సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతమై యున్నది. పరమోత్కృష్టమగు నీ శివధర్మమును శకునకు శిష్యుడు కానివానికి భక్తిలేనివానికి శ్రద్ధారహితునకు నుపదేశింపజనదు. 'శక్తోయస్థాపితుం ధర్మముపేక్షాం కురుతే నరః సోసిపత్రీవనం నామ నరకం ప్రతివద్యతే' ఎప్పుడీ పరమ శివధర్మమును శక్తుడయ్యును స్థాపింపజాలఁడో యాతఁడశివత్రయను నరకమునందుచున్నాడని నిర్ణయింపబడెను.

శ్లో॥ దక్షిణాస్యప్రసాదేన శైవసర్వస్వ సంగ్రహః

గృధితోభక్తబృందాయ జీయాదాచంద్రితారకం॥

తచ్చంద్రాయోరావృణీమహే గాతం యజ్ఞాయ గాతూ యజ్ఞ పతయే దైవస్త్రిరస్తునః॥ స్వస్తిర్మానుషేభ్యః॥ ఊర్ధ్వంజిగాతుభేషజం శంఖోఽస్తుద్విపదే॥ శంచతుష్పదే॥ ఓం శాంతిశాంతి శాంతిః॥

శైవసర్వస్వము - ప్రమాణపరిచ్ఛేదము

తస్మాష్టల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	శుష్టు	ఓష్టు
8	4	మహాదేశ	మహాదేశ
10	22	నను, హించు	ననుగ్రహించు
13	1	చ్చరాచర	చ్చరాచరం
	25	చ్చాయో	చ్చాయోగంబున
	26	ర్వీగంబున	ర్వీ
14	7	పరాకాష్టా	పరాకాష్టా
	10	తస్మాకార్య	తస్మాకార్య
	11	పదయా	పరయా
	12	మోదం	మోతం
15	25	పతియ	పతియు
17	21	ధ్యాతీ	ధ్యాతా
18	18		ఏషామీ
20	14	మలయ	మల
25	12	యిష్కతి	యిష్కంతి
	17	పంధ	పంద
29	6	భస్మరూప	భస్మధారణరూప
30	7	మహాపాసు	మహాపాశు
33	20	పృశసింప	పృశంసింప
45	17	శాంత్యతీప	శాంప్యతీతప
47	12	మండలము	మండలము
	18	పాంజం	పాంజ్మం
58	2	కేశభుః	కేశంభుః
59	9	స్వజలై	స్వజలై
60	7	సహస్ర	సహస్ర
61	8	ఏభి	ఏక
63	18	ససారా	సంసారా
66	19	గాపందో	గానిప్రదో

23	సహిత	సంహిత
7	ర్వాక్య	ర్వాక్యం
18	శిలయదు	శిలయందు
4	ఆర్థయానా	ఆర్థయాపా
9		తద్వినశ్యతి
20	విధిపు	విధింపు
7	నట్లువినా	నట్లువినా
15	ముపాసకః	ముపాసకం
1	నాక్య	వాక
2	నాపి	నాసి
1	అధశ్చనమం	అధశ్చనమం
4	దీర్ఘింశా	దీర్ఘింశా
3	పిచేత్	పిచేత్
2	భోక్తా	భోక్తా
14	మనచ్చ	మన్న
13	మహేశ్వ	మాహేశ్వ
15	”	”
	యగ్ని	—
5	పాశిత	పాశిత
12	పంచాచా	పంచాచా
17	కుటుబ	కుటుంబ
8	దాశక్తి	దాశక్తి
5	సర్వశివ	సర్వశివ
23	భోక్తా	పోక్తా
11	మండల	మండల
22	నరసి	నరసి
18	లింగ	లింగ